B5:33
IB.26885
63.b.7
~~8464.f.6~~

Franchinus Gaforus Laudenſis Integerrimo viro Iacobo Antiquario Ducali ſecretario ſalutem.

Ontemplatus interdum ego & philippinus Bononius vir & doctrina & religione maxime venerãdus Iacobe Antiquarie egregiam illorum curam ſic nobis viſum eſt qui doctiſſimoꝝ virorũ non veterum modo ſed recentium etiã ſcripta haud minima impenſa atqꝫ labore imprimenda curarunt: non potuimus non laudare tam benignam eorum operam: piumqꝫ (vt ita dixerim) affectum non tam quod vigilias tãtorum virorum laboreſqꝫ torpere per incuriam atqꝫ abditos in tenebris iacere paſſi non ſunt: q̃ quod ipſi quoqꝫ conſulere poſteritatis profectui pro virili portione ſtuduerunt: quaqꝫ mente Authores aut noua inuenerunt: aut aliorum inuenta per innumerabiles codices ſparſa diligenti inueſtigatione colligere ſtudioſorum cõmoditati ſeruiẽtes elaborarũt: eadem ipſi precioſiſſimos libros qui apud paucos latitantes vix noſcebantur: vt in lucẽ prodirent: atqꝫ ad q̃plurimos minimo impendio peruenirent effecerunt. Quoꝝ tam benefica ſolertia permouit fateor animũ noſtrum: admonuitqꝫ vt eruditioni publicæ nos quoqꝫ aliquid operæ noſtrę impartiremur. Itaqꝫ Maphei Vegij Cõtribulis noſtri lepidiſſimũ opus in quo Terram: Solem: Aurũ: mirabili cõmento de præſtantia dignitatis: deqꝫ effectuum eminentia: que in mortalium vſum ſingula producunt: ſub arbitrio ſummi iudicis magniqꝫ dei concertantia inter ſe ingenioſiſſime inducit: caſtigatum emendatumqꝫ tuo ductu tuiſqꝫ auſpiciis imprimendũ curauimus. In quo & ſi non magnopere elegantiam publicã iuuare videbimur quod elimatior ſtilus in eo viro deſiderari poteſt: i hoc labor noſter fauorem merebitur: quod Municipis noſtri vigilatos labores lucubrationes: ſtudiumqꝫ per incuriam perire paſſi non ſumus: quem ſatis conſtat ſi nõ ad limã ſæcuti ſœculi: tempoꝝ ſuorũ inter eruditimſſimos & in philoſophia & in poeſi habitum fuiſſe: probat hoc non cõſtans ſolum de illo & publica phama: ſed appendix etiam ille in virgiliana æneide: qui in manibus eſt & de erudiendis inſtituẽdiſqꝫ liberis opus ex philoſophie penetralibus erutũ: quanq̃ etiã huiuſmodi nõ elaborata locutio nõ tam imperitiæ authoris q̃ propoſito tribuẽda eſt: Achademicę enim ſectæ argutijs ſobrietatiqꝫ ſermonis deditus dicendi phaleras: ampullantiaqꝫ verba cõtempſit. Rebus nãqꝫ ipſis omnibus ingenij viribus intentus verboꝝ con-

centum at lenocinia compoſitionis non curauit: quanq̄ ſi quis hic argumẽ-
toꝝ acumina diſputationiſq; nodos ſepoſito interim cultioris orationis
deſiderio diligentius rimatus ſit: ſentiet ex ipſa differẽdi ſubtilitate haud cõ-
temnendam vtilitatem quæ ſi non ſcalpere torpentem lectoris ſtomachum:
ſeneſcentemq; appetitum excitare acrepleꝛe vacantes venas ſalubri magis q̄
guloſo cibo firmare neruos: corpuſq; languidum delitijs abunde conſtituere
poſſit. Satis ne hæc ſint ad promerendum authori fauorem certe neſcim⁹.
Atq; ideo te qui publico eruditiſſimorũ iudicio ad diſciplinarum omnium
faſtigia peruaſiſti: quiq; ex ipſa ſtili antiquioris fœlici imitatiõe cognomen
reportaſti: in ipſo operis veſtibulo arbitrum aſſertorẽq; ſtatuendum putaui-
mus: vt authorem ſi non propria merces tui nominis prefacio tueatur: cum
alioquin nos id ad obſeruantiæ quoq; & pietatis erga te nr̃æ teſtimoniũ egi-
mus: vt qui magnitudinem tuorum erga nos meritorum nullis obſequijs
æquare confidimus memoria ſaltem crebraq; officij noſtri præfatione conſe-
quamur. Vale.

Maffei Vegij Laudenſis Poetæ Clariſſimi Diſceptatio Inter Terram.
Solem: & Aurũ. Incipit Fœliciter.

Terra loquitur.

CVm decertarent inter ſe aliquando ſuperiora
ſimul atq; inferiora mundi corpora: iactaretq;
vnumquodq; vim & pulchritudinẽ ſuam: pla-
cuit omniũ conſenſu litem omnem dirimendã
ei committere: qui & prudẽtiſſimo conſilio &
ſollertiſſimo cuncta artificio ↄdidiſſet: ut quod
iudicaſſet ipſe melius atq; præſtãtius id ita fir-
mum: fixum: inuiolatumq; æterna lege habere
tur. Itaq; ſummus omniũ rerum auctor aſſiſtẽ
te ei homine cuius gratia ea fabricauerat liberum: cuiq; exponendi quas ha-
beret dotes tẽpus ac locum dedit. Tum rogata primũ de ſe terra ſententiam
dicere: vt inumerabili quæ eam circũfundebat domeſticoꝝ corporum turbæ
morẽ gereret ſic exorſa eſt. Optarem plurimũ o factor & rex omniũ maxime
tantã in me vim dicendi eſſe: vt cuius cauſa te coram ĩpræſentiarum oratura
cõceſſi recte poſſem abſoluere: non vererer cuiuſq̄ calũniam: q̄ laudes meas
maiore fortaſſe ſtudio & efficacia q̄ modeſtiæ ratio poſtulare videatᵘ attige-
rẽ: nam qcquid de me pulchrũ eximium admirationeq; dignũ protulerim: to
tum id tibi magis cuius inenarrabili ſapiẽtia atq; potẽtia talis ac tanta euaſe
rim q̄ mihi quæ nihil prorſus ante fuerim adiudicabitᶜ: nõ aliter ac ſi elegans
qs polycleti vel phidiæ manibus fabrefactũ ſimulacrũ intueatur: non operis
magis ipſius elegantiã q̄ opificis ingeniũ & ſolertiam admiretᶜ. Pace igitur
omniũ aggrediar: & pulchritudinẽ magnitudinẽq; meam narrãs vberrima
tua in me atq; excellẽtiſſima dona recẽſebo: neq; adſcribã mihi laudi q̄ tam
igẽti & vaſto ſim corpore: quũ in breuib⁹ exiguiſq; corporibus maiorẽ ſępe
virtutẽ viguiſſe cõpertum ſit: ſed nõ videtᶜ carere laude maieſtas formæ meæ:
quã vti ſpecioſiſſimã ita ꝑfectiſſimam omniũ eſſe cõſtat: mirum vero q̄ quũ
rotundũ in orbem & pilæ in ſimilitudinẽ fabricata ſim: ac ꝓinde volui & la-
bi facilis propriæq; ſedis icerta videri debeã: ſtabilis cõtra tamẽ fixaq; ſemꝑ
atq; ĩmota cõſiſtã. Nunc age ſuſpiciãt pulcherrimos qbus munita ſum colles
altiſſimoſq; mõtes: uideant antra opaca: valles apricas: vias ſiue baſilicas &
militares: ſiue agrarias: ſiue vicinales: ad ꝑmeandũ omnẽ orbẽ meũ tam pa-

tẽtes tã q; apte: cõmode: pulchreq; diſtinctas. Ne referã quæ in ĩteriorib9 ab-
ſtruſa viſceribus meis gero ſaxa: ſilices: cotes: tophos ne metalla: lapillos: &
gẽmas quoꝝ quum varietas & aſpectus ſit admirabilis: longe tamẽ ꝓfunda
& præpotẽs quæ in eis latet virt9 admirabilior eſſe videbit̃. Inde tot intuean-
tur varias regiões & climata: tot neceſſarios frequenteſq; vicos & oppida: ex
celſas arces: pmũitas vrbes: tot magnifice extructa tẽpla: fora: theatra: pala-
tia: ſcęnas: circos: thermas. domos: atria: prætoria. Tũ loca ruſtica miræ io-
cũditatis atq; amœnitatis: vineas: hortos: pomeria: prata: agros: cãpos: du-
mos: ſiluas: nemora: paludes: ſaltus: & paſcua. atq; in his varij generis olera:
gramina: ſiliquas: ſegetes: herbas: radices: & flores: tubera itẽ & fungos. de
hinc harũdines: iuncos: carices: ſcyrpos: virgulta: fructices: arbuſta ſimul ac
arbores: tot varijs vtiq; ac ſapidiſſimis onuſtas fœtibus ſuis: p̃ter ſuauiſſimos
quos deſudãt etiã liquores & lachrymas: præter ſummã quoq; quã ſuppedi-
tant cõmoditatẽ nutriẽdi ignis: parandæ ſupellectilis: cõpaginandaꝝ nauiũ
extruendorũq; ædificioꝝ. Quæ quũ ita neceſſaria ſint: vt ſine his trãſigi vita
nullo modo q̃at: pulchrũ eſt & illud ĩtelligere q̃ diuerſus ſit oĩum ſapor: odor:
color: & forma. q̃ diuerſa & præpotẽs virtus ac natura: quãto cũcta ordine ac
ratione cõpacta: vt minimus quis floſculus ſummã cuiq; cũ recte contẽplãti
ſuſcitet ſapiẽtiſſimi ipſius ac potẽtiſſimi artificis laudãdi & admirandi cau-
ſam. Atq; vt ĩfinitam quæ referri poſſet eoꝝ turbã prætercam9: quantũ eſt vt
iacto quod tantillũ eſt frumenti grano poſtq̃ vapore tepefieri ſuo cœpit: pro
deat primũ vireſcẽs atq; herbidũ ꝓferat caput: tũ quaſi per fibras cõceptum
humorẽ diffundẽs paulatim ſurgat in culmũ: ac ne tenellũ ad huc quod latet
pubẽſq; corpuſculũ lædi forte cõtingat: vagina circũ protegente muniatur.
deniq; vbi e latebris exeundi tẽpus aduenit: tum pulchra pulchriſq; inſtructa
folliculis ac miro quemq; ordine cõplexa ſpica appareat: pro vnico longã ſe-
cum granoꝝ referẽs aciem: vt non tam pulchritudine q̃ vtilitate admirabilis
eſſe videat̃: cuius vt tutiores ab extranea omni vi & iniuria fœtus reddantur:
vnuſqſq; etiã tanq̃ lorica & thorace contegitur gluma ſua. ariſta quoq; quaſi
haſta ad ꝓpellẽdos auiculaꝝ inſult9 defendit̃. vt apex vero galeæ in ſũmitate
ſpicæ iam maturæ eminet frit qd ita appellatur minus quidẽ q̃ granum. Inde
magna multaq; arte ille oficitur cibus quo null9 eſt ad vitam magis ſapidus
ſuauis atq; neceſſarius. Neq; minorẽ ſui admirationẽ facit acini granum: ex
quo vtiq; tantillo vini liquor oritur: quẽ neſcio quis ſatis vnq̃ laudare poſſit.
nam vt verũ dicam ſunt quæ tu cõdidiſti o ſumme artifex plẽa omnia ſapiẽ-

tiæ: plena maieſtatis: magna omnia: pulchra: atq; perfecta: quibus nec demi
aliquid vlla ex parte aut addi queat: verum quũ liquorẽ illum creaſti videris
quicquid in te igenij & ſollertiæ: quicquid virtutis & poteſtatis erat magno-
pere collegiſſe: collectũq; in vnius ipſius factura totum larga manu ꝓfudiſſe:
tanta eſt eius iocunditas: amœnitas: ſuauitas: tanta in inſtaurandis cõſeruã-
dis lætificandiſq; animis & corporibus vis: tãtus vigor: tãta ſalubritas: gra-
tia: dignitas: naturæq; ꝓpe quædam affinitas. Quam generoſa eſt autem ci9
quæ illud producit arboris ſpecies & aſpectu grata: nam tenue prio ſarmen-
tum mox ſtirps durior paulatim ĩcreſcit: dilatatur ꝓpaginibus: protenditur
flagellis: quæ lætas paſſim pullulant gemmas: vnde lætior ẽt vuarum fœtus
exoritur: circum vero palmites & pãpini: quib9 ad arcẽdos feruidiores æſtus
quaſi vmbraculis quibuſdã muniũtur: circum etiam capreoli q̃bus nec aliter
ac in tortis cincinis ornãtur: qui & q̃cquid contingũt iniectis veluti manib9
capiunt: tenaciterq; pſtringunt. hæc quũ pulchra admodũ & læta eſſe quiſq;
ĩtelligat: longe tamẽ etiã agricolæ ſtudio & arte pulchriora atq; lætiora red-
duntur: nam vbi vel ex malleolo vel ex minutiſſimo ſemine oriens ſeſe apit ac
ꝓfert in lucem: vt firmior ĩpoſterum euadat reſecatur tota: adauctiſq; viribus
poſtea pampinatur: quo reciſis partim ex ſarmento qui nati ſunt caulib9 me
lior inde abũdantiorq; ſuccus miniſtretur: de hinc circunfoditur: ablaqueat̃:
ĩpinguatur: aratur: & ne glebæ noceant occatur: tũ ne cadens deorſum ferat̃
ꝓſtrataq; iaceat adiuuatur adminiculis ſuſtentaturq; pedamẽtis & iugis: ide
vt mẽbri cuiuſq; ſui pars poſtulat: amputatur: religatur: cõiugatur: erigitur:
extenditur: profertur: diſtinguitur: ſociatur: miroq; ordine multis ſe vtrinq;
aſpicientibus ſociata diſponitur. Nec ſatis hæc quæ ſpiritu carent: niſi & ani-
matis referta ornataq; corporibus vberiore etiã amplioreq; laude digna cen-
ſerer: quoꝝ & ſtaturæ & formæ & naturæ diuerſitas infinitaq; prope multitu
do magnũ omnibus ea contẽplantibus & noſtri decorẽ & factoris miraculũ
oſtẽndit. Iumẽtoꝝ enim & pecoꝝ quãta ſit pulchritudo ſimul & vtilitas oẽs
gnorunt: de feris autẽ & beſtijs atq; ſerpẽtibus fruſta ſermo habẽdus videt̃.
quũ puſilloꝝ animaliũ breuiorũq; vermiculoꝝ magna vtiq; ſit ſpecies: ma-
iorq; vis & ĩduſtria. Omitto cætera: ſed apes qs vnq̃ niſi vidiſſet crederet tan-
tum ĩgenij & artis: tantũ curæ & ſtudij habere in fabricãdis domũculis ſuis:
tanta inter ſe viuere iuſticia: tãta ſapiẽtia & auctoritate: nouũ populũ dicas:
nouã rem publicã: cõmune eſt oĩum domicilium: cõmunis ſoboles: cõmunis
labor & opatio: cõmuniſq; ſimul laboris & opationis fructus: vna volãt: vna

cubant:vna capiunt cibos ſpurciciam & imundiciem horrent mirum in mo-
dum. delectãtur aqua pura & munda: delectãtur cymbalis & plauſibus: qui-
bus etiam ſi diſplicatæ fuerint in vnũ locum reducuntur. atq; ideo muſarum
volucres dictæ ſunt: viuunt ſub legũ obſeruatione: reuerẽturq; maiores natu
vti ſapientiores rei publicæ ſuæ gubernatores. regem habẽt cui & primas &
eminentiores magnificẽtioreſq; vt pricipe dignæ videantur: firmiores etiã &
munitiores vt magis ſuſtẽtentur domos & ſedes extruũt: de quib9 ſi fort e ce-
ciderit erigunt ſtatim eũ reponẽtes in thronũ regni ſui: cui ſedulæ aſſiſtũt: fa-
uent: parent: obſequuntur: quem ſumma cõplectuntur beneuolentia & fide:
quẽ & quocũq; ierit ſequũtur: cõg'obatim cum cingẽtes: protegẽtes: feſſũq;
ſubleuã es: & ſi volare nequiuerit: collo humeriſq; portãtes: pro quo & peri-
culum mortis ſubire minime reformidãt: tantam ſalutis eius curã gerunt: nam
mortuo eo quaſi tunc viuere neſciant: torpent: triſtãtur: mœrent. neq; operi
intendunt: neq; fœdera ſocietatis ſeruant: ideo nec quoq̃ e domibus prodi-
re audent: niſi prius ille egrediatur: debitum ei tanq̃ principi honorẽ ſubie-
tionẽq; exhibentes: cuius & ſi legibus ac mãdatis aliqua fortaſſe nõ paruerit
interficit ſeipſam aculeo ſuo vltrix ipſamet peccati ſui: rex enĩ licet aculeũ ha-
beat vtitur eo magis pro dignitate q̃ vindicta. Porro & hæ licet ſub iperio vi-
uant: non ſunt tamen priuatæ libertate: nã & arbitrium habẽt conſultandi ſi-
mul: preferẽdiq; ſententias ſuas & iudicia: rogãdi leges & iura quas præteriri
non licet: creandi populos: & quum maior turba ſupercreuerit emittendi tanq̃
colonias: conſtituẽdi regẽ: quem etiã perpenſo certi iudicii examine & ratiõe
non ſorte eligunt: aut ſuccedẽdi vllo iure: priuata ve cuiuſq̃ affectione. quem
quoq; iterficiunt ſi malignæ deprehẽſus fuerit eſſe naturæ. querũtq; aliũ mi-
tiorẽ cui ſe ſubdãt. Et quum plures ad principatũ aſpirant ſeditione cõmota
ciuili quaſi bello grauiter inter ſe pugnãt. donec vilioribus pulſis: nobilioreq;
palmã obtinẽte. reconciliatæ rurſum dulci iuicem amicicia & pace conquie-
ſcunt. Diuidunt vero iter ſe adminiſtratiões & officia vti quæq; gnaræ eoꝝ &
expertæ magis viſæ fuerint. nanq; aliæ eliquãdo: aliæ cõponendo in domibus
melli vacant. aliæ mel a cæra cui erat inuiſcatum aqua diluunt. pars conſtru-
endis fauis inſtat: pars fingendis & complanandis cæris: pars quoq; contun-
dendæ mollificandæq; pedibus materiæ: facientes ſibi domos: atq; earũ pri-
mo cubilia: deinde quaſi mellis præſepia & apotecas. idq; tãto artificio vt nõ
dædalus certe aptius ſollertiuſq; gnorit eos ordines: menſuras: proportiões:
æqualitates: texturas: orbeſq; diſponere. Tũ videas quaſdã ſuggere: plæraſq;

ſtruere: nõnullas polire. inde alias aluũ ipſam itus linire amarioribus ſuccis:
præcauentes quarundã beſtiolarũ iſidias: alias caſtroꝝ cuſtodiam ad portas
ſeruantes: nã alternis dormiunt inſtar armatæ militiæ: nec minus fucis & ve-
ſpis nocẽtibuſq; quibuſq; vermiculis ꝓpellendis intẽtas. alias excremẽta eaꝝ
quæ itus operantur cõgerentes in vnũ atq; foras mittẽtes. nã quæ extra exer-
centur inter volandũ ſe purgant propter nimiũ quẽ intelligũt fetorem: alias
quoq; explorãdis ventis & ibribus ſpeculãdiſq; nubibus præpoſitas. omnes
vero ꝓcurandæ conſeruãdæ inſtituẽdæq; prolis curam ſummã gerẽtes: replẽ-
teſq; iis fabricatas iam crates & cellas: licet quod mirũ dictu eſt ignare oino
cõcubitus: tantus eſt eis amor caſtitatis. Opæ autẽ pretiũ eſt videre quũ pa-
bulatũ exeunt. audito enim ſono bõbi quo bis vel ter tanq̃ ſigno dato a cuſto-
de caſtroꝝ excitãtur: ſi tẽperiẽ cæli vidẽt: prouolant oẽs ad opus procedẽtes:
intẽduntq; certatim labori: iter laborandũ ludo ſe alacri lætaq; hinc ide gira-
tiõe per riuos & gramina: per amœnos & ſuaue olẽtes hortos: ſumma cũ ob-
lectatione curarũq; remiſſiõe exercẽtes. nũc hæ flores pedibus: nũc illæ aquã
& guttas ore cõportãtes: onuſtæ deniq; oẽs roſtro cruribus: alis: totaq; cor-
poris lanugine redeũtes: depoſitaq; ſarcina tũ demũ vt a ſiti caloreq; refrige-
rẽtur potũ euntes. Nec deſunt quę domi expectãtes præſto adſint: excipien-
teſq; onuſtas & feſſas exonerẽt. rex quoq; ipſe itus ſatellitib9 ſuis comitatus
circũiens oia opa nunc has exhortatur: nunc illis mãdat. Quæ ſeniores ſunt
itra ſepta opantur: aliæ tanq̃ robuſtiores extra ad opus exeũt. quæ ignauæ &
ab ope ceſſantes deprehẽſæ ſint caſtigãtur ſeueriſſime atq; interficiũtur. quũ
conſumpti qui proximi erant flores fuerint: mittuntur ſpeculatores ad inda-
ganda vlteriora paſcua: ſi quas nox interceperit: excubãt ſupino corpore vt a
rore protegantur: ſi a flatu aduerſo aut procella cõprehendantur apprehẽdũt
lapillos quorũ pondere libratæ ſe tutãtur: nec lõgius a terra volãtes diſcedũt:
quæ vero domi ſe receperũt quũ nox aduẽtauerit perſtrepere in aluco incipi-
unt: nec prius ceſſant q̃ qua excitatæ a cubili fuerũt eadẽ bombi bucina per
cuſtodẽ muros circueuntem atq; ad id præfectam rurſum quietem feſſis cor-
puſculis dare iubeantur. Quæ quum nimirum omnia ſint admirabilia longe
tamen etiam magis augebitur eorũ admiratio ſi amplius item attendat no-
biliſſimus qui inde mellis & cæræ fructus oritur tam gratus & placens omni-
bus: neq; ſolum delectãs ſed ſaluti inſuper corpoꝝ multis conferẽs modis: vt
nõ iã mirari oporteat tauros: leones: tigres: elephãtos: cæteraq; huiuſcemodi
tã excelſa robuſtaq; corpora: quũ præſtãtiores multo in minimis animãtib9

natura vires oſtẽdat. At ſi quos depreſſa hæc forte minus mouẽt: ſuſtollant oro altius oculos contẽplẽturq; ardentis illius celſi ætheris globos: vnde vim vtiq; maiorẽ capio. Aſpiciant latiſſimũ hunc quo circunfundor puriſſimũq; aera tãta refertũ ornatumq; multitudine auium: quæ & cibo guſtũ: & canore auditũ: & amictus decore viſum q̃ maxie delectant: cuius præterea lætior fortiorq; ſum luciditate: ſalubritate: leueq; ſpirantium aurarũ afflatiõe: cuius rore & ibribus irrigor tota: irrigata fœcũdor: fœcundataq; vberrimos cũctis animãtibus fructus & alimenta ſubminiſtro. Intueantur hoc igens & longe lateq; diffuſum mare: quod mira me maieſtate circũplectitur: fouet: tuetur: & abunde ditat: cõtinenſq; ſe terminis ſuis placide lambit: & ne qua ex parte ſuffocet timens fideli me reuerentia quaſi famulatum exhibere videatur obſeruat: tot inſigne nauigijs: inſulis: cautibus: rupibus: ripis: littoribos: ſtationibus: portubus. vnde tanta cõmunicandarũ peregrinarũ gentium tranſuehendarũq; ex omni orbe frugum & mercium commoditas habetur. vnde tot oriuntur flumina: fontes: putei: lacus: & ſtagna: tantam exundantia largitatem aquarũ. quibus paſſim & herbaꝝ olerũq; ſiccitati: & cunctoꝝ animantium ſiti indigentiæq; conſulitur: tantas producentia vbertim piſcium opes ad publicã vtiq; neceſſitatẽ paratas. quoꝝ varietas: ſapor: numerus: vtilitas: minime vllis explicari verbis poſſint: vt de ijs quæ ad ornamẽtoꝝ colorũq; lænocinia inſtruẽda legũtur vnionibus: calculis: teſtis: cõchulis nihil dicam. Et ne quid tantæ opulentiæ & pulchritudini meæ deeſſet: dediſti mihi o maxime opifex ſocietatẽ hominis qui nũc præſens & tibi adſtãs diu me orãtem audit & vt audiat q̃ maxie lætor: quẽ licet ſimilẽ tibi ſolum creaueris: ex me tamẽ vt cõpagẽ corporis ſui ſuſciperet voluiſti. quo vno & ſi oĩbus quæ ſupra mẽoraui carerẽ: fœlix certe & ꝑbeata ac ſupra cæteras creatas res glorioſa iure merito iudicari poſſum. vt mater ego facta ſim illius animãtis quod eſt ſpiraculũ & imago diuinitatis: quod eſt tã generoſis & magnis ornatũ dotibus: quod eſt tot ac tãtis magnificatũ cæleſtibus donis. nã quis formã corporis eius ſatis laudare & admirari queat? ſolã erectã ſolã quũ cætera aiantia deorſum aciem ferant ſuſpicientem cælos & vnde ſpiritum traxit quaſi originis ſuæ memorem illo vultus atq; ora tollentem. tot præterea decoris officioſiſq; membris compactam: ſenſibus animatum: neruis connexam: arterijs perfuſam? quis morum eius elegantiam: cultum: ciuilitatem: viuendi ritus leges & inſtituta: quis iuſticiam: clementiam: benignitatem: religionem: cæteraq; præſtantia & innata ei ſemina fomiteſq; virtutum: quis denique ingeniũ: ſapientiam: iudicium: memoriã: ſtudia: artes: & diſciplinas: quibus illi tot adinuenta: emẽdata: exculta: expolita: decretaq; ſunt: quibus nihil eſt tam difficile & altum qd non ab illo inueſtigatũ: ſcrutatũ: cognitum: intellectumq; ſit? quid eſt quod dici poſſit maius itellectu eius primum quo omnia cõprehendit? de hinc ratione qua itellecta etiam quæq; & cõprehenſa diſcernit? demum voluntate quæ tanq̃ regina ambobus imperans ac iura dicẽs illi data eſt: vt pro ſtudio & captu ſuo omnia ageret & oparetur: vt quum capere cuncta poſſet atq; diſcernere: proprij ne vtiq; arbitrij libertas ei criperet. quid eſt tam magnũ præſtans & excellẽs donũ. Longior fui q̃ inſtitueram: ſed ignoſcendum eſt magnitudini ſimul & multitudini rerũ quæ breuiore nõ potuerunt ſermone recenſeri: quibus & ſi cunctis ſingillatim explicandis inſiſtere vellem: vereor ne citius dies etiã geminata q̃ oratio ad finem peruẽiret. Quũ igitur talem ac tantam tãq; immenſis & admirabilibus ornatam me bonis eſſe volueris o rex omnium ſumme ac munificentiſſime: quis erit qui gloriæ & excellentię meæ audeat ſe non dicam ſuperiorem ſed ne æqualẽ ꝓfiteri?

Sol loquitur.

hAcc quum terra ingenti cum oĩum inferioꝝ corporum aſſenſu & lætícia verba feciſſet: videreturq; iam nihil eſſe quod illi præferri poſſet: ſurrexit ſol placido & hilari vultu ad hortãte eum rogateq; plurimũ ſocia circũ fremẽtium cæleſtium corporum turba: aduolutuſq; ſummi factoris pedibus iuſſus demũ huiuſcemodi orationem habuit. Et ſi nõ dubitem ſapientiſſime rex & cunctorum parens quicquid in me pulchrum & laude dignum eſt te qui totum creaſti me etiam tacente intelligere: tamen vt & volũtati cohortantium me tantopere ſociorum meorum: & ſuſcepto defendendæ præſentis cauſæ muneri ſatiſfaciam: aggrediar aliqua quum pro iure meo tũ pro laude tua dicere: atq; id quã paucioribus potero verbis: ſatius ducens breui certarum magnarumq; rationum contextu quam ſuperfluo prolixioris ſermocinationis ambitu quæ dicenda a me ſunt demoſtratum ire. neq; vero negauerim præſtantiſſimas quas modo de ſe terra recenſuit atq; præclariſſimas dotes eſſe. Haud enim quod pleriq; ſolent ea eſt natura meæ conditio: vt aliorum laudes imminuendo ampliores meas efficere putem: verum & recte eam pro modeſtia ſua facturam exiſtimo: ſi magnas excelſaſq; res ſuas quas & ego vberrima laude dignas confiteor: ita extollat

vt alioꝝ ſi quæ ſint vel pares vel ſuperiores cōmemorari etiā æquo animo pa-
tiatur: credo autē ſi quantū ego eam tantū me illa altitudine ſuparet: vt quē-
admodū mihi oēs opes & vires eius ita illi meas intueri & diſcernere liceret:
minime eam vnq̄ ſuſcepiſſe huiuſcemodi non tam difficile q̄ moleſtū nego-
tium: Quanq̄ nō ſatis admirari poſſum tam copioſe ipſam & enixe in extol-
lendis rerum ſuaꝝ laudibus orationē ſuam extēdiſſe: quaſi ignorare videatur
nihil in eis eſſe pulchritudinis & gratiæ quod nō vi virtuteq; mea ꝑficiat: at-
tribuendūq; ſit beneficētiæ magis meæ & bēignitati: cuius ſi forte oblita eſt
neſcio q̄ ſapienter hoc factum exiſtimari debeat: q̄ cautē proſpiciat cōſulatq;
vtilitati pariter & dignitati ſuæ: dicat mihi ſi retrahere liberalitatis meæ ma-
num ꝓponerem: denegarēq; ampliſſima quæ hactenus īpendi ei beneficia:
ꝗd conſilij caperet? vbi tunc quæ modo ita gloriabūda iactauit: vbi tunc vi-
nearum: hortoꝝ: pratorum: agroꝝ cæterorūq; eiuſcemodi amœnitas ſimul
atq; fertilitas? vbi tunc olerū: herbarum: graminū: florūq; lætitia? vbi harūdi
num iuncoꝝ fructicū virgultorum ac arboꝝ opes? vbi culmorū ſpicarumq;
pulchritudo? vbi vini ſuauitas vigor & gratia? de his maxīe loquor quæ ma-
ximopere etiā laudauit: vbi tunc metalla: gēme: lapilli: conchule? vbi inume-
rabilis illa admirabiliſq; multitudo iumentoꝝ: pecoꝝ: ferarū: beſtiarum: ſer-
pentiū: volucrū: piſcium: pra ſertimq; apum quarū laudes longiore ſermone
ꝓtraxit? vbi deniq; homo tantis & ipſe laudibꝰ cōmendatus: qui & pro me-
ritis certe a nemine ſatis vnq̄ digne laudari poſſit? nonne hæc vigore meo oīa
generantur: nutriuntur: fouentur: conſeruant: augentur? quoꝝ decor & fru-
ctus ſi laudem vllam ꝓmereri videtur: vtiq; illi qui eoꝝ fomes & origo eſt iure
merito magis adſcribi debebit: quā ipſa quoq; pro ſapiētia ſua nō modo dein
ceps adſcribet: ſed & īſuper mihi gratias aget quē tot tantorūq; bonoꝝ ſuo-
rum manifeſte auctorē itelligit: quibus quotienſcūq; etiam priuaretur quod
meæ poteſtatis eſt: quid ea deformius: vilius: abiectius: miſerius? quæ cuncta
quum ita vera eſſe vt oſtēdi fateri icipiet. Illud etiam quod de aeris præſtanti
bus donis aſſeruit: virtute totum mea fieri non negabit: nam imbres primo
quibus illa irrigatur atq; fructificat attraho ego ex ea vaporibus coactis in
nubes: diſſolutiſq; demum ad communem inferiorum rerum vtilitatem
deſcendere iubeo. Sed & aurarum lenis grataq; ſpiratio: puritaſq; eius
& ſalubritas: fulgor item & perlucens claritas cui niſi mihi ſunt attribu-
enda? qui vi radiorum meorum omnia purgo: omnia illuſtro: qui quic-
quid triſte: malignum: nebuloſum: peſtilenſque eſt diſpello prorſus &

diſſipo: ex quo etiā multi me arcū & ſpicula geſtare tradiderūt: qui ſ ego no-
ctem: diſcutio tenebras: vnde & diuinationi occulta prodenti præeſſe creditꝰ
ſum: qui pulchrum & candentem reueho diem: luceq; & ſplēdore totum im-
pleo orbem atq; letifico: quā ob cauſam fuere qui palla me quoq; aurea idu-
tum eſſe confinxerunt. Quid vero de aquis loquar: quarum & ipſa bonis
maxime locupletatur: quæ nec minus vigore meo fouentur & conſeruantur?
Quid de ardenti altoq; æthere? a quo circūcincta maiorem quoq; ſe vim ca-
pere memorauit: cui & ego quicquid habet luminis: caloris: ardoris īpendo.
Quid de tota deniq; elementorum machina: vnde & robur illa uitamq; per-
cipit? quæ niſi potenti etiam & mira virtute mea continerentur conciliataq;
perpetuo & amico pacis fœdere conſeruarentur: ruerent nimirum dilaberen
tur in æternumq; prorſus interitum irent: cuius rei cauſa quadrigam etiā mi
hi auratam qua quattuor vectus equis ſtarem quattuor utiq; diei uices & cō
ditiones exprimentibus adſcripſerunt. Quæ cūcta quum magna ſint & pre-
clara: nō videri debet etiam exiguum ꝙ ſucceſſio illa inuicem dierum & no-
ctium: diſtinctio horarum: diuiſio anni: cōmutatioq; temporum tantæ cau-
ſa pulchritudinis & cōmoditatis nō aliunde q̄ ex me conſtat. vnde etiam cor
cæli & vita vocatus ſum. Non item minimum putandum eſt ꝙ omnem ego
vigorem virtutem & ſapientiam quibus mundus regitur quaſi fomes quidā
ſubminiſtrem. vnde & mens mundi ſum appellatus. Nec contemnendum
ꝙ lumine meo quo non aliud maius omnia intuear: omnia perſpiciam: om-
nia penetrem: quod qui animaduerterunt recte etiam me oculum mūdi no-
minarunt. Eximium vero illud eſt ꝙ quum tāta operer tanta conficiam ꝑſto
ſemper tamen idem atq; perſeuero: nunq̄ laſſatus: nunq̄ defatigatus: nunq̄ a
vi virtuteq; mea deficiens: propter qd & iuuenili me facie intonſoq; capite
deſcripſerunt. Hec habui quæ referrem bona mea magna quidem atq; præ-
ſtantia: quæ & quomodo terra ignorauerit uehementer admiror: qui in his
longe ornata longeq; aucta ſit: uerum nec alia omittenda videntur maiora
certe ac præſtantiora: quæ ſi & ſe ignorare dixerit nulli erunt tamen eius cul-
pæ: ꝙ neq; multum ad eam pertineant ad ſcribenda: nam quod ſine iniuria
ſociorum meorum dicam: ſupereminco ego omnibus luce: poteſtate: & vir-
tute mea tanquā rex & princeps: quare qui me diligenter ſcrutati fuerunt co-
ronam etiam capiti meo duodecim radijs illuſtrem ad imaginem duode-
cim vtiq; horarum totidemq; menſium impoſitam eſſe voluerunt. Tan-
tus quippe eſt ſplendor lucis meæ tantaque vis: vt oriente me cætera

quantocūq; fulgore radient ſydera quaſi obſcurari & deficere uideantur: nec qd magnæ matri terræ modo accidit moleſte ferunt adſcribūtq; dedecori me eis anteferri. quin vt cōmilitones obſequentiſſimi memoreſq; beneficiorꝫ audiunt me libenter hæc referentem: aguntq; gratias propter cōmunem quam percipiunt ex me nec leuem quidem cōmoditatem & fructum: medius enim ego inter omnes lucem vitam tēperiemq; eis infundo: curſus eorum quaſi legibus guberno: impello vti quæq; res expoſtulat atq; coerceo vigore deniq; meo & virtute repleo eos: roboro: animo: ſuſtineo: & cōſeruo: prædulciq; inſuper & miro reſonās impleo ac moderor cōcentu & harmonia quicūq; mecum ſimili quoq; curſu exercētur: vnde & lyra me canere muſiſq; præeſſe dixerunt. Quid vero quæ minora ſunt cōmemorabo nunc bonitatem lenitatē q; dulcis naturæ meæ? qui naſcentem hominem præueniēs tantam influens ei infundo venuſtatis pulchritudinis probitatiſq; gratiam tantam virtutum inſigniumq; morꝫ elegantiam: vt gratus certe omnibus & acceptus fœlixq; ſemper ſit & per beatus cuius me cuſtodiam & regimen præuentu influxuq; meo habere contigerit. Quid deniq; laudabo corporis mei magnitudinem ſimul & rotūditatem: quibus & ipſa ſe plurimum extulit? quum ſim ego ea ſeptuplo maior: & præterea ita in orbem factus: vt quum ipſa nunq̄ omnino moueatur orbicularitati meæ mira quædam & īcredibilis mobilitas ac velocitas adiuncta ſit: quæ tanta eſt vt totam mūdi machinā: quotidie curſu meo circūeam rediens ſingulis ſemper diebus vnde diſceſſi. Video iam me promiſſæ breuitatis metas exceſſiſſe: ſed lōgiora me verba facere coegit longior vtiq; aduerſæ partis oratio: quam ne paucioribus quidem reuincere facile potui verbis. Tuum nunc eſt o ſumme opifex qui omnia & ſuperiora ſimul & inferiora condidiſti eam quæ anteq̄ quiſq̄ noſtrū loqueretur animo īſederat tuo ſententiā ferre. Ego qcquid protuleris: ſtatueris: cēſueris: ſuſcipiam ſine vlla moleſtia: ſequar: colam: æternaq; obſeruatione cuſtodiam: qui cūcta & ſapienter cogitas: & prudenter facis: & recte adminiſtras: & iuſte ſemper ſancteq; iudicas. Hic ſol finem dicendi fecit: tantuſq; eum fauor & aſſenſus circunſtantis quaſi innumerabilis populi ſecutus eſt: vt iam illi inclinata non tā iudicis q̄ omnium ſimul ſentētia credi poſſet: ipſa quoq; terra demiſſa iam dudum & ſubtriſtis altis quidem & arduis eius rationibus minime aduerſari videretur: quum ſubito aurum iocundiſſima ſe facie protulit in medium poſtulans orandi locum non ſine ingenti excuſſo omnibus riſu: pollicens vero præſtantiores ēt longe omnibus quæ ante ab aliis narratæ eſſent vires ſuas ſe

palam oſtenſurꝫ: confirmaturūq; tam claris rationū teſtimoniis ut nō lux ipſa clarior haberetur: tantā cōmouit oībus indignationem ut nullo ferendam modo eius tā ſtupidi: hebetis: ignauiq; corporis audaciā: nullo audiendū ipſum pacto vnanimi voce conclamarent. Quod non paſſus iuſtiſſimus cūctorū pater & iudex ſinite inqt vt nemini deneget libertas dicendi quæ velit. auditurus ſum ego nō tam æquo q̄ libenti aio ipſos ēt vermiculos terræ. loquat age quicunq; ſit ſi quas habet laudes ſuas. Tum facto ſilentio conuertens ſe ad maximū iudicē magna cum oris lætitia aurꝫ ita fari cœpit.

Aurum loquitur.

ſ I queādmodū cupio ēt rationi ſiſ ɔgruere videt tale eſſet oīum q hic adſtāt iudiciū: ut excellētiā cuiuſq; & gl'iā ex recōditis magis latentibꝰ ꝓ itra uiribꝰ operꝫq; effectu q̄ ex fucato fallaciq; appentis vultus aſpectu ianiq; qi q̄dā umbra metiret: n̄ dubitarē o ſūme idē noſtri iudex & factor me vna cūctorꝫ voce ſupra q̄cūq; ſiue ſurſum ſiue deorſū ſint corpa ꝓbatū hodie ac exaltatū iri. ſparēq; ex riſu atq; īdignatōe quā nūc ſubortā i me uideo inadmiratonē ſe magis ac beneuolentiā mei oēs ɔuerſuros. Nā vt ſum ego mīme ꝑuicacis naturæ: ita apte qcqd i me argui dānariq; pt nemine ēt aduerſante vltro ɔfitebor. tenuitatē eīm primo puſillitatēq; corpis mei q̄ cūctis manifeſta ē. nemo credat auſurꝫ me unq̄ negar atq; ɔtegere. nemo pterea exiſtiet motꝰ aut ſenſus qbꝰ careo affirmaturꝫ unq̄ grām ullā i me vigere. Qui illd quoq; atteſtabor libᵇrima voce: natū me itra terræ uiſcera ac ſol vigor coalitū quos laude ſua fraudar neq̄q̄ ē mei iſtituti. verꝫ q altiorē ɔſecuti ſūt mentē rogo me his exterioribꝰ qbꝰ iers vulgus plurimū falli ɔſueuit aium ullo modo itēdāt: erigāt acumē īgenii: ɔſiderētq; diligētius ſi qd itus latet magnū & pſtās: ſcrutāteſq; id exacta rōne puideāt ne deſpiciat qſquā corpuſculū meū: cuiꝰ ſi latētes i archāiſq; ipis receſſibꝰ abſcōditas uires itellexerit nihil eo maiꝰ: fortiꝰ: robuſtius: potētiuſq; eē fatebit. ne ɔtēnat aliqs ſpoliatū. me oī motu ꝓrſus & ſenſu: quū nihil ſit ſub orbe qd nō uigorē meū ſentiat: qd non īmotus ego mouea & quo velim trahā hoc vno ſi dicere fas ē tibi deo magno ꝑſimilis: q quū nūq̄ mouearis moueri tn̄ oīa nutu tuo facis. Nec moleſtum aut ſoli patri aut terræ matri eē debebit ꝙ filius eos uirtute & uiribꝰ añcedat: qd de nullis unq̄ ꝑentibꝰ auditū ē quorꝫ ut ē i gēitos ſuos lōge amor igēs ac ꝓfuſus: ita & lætitia quū ſe ab eis uirtute vl' æq̄ri vl' ſupari ēt itelligūt. Illud āt qd vereor rogatos oēs velim ne me arbitrent tā cōſtanter orandi hoc munus aſſūpſiſſe ductū inani ea maxime mei æſtimatōe ꝙ ſim cōe ornamētū ſtatuarꝫ: tēplorꝫ: veſtiū: zonarꝫ:

ſpiterũ:armillarũ:aliorũq; eiuſcemodi. ꝙ ꝗ præ excellentia materiæ meæ non
niſi a paucis geſtari cõſueuerim ac magnis ipſis quidem & ſingulari aliqua uel
dignitate uel nobilitate uł doctrina præditis uiris ad exprimẽdũ.demonſtran
dumq; glorioſũ earũ decus & ſpecimẽ. ne quæſo aliquis tantã de me uanitatẽ
opinet᷑.ne quæſo aliquis iſta de me ſibi ĩ animũ inducat:quæ tãta fero cũ ama
ritudine.ut quũ omnia ad ſũmã mihi fœlicitatis plenitudinẽ obuenerint: hoc
unũ tamẽ ne omnio exps eſſẽ alicuius miſeriæ & calamitatis euenit ut teſtimo
nio meo qᵈ publice omnib⁹ oſtẽtat᷑ uiliſſim⁹ quiſq; & ꝙ freq̃nter accidit etiã
egẽtiſſim⁹ claro gener᷑ ortus aut poteſtate aliqua præditus magna iudicetur.
quo ꝗ nihil eſt ĩdignius:ut litterarũ impitiſſimi ac ſtolidiſſimi quiq; homines
ꝑ me doctiſſimi ſapientiſſimi q; uel habeant᷑ uel ſe haberi uelint . Verũ ita cũt
humanæ res ut nemo ſit tã magn⁹ potẽs glorioſus omnib⁹ q; abundãs bonis:
qui nõ triſte aliqᵈ aduerſũq; habeat unᵈ angat᷑ magnaq; cruciat⁹ ex parte tor
queat᷑ :nulla eſt tãta proſperitatis & gloriæ dulcitudo quæ non inuiſi alicuius
mali felle pfuſa amareſcat.nulla eſt tãta poteſtatis eminẽtiæq; magnitudo q̃
nõ graui aliqua aliunde mole onerata ultraq; modũ fatigata deprimat᷑. Hæc
igit᷑ quib⁹ utinã carerẽ nemo putet magni me aliqd facer᷑:nemo exiſtimet ad
gloriã me & excellentiã meam ducere. Alia ſũt uirtutis & dignitatis meæ mo
numẽta:quæ ubi explicauerim:magna nihil ambigo omniũ iuditio atq; excel
ſa cũctiſq; merito quæ ĩ cõpatione mecũ ducant᷑ ſupiora uidebunt᷑ . Nã ut dul
cis leniſq; naturæ meæ prio admirabile donũ referã.tantã quã ĩ me habeo gra
tiã infundo ĩ omnes quorũ utar cõtubernio & familiaritate:ut ſi qd in eis offẽ
derim triſticiæ & mœroris expellã ꝓrſus iocũdoſq; ipſos hilares gaudẽtes ac
lætos ſemꝑ efficiã ſin & aliquos inuenerim timidi & puſilli cordis ſecurũ utiq;
illis addã animũ ingentẽ atq; incõcuſſũ dubios firmẽ :errãtes dirigã:labẽtes
erigã.ex ignauis deniq; ĩduſtrios:ex ĩertib⁹ ſollerteſ:ex balbutiẽtib⁹ explica-
tos:ex elinguib⁹ eloquentes:ex moroſis faciles:ex tardis prõptos reddã:ex in
doctis doctos:ex ſtolidis ſapiẽtes:ex uilib⁹ & abiectis generoſos & claros ui-
deri faciã. Atq; hæc ita tamẽ operer ſi & ipſi quoq; cũ quib⁹ uerſor morẽ mihi
gerere naturæq; meæ ſtudeãt minime aduerſari:quæ libero frui aere ſpaciari q;
hinc ĩde lætat᷑ .q̃ delectãt uarii diſcurſus uariæq; agitationes.quæ marcer᷑ igna
ua quiete ñ patit᷑ .q̃ detineri alicubi diutius moleſtiſſime fert .q̃ refugit noctẽ:
odit tenebras :horret ſtrictiora obſerataq; firmi⁹ hĩtacula ſi carceres noĩauc
ris mortẽ illis data optione tãq̃ mitiorẽ eligẽs ãteponet q̃re qſqs meã meruerit
ꝯuerſationẽ ignar⁹ tñ ꝯditõis & natur᷑ meæ crediᵈrit me occultũ domi tener᷑ ĩ

recõditiſq; clauſũ locis ſeruare:priuareq; dulciſſima qua tantũ gaudeo liber-
tate mea diſcurrẽdiq; & quocũq; libuerit ꝑuagãdi facultate.quãtũcũq; is me
amet:colat:amplexet᷑ quotidie & deoſculet᷑ nullo vnq̃ tamẽ modo ſpet frui-
turũ ſe aliqua mei iocũditate.ĩmo contra ſi ſuapte natura fuerit ipſe iocũdiſſi-
mus atq; lætiſſimus:ꝯtinuo in ſũmã miſerabileq; ꝓlabit᷑ triſticiã atq; mœſti-
tudinẽ:ſi aĩo item fuerit ſecuro nobili atq; excelſo:ſit itidẽ quaſi mutatis cor-
poris hũoribus ſorice pauidior cuniculoq; timidior.in cũctis dubitare freq̃ẽ
tiuſq; errare & labi ĩcipit:ex ĩduſtrio fit ignau⁹: ex ſollerte ĩers:ſiue veſcat᷑ :ſi-
ue cubet:ſiue negociet᷑ :iter ruſticandũ quoq; aut ꝑegrinandũ: ĩſidias vndiq;
ſemꝑ ſibi parari putat.cũcta ei ſuſpitionẽ:cuncta terrorẽ ĩcutiũt: fac vero fue
rit & facũdiſſimus lĩgua illi nodis ĩplicari videbit᷑ .fac vitæ illũ facilitas cõmẽ
dauerit fiet illico moroſus & duro cerebro.fac prõptitudo laudauerit ei⁹ mox
tarditatẽ & ſtupiditatẽ qſq; accuſabit.fac deniq; doctrĩa ſapientia ac genere
clar⁹ extiterit:nõ aliter tñ ac ſi nihil horũ in eo vigeat hẽbit᷑ . ita prodeſt abuti
amicicia mea.ita ꝓdeſt volũtati meæ nõ cõformẽ ſe hẽre.ita ꝓdeſt nõ viuere
moribus meis repugnareq; optĩæ ac dulciſſimæ naturæ meæ.de qua hacten⁹
hæc dixiſſe volui.Nũc ad exponẽdas arduas quidẽ ac ꝑ̃potentes vires meas
veniã.in qbus omne gloriæ & excellẽtiæ meæ fundamẽtũ iaciet᷑ :atq; ĩprimis
ea quæ terra prio vtiq; laudi ſibi & merito ſane attribuit attingã:vicos ſcilicet
oppida:arces:vrbes:tẽpla:fora:theatra:palatia:ſcænas:circos:thermas:do-
mos:atria:prætoria:nũ iſta quoq; ſibi ſol audebit adſcribere? nũ hæc quoq; ia
ctabit cauſa ſua ita eſſe extructa atq; magnificata? q ſe oĩum qbus terra orna
tur bonoꝝ auctorẽ eſſe ꝑ̃dicauit? dicat age dicat ſi ſapit qd in his q̃ tã magna
illuſtriaq; ſũt coꝝ quoq; multa ad degẽdã vitã oĩno neceſſaria:qd poteſtatis
ſibi vẽdicat & auctoritatis? quoꝝ nullus ẽ tã exigu⁹ lapis: tã tẽue ferramẽtũ:
tã puſilla trabs q̃ ſine me coaptari vnq̃ loco ſuo potuerit.qb⁹ ego nõ ĩteruene
rim:qbus nõ opẽ manũ prĩcipiũ deniq; ꝓſperũq; euẽtũ ꝑ̃ſtiterim. Cui ꝑ̃terea
coꝝ picturæ:ĩcruſtatiões:laqueatiões:celaturæ:ſculpturæ eiuſcemodiq; alia
ornamẽta mira arte & ĩgẽio edita cui niſi mihi tãq̃ certo & ĩdubitato auctori
attribuẽtur? quo aũt mõ cõmũis q̃ in eis hẽtur cohabitatio niſi vices meas in
terponerẽ ꝑſtaret? qũo publice neceſſitati & ĩdigẽtiæ niſi ego ſubuẽirẽ ꝓuide
ret᷑ ? qs adeſſet ſi me abeſſe ꝯtingeret? qs cõſuleret niſi ĩtereſſem? qs adiuuaret
niſi opẽ ferrẽ? quis ſuccurreret niſi onus omniũ ego ſuſciperem? quis vbi plus
æquo aliqui oĩbus ad victũ neceſſariis abũdarent:atq; alij hoc alij illo egerẽt:
qs ꝑ̃ter me efficere poſſet:vt ab eo cui nihil oĩno deeſt ſubuẽiret᷑ illis qui ver-

bi cauſa vel fruměti vel vini vel induměti inopiã ſuſtinerent? quis deinde vbi
ego deficerem quis vel mercando: vel artes ſine quibus ciuitas ſtare nõ poteſt
operãdo vitã ſuam coleret? quis operi vlli laborãs iſiſteret. Ita ſine me nec pi-
ſtor vllus eſſet: nec ſutor: nec faber: nec textor: nec pigmětarius: nõ deniq; cu-
iuſuis rei vllus opifex. ita ſine me nec qſquã curã vllius negocij adminiſtratio-
nem ve ſuſciperet. ita nec proxineta: nec iſtitor: nec licitator: nec tutor: nec cu
rator: nec negotioꝝ geſtor vllus haberet. ita clauſæ tabernæ oẽs: clauſæ cellæ
& apothecæ: non eſſent nũdinæ: emporia vacarẽt: mercata ceſſarẽt. ita neq;
põderũ: neq; librarũ: neq; měſurarũ vlla mětio. Quid vero de doctrinis oibus
atq; diſciplinis loquar: quæ tantũ curãdis animis ſimul & corporibus p̃ſtãt
adiumentũ. Quis me ceſſante medẽdi artem ꝓfiteri vellet: quãti proinde qui
quotidie in animantium corporibus oriũtur morbi & lãgores ad iteritũ du-
cerẽt? qbus ego tamẽ occurro iteruenięns cõſulenſq; admirabili vigore meo:
quaſi cõmunis oium ſalus & vita: q̃ſi pius oium liberator factus & reſtitutor.
Et vt ad philoſophos veniã. depirẽt & oino ſine me eorũ ſtudia licet tãta cum
vãitate aſpnari me & cõtẽnere vulgo iactẽt: quũ tamẽ ꝑ fundaměta gutturis
mětiãtur. qm̃ nullũ eſt hoium genus a quo magis amer: colar: obſeruer. atq;
vtinã ita vt iactãt ab eis cõtẽnerer: lõge tali contẽptu beatior ẽ eni vt alio loco
ante dixi inata naturæ meæ mira quædã libertatis euagãdiq; hinc inde & diu
tius nuſq̃ imorandi cupiditas: quũ autẽ in manus horũ deuenio tãto me amo
re proſequũtur: vt nõ dicã euadere ſed nec aperto gaudere vnq̃ aere liceat. ita
teneor: ſtringor: ꝑpetuiſq; quaſi cõpedũ carcerũq; pœnis dãnatus icludor.
Sed & grãmaticos ludiq; magiſtros quis niſi ego ad tradẽda pueris pria ele-
menta rem ita neceſſariã deduceret? ad tolerãdos tam moleſtos ac faſtidio-
ſos aſſiduoſq; ſimul labores? quos quũ tantis rixis: declamationibus: clamo-
ribus: ſtrepitibuſq; tam cõferta vndiq; turba pueroꝝ grauiſſime malleoꝝ in-
ſtar obtũdat: mirũ cur nõ oio deliri facti ipſi deſipiant. Taceo logicos: quoꝝ
garritus contẽtioſoſq; clãores ſine me ẽt nullꝰ audiret: ommitto muſicos: quoꝝ
vbi ego conticeſcerẽ nõ dicã cãtor & harmõia ſed neq; minima vox vlla reſõaret. de
geometris arithmeticis aſtronõiſq; nihil dico: quoꝝ & vbi ego non eſſẽ neq;
noia vlla herẽtur. Sed oratoriã artẽ q̃ ẽ lõge ſuauior lõgeq; iocũdior: q̃ ẽ decꝰ
ois ciuilitatis fomẽtũq; bonoꝝ oium moꝝ & iſtitutoꝝ: qs eã niſi amore ac
ſpe mei iductꝰ aut docere aut doceri: clariſq; eiuꝰ & dulcibus ſtudijs teneri vel
let. Nec p̃teribo poetas quos & ſi aliqñ ſine me igẽia ſua exercuiſſe cõptũ ſit:
at magna id certe cũ incũmoditate vitæq; coꝝ anxietate: grauiq; proinde & -

doleñti cum aĩo nec minus magno mei deſiderio. cuius vim maximi ſemꝑ fece
rũt: opẽ quoq; multotiẽs licet raro exauditi iplorauerũt. Et quid dicã de legũ
peritia? que eſt firmamẽtũ humani ois fœderis & regiminis. qua tanq̃ nutri-
ce & matre alunt ciuitates: ornãtur: cõſeruãtur: proteguntur: quæ cõſulit trã-
quillitati: ſtudet qeti & paci: ſalutẽ oium q̃rit: defendit pupillos: ſuccurrit vi-
duis erigit ꝓſtratos: tuetur bonos: cõſolatur afflictos: qua corrigũtur deuij:
pellũtur ſeditioſi: cõpeſcunt iprobi: puniũtur graſſatores & ſiccarij. quæ ho-
ſtes ꝓpulſat: iſultãtes reprimit. ab omni deniq; oẽs calũnia ab omni vi & in-
iuria ꝓtegit & tutat. non ne & hæc ꝑ me ſummo eſt in p̃tio ſũmaq; in admira
tiõe? non ne ꝑ me eoꝝ qui illã ꝓfitent tã inumerabilis eſt atq; igens turba? nõ
ne qui eã ediſcãt tot tantiq; ſunt: nulli parcẽtes ipenſæ: nulli ꝑegrinationi: nul
li inediæ ac labori? ita ergo niſi ꝑ ſuaſione mea motus nemo cauſam alicuius
ꝓcuraret: nemo patrociniũ ſuſcipet: nemo lites examine ſuo dirimeret. iã ne-
mo latrũculator qui delicta puniret: nẽo ſcriba aut tabellio qui dicta ſcriptis
mãdaret: nẽo tabellarius qui denũciaret. nemo tubicen q clãgore ſignũ daret
iã iuridicundo nullus intẽderet. iã rei publicæ adminiſtratiõi nullus iſtaret. iã
clauſa fora ipſa: vacuæ ipſæ iudiciariæ ſedes. quum leſa tñ ac iniurijs plena oia
ingẽti vndiq; ſtrepitu & clamore ꝑſonarẽt. Ita niſi ego vi mea magna & ſan-
cta queq; impellerẽ: depiret omne ius oiſq; iuſticia. ita nihil ſaluũ: nihil ſecu-
rũ: nihil ab iniuria tutũ. ita regnaret iprobitas: floreret iniqtas: ambitio cũ-
cta poſſideret: hæc opa mea: hic fructus meus. hæc in oibus liberalibus diſci-
plinis præclara atq; excelſa poteſtas mea. qbus ſiue docẽdis: ſiue ꝑdiſcendis:
ſiue exercẽdis: nẽo niſi adhortator ego adeſſem: ſtudiũ vnq̃ ipenderet. nemo
præterea qui earũ tam inumeros imenſoſq; pro igenio cuiuſq; editos codices
exararet niſi me vtiq; ipellente librarius haberet. Atq; vt ad alia orationẽ cõ-
uertamus: quid magnificẽtius glorioſiuſq; ſummoꝝ regũ atq; pontificũ ſta-
tu videmus? q̃ pulchrũ eſt cernere tot aſſiſtẽtes eis magnos & illuſtres viros?
tam frequẽtem variæ cõditionis hominũ turbã vario vtiq; mũeri deditã: inha
bitantẽ. curias eoꝝ exercentẽq; ſe quotidie ſollicita cũ diligẽtia: ac vel ſuis vel
amicoꝝ rationibus itendentẽ? quis vero alius a me hæc efficit? nõne & vigor
meus hæc opatur? nõ ne & vbi ego abeſſem oẽs abirent? nõ ne vbi ego diſce-
derem ſine honore ſine gloria oẽs eſſent principes? nõ ne ſoli nudi ab oibuſq;
deſtituti deformiter oẽs apparerẽt? non ne omne decus illud ſtatus eoꝝ: ois
ille ſplẽdor prorſus euaneſceret? Verũ qd hæc cõmẽoro ad cõmeditatẽ hoim
magnificẽtiã itẽ & ornatũ ꝑtinẽtia? quũ alia q̃ aiæ bõa theſauroſq; reſpiciunt

quæ pficiēdis mētibus animiſq; ꝯducūt longe ſanctiora referri poſſint. Nam
quid eſt deterius triſtius nocentiuſq; ignauia & turpi otio? quibus eneruatur
liqueſcitq; vis omnis animoꝝ: debilitatur obtunditurq; omnis acies. fruſtra
tur corrumpiturq; omnis vigor: vileſcit deficitq; ſi qua inerat generoſitas:
ſordeſcit ſi quis fuerat morū nitor & elegātia extinguitur ſi quis fuerat ſenſus
ſomneſq; virtutis: tum blandiri mala cuiq; incipiunt: adſtare pro foribus vicia:
quærere aditū: rogitare: pulſare: titillare: attrectare. mox contubernalia fieri.
tum creſcit familiaritas: inualeſcit libido: conuocat alios nocendi miniſtros:
fit conſpiratio omniū maloꝝ. inuadunt regnum: occupant: diſcipant: obru-
unt: euertunt. fugant quicquid bonæ ſementis virtutum inueniunt: quicquid
bone frugis offendunt. expellunt: proculcant: lacerant: trucidant: extermi-
nant. his ego tātis malis quæ torpor & ignauia parit: quæ mollicula & deſes
vita producit occurro publicus coꝝ hoſtis conſertaq; manu bellator acerri-
mus obſiſto. quippe qui neminē patior fruſtra otium conterere: ad laborem
quēq; ortans: ad opera quēq; ſua impellens: a ſomno excitās: a ludis auocās:
a lautioribus longioribuſq; cœnis auertens: proinde videas oēs doctos ſimul
ac indoctos: magnæ ſimul ac puſillæ ſortis vacare diligentius ſollicitiuſq; ne-
gocijs ſuis: nullam fœminarum quæ non longiores vel nendo vel texendo vel
huiuſcemodi aliquid muliebris operis faciendo noctes trahat: neminem ar-
tificum qui non otius cum galli cantu e ſtratis exurgat: neminem litteratoꝝ
qui non agendo ſemper aliquid: vigilando: inſtando: ferendo vitam exerceat:
qui non dulces omnes labores: omnes lucubrationes ducat. ita ergo per me
quiſq; frugi: bonus: grauis: iuſtus: cōtinenſq; efficitur. ita per me quiſq; om-
ni virtute præditus omniq; morū elegantia ornatus euadit: ita ergo tales pro
duco virium mearum fructus. ita ergo tātoꝝ ego bonorum cauſa: ita omniū
ego horum auctor: quaſi ad ſubleuandas publicas neceſſitates: ad conferēda
in cōmune omnibus cōmoda: ad ornandas illuſtrādaſq; omnibus virtutibus
oīum mentes natus eſſe videar. quæ quum ita ſint: non merebor ego dum ora
turus cauſam meam vēio ab omnibus etiam libēter ſuſcipi: ſuſceptus audiri:
audituſq; inſuper cōmendari laudibus & extolli? non merebor quū tanta de
immenſis viribus meis palam oſtendam fraudari minime etiam corona glo-
riæ meæ: debitāq; cunctorum iudicio palmam referre? At mouent hæc oēs
video præſertim quæ poſtremo loco rettuli ad bene ſancteq; viuendum perti-
nentia: iam faciles: iam inclinatos: iam conuerſos in me omniū animos intel-
ligo. Age ergo quum magna hæc nemo iam negat: referamus & alia maiora

longe etiam quoꝝ ego vtiq; operator ſum eximiæ ſummæq; pietatis ac ſan-
ctitatis monimenta. In quo ad te me conuerto o rerum oīum æterne parēs &
conditor. cuius quum ſint cuncta quæ feciſti magna admirabilia atq; perfe-
cta: nihil profecto eſt quod tantoꝝ beneficioꝝ conſideratiōe celebrādis lau-
dibus tuis agendiſq; tibi gratijs non aſſidue vacare debeat. quo nullum certe
pulchrius: nullum dignius. aut præclarius munus ſuſcipi poteſt. id vero dela-
tum eſt præcipue ad ſacerdotes: qui pro cunctis onus ſubeuntes: die noctuq;
priuatim & publice debitas tibi ac quātum humana tenuitas permittit am-
pliſſimas laudes abſoluunt: nunc orantes: nunc pſallentes: nunc variata voce
modulantes: nunc dulcibus etiam tinitibus & organis perſonantes: quā pul-
chrum eſt intueri tam grauem & candidatam turbam inter media tēpla tua:
tanto cultu & ordine: tanta maieſtate: tantis tibi cerimonijs ſeruientem? quā
glorioſum eſt audire officioſiſſimas quas tibi effundunt preces & vota: lau-
dantes ac exaltantes nomen ſanctum tuum poſtulanteſq; miſericordiā: vel
pro ſalute viuentium: vel pro requie defunctorum: vel ad impetrandam deli-
ctorum indulgentiā mitigandāq; iram tuam: vel ad implorandam de inimi-
cis aduerſiſq; caſibus opem & defenſionem: Verū nōne hæc tot & tāta mea
fiunt adhortatione? non ne fons ego & origo ſum horum bonorum? non ne
vbi ego eos obliuiōi traderē: neq; ipſi tui mēoriā haberēt? vbi ego negligerē
neq; ipſi curarēt? vbi ego tardarē neq; ipſi pſto eſſent? vbi ego eos nō expgefa
cerē cōſopiti oēs lecto tenerētur? vbi ego nō intereſſem neq; ipſi conuenirēt?
vbi ego non ita frequens vt facio interuenirem omnes conticeſcerēt? vbi ego
non ſonitum vtiq; meum darem omniū ora prorſus obmuteſcerēt? nulla co-
rum vox audiretur: nulla perciperetur? o me perbeatum o me felicibus natū
auſpicijs: cui tanta deus meus quum me creares dona contuliſti: tātum præ-
ſtitiſti dignitatis: tantum auctoritatis: tanto exaltaſti honore & gloria: vt ſi-
ne me nec laudes tibi decantarētur: nec vota perſoluerētur: nec noctu a quoq̄
corum cauſa conſurgeretur: vt ſine me nec ſacra tibi fierent: nec tura tibi incē
derentur: nec aquæ nomine tuo ſanctificatæ irrorarentur. Atq; hæc de mini-
ſtris tuis inferioribus loquor. nam quid dicam de ſuperioribus: quibus tan-
tum incumbit oneris & periculi in adminiſtratione commiſſarum ſibi eccle-
ſiarum? quis eorum ad tantam ſuſtinendam molē: ad tantam ſubeundā ſar-
cinam: tolerandum tantum pondus: niſi ego continue ſtimularem ſe vnq̄ ac-
cingeret? quos tanto incendo amore: vt non modo rogati pfici ſe illis libenter
patiantur: ſed & vltro offerant ſe & ingerant vt vel præficiantur vel præfecti

ſam ad maiores alias grauioreſq; curas & adminiſtratiões mutati prouchã-
tur.quo circa etiam oppido infeſti & importuni poſtulent:rogent:orent : im
plorent:blandoq; ore & deiecto humiliq; vultu quẽq; ad rem ſuam idoneum
venerentur.hunc ſollicitius interrogent:illum diligentius ſciſcitentur: alium
ſagaci nare peruestigent.potentiorum domos & aulas intenti & vigiles ob-
ſeruent:veſtibula terant:fores ol faciãt:poſtes lingant:petentes aditum quæ
renteſq; colloquium:non magno ſine longioris moræ faſtidio:graui etiam &
frigoris & æſtus atq; inediæ ſæpe cruciatu. Quum ipſis ſeruulis fiunt officio-
ſi & ſupplices:quos poſſunt alliciunt corrũpuntq; nunc adulationibus:nunc
precibus:nunc amicorum interuentionibus.nunc profuſis etiam largitioni-
bus:ſæpius etiam per vim & minas extorquent:vt cõpotes voti fiant:inſtan-
tes hiantibus faucibus anxio ore tanq̄ canes fruſtro carnis. Ille ergo ego ſum
tantorum patrator:tãtorum operator:ille ergo ego ſum cui omnes non tam
parui & humiles ſed magni etiam quiq; & præpotentes obſequuntur: cui ci-
uitatum omnes ſtatus:omnia munera:omnes dignitates parent. Sed egre-
diamur iam hinc:& ad res ruſticas quibus & terra plurimũ gloriata eſt tran-
ſeamus.quem enim alium præter me auctorem læticiæ & amœnitatis ſuæ fa
tebuntur vineæ:horti:pomeria:prata:agri: aliaq; eiuſcemodi? quis niſi ego
cauſam præſtarem quis inuẽiretur aut foſſor aut arator:aut vinitor? quis iu-
menta curaret:prata irrigaret:ſementẽ terræ mandaret? quibus ceſſantibus
quantum malum:quanta neceſſitas cunctis animantibus imineret? quanta
quæ inde oriuntur diſperirent? preſertim quæ tantis terra extulit laudibus vi-
na atq; frumenta:quorum nec hæc cibum:nec potum illa miniſtrarent. Ve-
niamus & ad aquarum gratiam quibus & ſe maxime ornari atq; augeri terra
memorauit:quẽ dabitis mihi qui vel piſcãdi vel nauigandi artẽ niſi ſpes mei
ſubeſſet exerceret? quis dicite quis niſi viribus meis actus impelleretur aude-
ret ſe vnq̄ procelloſo tantis periculis & malis pleno mari credere:obruendum
milies fluctibus:obrutumq; intra piſcium viſcera ſepeliendum:quantis pro-
inde oẽs afficerẽtur incõmodis? quãta publice oibus incũberet neceſſitas inu
merabiliũ frugũ atq; merciũ quæ ex omni orbe eo nauigãdi munere trãſuehũ
tur? quibus tamẽ ego cõſulo:quibus tamen ego ne tantũ mali cõtingat oc-
curro:ſpirans in huiuſcemodi negociatores flatum amoris mei: capiens eos
ipſius ſuauitate:incutiens itẽ illis ſtimulos quibus adeo cõcitantur atq; ani-
mantur:vt nullo labore:nulla peregrinatione:nullo æſtu & frigore:nõ cubã-
di aſperitate:non ciborum inſipiditate non potus vllius in amœnitate : non

pyrratarum inſidijs:non vi vlla:non ipſo metu mortis : quam quotidie ante
oculos adſtantem vident:nec longius quidem q̄ ſit lignũ nauis: non vllo de-
niq; incõmodo & malo abſterreantur:dum tantum mihi obſequi : famulari:
ac quicquid volo:hortor:mando perficere recte poſſint. Miramur philoſo-
phos de perferendis æquo animo humanæ vitæ incõmodis de cõtemptu etiã
mortis multa ſapienter ornate copioſeq; ſcripſiſſe:quæ & ab ipſis quidẽ met
auctoribus ſunt dictis eorum magis q̄ factis confirmata.quũ ego non dicẽdi
inani vllo ſtrepitu:non verborum vlla fucata pſuaſione:ſed iocũdiſſimo meo
aſpectu:dulciſſima mea conuerſatione:viuaciſſima mea ac potentiſſima vir-
tute hæc cuncta perficiam. Quæ ita vt dixi veritate inniti maxime videbun-
tur:ſi aliud etiam virium mearum non diſſimile his argumentum intellexeri
tis.notum & perecelebre eſt quanta ſit militiæ vtilitas pariter atq; neceſſitas
ad conſeruãdam protegendamq; rem publicam:defendendãq; ab omni ho-
ſtili iniuria atq; inſultu:quantus proinde eius ſplendor & gloria.quanto eius
duces ac imperatores honori ſimul & terrori habiti fuerint. quantum itẽ qui
caſtra ſecuti armis ſe exercuerunt præ alijs cõmoda ac priuilegia ſemper ma-
iora meruerint. prætereamus ꝙ nemo eorum niſi animum ego illũ ardorẽq;
belli adderem atq; incenderem tantæ ſe rei vnq̄ immiſceret:nemo loricam &
thoracem indueret:nemo galea caput tegeret:nemo enſem manu arriperet:
nemo haſtam vibraret.nulla iam eſſet acies:nullus exercitus:nullus qui mi-
litaret: nullus qui militantibus imperaret:hæc queſo omittamus. Dicamus
magis alia paria ijs nauigantium proximo ante loco demonſtratis quæ niſi
ipſis quotidie cernerentur oculis incredibilia certe viderentur: tantis ſe eos vl
tro laboribus offerre:algere:æſtuare:ſudare:inediam ferre : ſub diuo ſomnos
capere:eaq; perlibenter omnia efficere.quodq; admirabilius eſt:gladijs:lan-
ceis:ſagittis:ſcorpionibus:baliſtis intrepida frõte atq; animo caput obijce-
re.non magis vitam q̄ ſi quotidie in foro multæ inſtar nucum pomorũq; vẽ-
derentur facere.ita mortem quæ eis continue iminet contemptui habere: ita
nullo eius terrore cõmoueri ac ſi ſapidum aliquod & dulce ferculum expecta
re videantur:atq; hæc ego quibus neſcio quid aliud maius aut audacius:om-
nia facio:omnia adiuuo:omnia ſumma virtute mea ſuadeo:iubeo:cogo:atq;
impello Dixerit fortaſſe aliquis triſtia iſta eſſe auditu:fera : inhumana : bar-
bara:ab omniq; ingenuitate morum ac ciuilitate penitus aliena . videri nãq;
a natura inſitum cuiq; animanti vt ſalutem ſuam & vitam tueatur:quam qui
neglexerit vltroq; perditum ierit:rem non niſi monſtruoſam naturæq; longe

aduerſam & inimicam homineq; libero prorſus idignā efficere. ſummæ præ-
terea eſſe deteſtationis graues & miſerabiles quæ ob bella ſuſcepta cōtingūt
graſſationes:rapinas:carcerationes:proſtriptiōes:ſtupra: adulteria: crucia-
tus:iugulationes:proditiones:ciuitatūq; ac ſingularū domorum incendia &
euerſiones quæ quum cauſa mea fiant minime ea mihi laudi & ornamento:
dedecori autem & vituperio magis adſcribenda eſſe. verum quiſquis hæc di-
xerit:neminē velim putare me eius eſſe impudentiæ:vt verum inficiari falſaq;
defendere ac ꝑtinaciter tueri ꝓponam. ↄfiteor & hæc ego vtiq; aperta & libe-
ra voce. neq; a principio quando orationē haberę cœpi ita laudes meas dice-
re aggreſſus ſum: vt integritatis pietatis atq; ſanctimoniæ vlla quæ in me
eſſent dona magiſq; excellentem vim & potētiam meam magnoſq; & admi-
rabiles quos inde produco effectus & operationes referre vellem. non enī tā-
tum mihi arrogo tantumq; aſſumo:vt credam nihil ex me qͩ triſte & nocēs
ſit oriri:vt putem vtilia eſſe omnia mea atq; proficua. Verum & iſta tamē ita
confiteor:vt quæ ſoli & terræ æmulis meis venia tribuitur mihi quoq; ne de-
negetur:vt quæ in illis excuſatio recipitur in me etiam ne refutetur: vt in quo
nullum illi obprobrium conſequuntur in eo ne vtiq; ego dehoneſter ac vitu-
perer. Interrogemus terram an aliquid ex ea ꝓducat quod lædat & noceat:
non diffitebitur & ipſa ſe plurimas gignere aut inutiles aut noxias herbas &
ſuccos:non negabit ſe proferre muſcas:veſpas:crabrones:culices:cimices:&
pulices:generare item ſcorpiones:crocodilos: ifinitāq; ſerpentium multitu-
dinem:non ad aliud certe q̄ lædendum ac nocendum paratam: nec tamen ꝙ
hæc ex ea oriātur dedecori ſibi adſcribitur. Sciſcitemur & ſolē. an & ipſe ra-
dijs ſuis intuentiū oculos lædit:an & ipſe calore ſuo non nunq̄ caput obtūdit:
an & ipſe plus æquo aliquādo æſtuans & ardens ſata omnia arborūq; fœtus
omnes ipſa quoq; animātia corrumpit: qͩ eo maxime illi tempore contigit:
quando conficta eſt phætontis fabula:ſub cuius velamento certa veraq; la-
tet hiſtoria:an & ipſe quum eclypſi laborat triſtiſſimas influit vel peſtilētias
vel magnorum pricipum mortes populorūq; maximas ſæpius deſolationes:
quæ cuncta quum mala ſint atq; nocentia:horū quoq; ipſe ſolus auctor:mini
me tamen minor meritorum ſuoꝝ gratia æſtimatur:minime tamen iminuit̄
ſingularis eius laus & gloria:non imerito ergo quum tanta ego producā bo-
na:ſi aliquorum etiam aliquando ſim malorum cauſa: æquo animo ferri de-
bebo:laudanduſq; magis ero ex ea virium mearum parte qua tanta ſeu pro-
ſint ſeu obſint conficio. Quo circa ſiquis mihi etiā obiecerit infinita alia quæ

propter me grauiſſima ſcelera cōmittūt̄:fatebor & ea pari modo. ſcio eq̄dem
originē me eſſe omniū malorū quæ mortales iuicē machinant̄. ſcio me præ-
ſtare cauſā omnibꝰ eorū obtrectationibꝰ:iſimulationibꝰ:ꝓditionibꝰ: furtis:
cōcuſſionibꝰ:cōpillationibꝰ:iurgiis:cōtentionibꝰ:litigiis:fraudibꝰ:doliſ:ca
uillationibꝰ. nō ſum ignarꝰ ꝓpter me ciues:uicios:ſocios:amicos:domeſticos
cōtubernales: neceſſarios etiā graues iter ſe diſſēſiones mouer̄. affinē affini:fra
trē fratri:filiū etiā patri minas itētare:calūnias iferre:iſurger̄ atrociter & iſul-
tare. egētem diuiti:cliētem patrono:hoſpitē hoſpiti:ſeruū domio iſidiari:neq;
pœnarū quibꝰ publice plectunt̄ formidine ulla deterreri:ſpoliari uiduas: uim
pati pupillos:ꝓculcari idefēſos:opprimi inocētes:uiolari rapiq; res ſacras ſa-
crarūq; rerū cuſtodes & miniſtros:ꝑmiſceri omnia turbari ac cōfundi. quicq̄d
deiq; ē odii:ſcādali:diſcrimis:turbinis:& tumultꝰ ꝑp me totū exoriri. quæ cū-
cta licet peſſima ſint nō alia tn̄ ex cauſa eueniūt. quā ob ſingularē q̄ inatā mihi
habeo gratiā alliciendi quoſq; amore meo afflādiq; in omnes ſūmū mei deſi
derium:ut nemo ſit qui non me percupide quærat. uideat:odoret:attractet.
qui non totis uiribꝰ enitat̄ i meam uenire amiciciam. q non ad id omni cura:
diligentia:ſtudio:laboreq; contēdat. ita paſſim omnes cuius uis ſexus & æta
tis magni ſimul & parui ſūmā mei cauſa ſollicitudinem gerāt:ſūma rapiantur
inquietudine:ſūma ducantur anxietate. non fame & ſiti: nō frigore & æſtu nō
graui quauis frangātur fatigatione & moleſtia:qui quum tanta tolerent: tāta
ſuſtineant:nulli ēt parcunt ſceleri:nulli turpitudini: nulli nefariæ rei:dum ad
libidinem tantum ſuam magis me fruantur. tantaq; eſt eorū quo in me agitā
tur amoris inſania. ut quum plurimos habeam quibꝰ utar familiariſſime:pre
beāq; me humaniſſime quotidie attrectandum: ipſorum tamen inuicem tam
dirus & inuidia feruens zelus inardeſcit:ut licet quiſq; mihi carus ad modum
ſit & familiaris:non contentus tamen ea qua potitur mei parte quærat cario-
rem ſe ēt mihi fieri ac familiariorē:alioſq; quantum uirium ſuarum eſt a me ꝓ
cul excludere. cuius cauſa omnia conet̄. omnia moliat̄ & ſatagat. nihil omit-
tat inſidiarum:nihil inſimulationis. nihil fraudis & calumniæ:ut ſuperior cū-
ctis optata tātopere mea ſocietate eſſe poſſit. Atq; id ut dixi dicamq; repetēs
iterum efficit magnus ac ardens amor quo in me allicio omnes non tam ma
los & improbos uerum bonos quoq; & probos. licet naturæ quidem meæ ſit
horum non libenter conuerſatione uti. quos ut plurimum aſpernor appropin
quanteſq; mihi longe fugio:præſertim quum probitati eorum bonarum arti-
um doctrina coniuncta eſt. delectat me quippe magis ſocietas ſedicioſorū:

ambitioſorum:aſſentatorum:ſtupratoꝝ:facinoroſorum:ac q̄ maxime indo
ctorum.quos ꝓpterea ēt libentius ſuſcipio in amicitiam meā: dulcius ducēs
frui eorum cōmunione:capienſqꝫ ſummā voluptatem dum recipior ab eis ho
ſpitio.Et ſi quando ingredior domū alicuius boni ac docti hominis:id euenit
caſu magis q̄ propoſito:alioꝝ magis ductu q̄ ſponte mea.nam magnā mihi
affert moleſtiam & anxietatē illoꝝ vſus & cohabitatio:torqueorqꝫ maxime
ſi diutiorem cum eis moram traho.id vero fit q̄m licet me ament gaudeantqꝫ
plurimū me apud ſe hoſpitari:non tanto tamen in me amoris ardore ferūtur
quanto mali atqꝫ ſceleſti homines.diligūt enim me moderatius & tenuius ꝓ
peqꝫ dixerim languidius q̄ illi.neqꝫ puto me diligerent hoſpiciumqꝫ preſtare
dignarentur niſi ſummā itelligerent ſe percipere ex mea p̄ſentia iocunditatē:
& læticiam uitæqꝫ.cōmoditatem:quod nimiꝝ mihi longe graue longeqꝫ mo
leſtum eſt:atqꝫ ideo iuuat me magis verſari cum illis:qui licet peſſimi ſint ma
iore tamen efficacioreqꝫ me ꝓſequuntur beneuolentia.blandiuntur cōtinue:
arrident:fauent:oſculantur:amplexantur:contrectant:uenerantur ac ſi deus
eſſem.oīa pro me factitant:omnia audent.neqꝫ odia:neqꝫ minas: neqꝫ ꝑicula
ulla formidant.nulla illis pudiciciæ:nulla famæ & honoris:nulla vitæ & ſalu-
tis cura oīo exiſtit.nihil eſt tam magnū excellens & reuerentia dignum quod
mihi ante ponant.non animam vtiqꝫ ꝓpriam :quā milies ēt propter me quo
tidie uenderent.id vnum tantum curantes : in eo vno tm̄ ſtudia omnia ſua &
opera exercentes q̄ fidele mihi obſequium præſtent . In quo admonendi ſunt
qui diſcernere bonos a malis volunt:cupiuntqꝫ minime falſum de his iudiciū
facere.nam nulla difficilior res cognitu ē q̄ homo vtrū recta illi an praua mēs
ſit.oſtendunt aperte cætera animantia vel mitē vel feram naturam ſuā:ut ne-
mo ſit qui non intelligat lupos:leones:tigres:ſerpentiumqꝫ mōſtra omnia ra
pinam nobis rabiem ac mortem intentare.hoīem aūt ꝑſæpe contingat īma
niorem his ēt haberi atqꝫ rabidiorem:eiuſcemodiqꝫ eſſe vt nō modo homini-
bus ſed & deo inſuper optimo atqꝫ maximo latentia ſub alto corde execrāda
qꝫ odia cōcoquat.cuius ſi uultum tamen inſpicias oēm præ ſe ferre uideatur
pietatē & innocentiā.cuius ſi ſermonem inceſſum habitūqꝫ conſideres : tātæ
appareat auſteritatis religionis ac ſcimoniæ ut diuinū dicas aliquod numē e
cœlo deſcendiſſe.Sit uero quantūlibet difficile de hoīm mentibus aīſqꝫ iudi-
ciū per me tamen fiet continuo facile.neqꝫ opus eſt ad eruendas manifeſtan-
daſqꝫ ſecretas voluntates vbi ego adſum tormētoꝝ vllas pœnas adhibere.qp
pe qui blando leniqꝫ cōmertio meo q̄d nec ingenio nec vi terrore ve vllo alius

poſſet ego ſtatim cuiuſcunqꝫ mores & naturā depræhendo deꝓhenſamqꝫ ma
niſeſto.Si igitur uere bonus atqꝫ integer quiſq̄ fuerit.diligit me quidē videtqꝫ
ac cohabitat libenter mecum:ſed modice tamen ac quātum iocūdum cōmo
dumqꝫ ſibi eſſe intelligit.neqꝫ propter me vim cuiq̄ & iniuriā infert:nihil p̄ſu
mit quod lædat ius honoremqꝫ alterius:mauultqꝫ meo minus vti conſortio q̄
quicq̄ efficere quod ſit honeſtati pietatiqꝫ aduerſum.ſin ꝯtra prauæ & corrup
tæ ſit mentis licet exterius ſimulachrū diuinitatis eē videat̃ adeo me amat vt
præ amore ardeat:langueat:tabeſcat:ꝓpeqꝫ deficiat:nihil iam p̄ter me cogi-
tet:nihil aīo verſet:nihil præſentia & conſuetudine mea beatius ducat.quā vt
magis ēt aſſequat̃ oēm oīno ſiqua erat priſtinā integritatē ac ſcitatem poſt
tergū mittat:nihilqꝫ ſit tam triſte:ferum: impiū q̄d non ītrepide & audacter
aggrediatur.nihil tam bona fide ꝓmiſſum q̄d nō frangat.nihil tā ſancte iura
tū q̄d nō violet.hunc calūnietur:illū expillet:alium opprimat penitus & ex-
tinguat.milleqꝫ modis ius iuſticiāqꝫ diuia ſimul atqꝫ humana oīa euertat. dū
tantū copiā mei q̄ maximā ſibi efficere queat.ꝑp quod & hic mihi longe gra
tior eſt:niſi me tamē occulat obſcurioribuſqꝫ locis p̄ſſum obſeratumqꝫ priuet
diſcurrendi libertate qua delectari me tantopere a principio teſtatus ſum.q̄d
facere ſolent hi q ſanctiores aliis vident̃ :captiuātes me q̄primū ac ad eos de-
uenerim:neqꝫ e teterrimis q̄bus me recondunt ſemꝑ tenebris exire unq̄ aut in
ꝯſpectum alicuius ꝓdire ꝑmittētes. Ita ergo fit vt qui optimus q̄dē oīum iu-
dicio eſſe videbat̃ vbi ego tm̄ interuenerim ꝑiculum faciens hoīs ſceleſtiſſimꝰ
manifeſte appareat.q̄dqꝫ intus latebat peſtilentiſſimū virus manu mea leui-
ter ꝯtrectante detegat̃.ita fit ut qualiſcunqꝫ fuerit ſinguloꝝ hoīum mens ite-
rius celata meo ſtatim dulci ingenio manifeſtet̃.Quāq̄ illud non debeo tacer̃
pauciſſimū me illoꝝ numerum comperiſſe.quos bonos & rectos vere poſſim
appellare:qꝫ moderata in me voluntate ac ſine cuiuſquā iniuria ferant̃ : tm̄qꝫ
me ament quātum par ſit:cōmoditatiqꝫ coꝝ conducat. nā alij quoꝝ effrenis
cupiditas ꝑ fas & nefas in me rapit̃ :deſiderioqꝫ mei nunq̄ ſatiari pōt pene in-
numerabiles infinitiqꝫ ſūt.quos cæco p̄cipitiqꝫ amore meo correptos nec mo
uet æquitas:nec reuerentia ꝯtinet :nec pudor reuocat :nō modeſtiæ & hone-
ſtatis:nō iuſticiæ & integritatis:nō pietatis & diuini vlla cultus ratio tangit.
ſi qua forte aīa fuerat æternæ alterius uitæ ꝓuidentiæqꝫ dei cunctoꝝ merita
recte penſantis tota penitus ex mēte recordatio abolet̃ . adeoqꝫ iualeſcit ma
lū:vt nullus ſit tā honeſtus & ꝓbatus mos q nō corrumpat̃ . nullū tā firmum
fixūqꝫ edictū q̄d non infringat̃ :nulla tā ſcīs rōnibus ſancita lex q̄ non violet̃.

nulla tam prudenter & recte ſundata iura quæ non extirpentur. nulla tam ſo
lidis radicibus iacta a primiſq; ipſis annis ebibita cuiuſuis nationis religio &
ſecta quæ vbi ſpes mei effulſerit nõ ꝓpulſetur propulſataq; euellatur: q̃ nõ cer
to inflexibiliq; propoſito abnegetur abnegataq; perpetuo cõtemnatur. neq;
ipſos excludo iudeos: licet duræ ceruicis pertinaciſq; & obſtinatæ ſemp ſen-
tentiæ eſſe conſueuerint. Damnent ãt hæc & accuſent quicunq; ſint dicantq;
dedecoroſa nimis eſſe atq; ignominioſa: quibus & carere longe magis digni
tati meæ conueniret. dãnent age quantũlibet & accuſent: nunquã tñ veritaté
vllius rei reticebo: nunq̃ ſupprimã: nũq̃ occulam: nũq̃ quæ mala naturæ meæ
ſunt quo maior mei habeatur æſtimatio conabor abſcondere: nitar obtegere
malens longe ex his carpi q̃ ex mendaci vlla & ficta diſſimulatiõe ꝓinde neq;
commendationes vllas quas in me eſſe nõ ſentiam adſcribi unq̃ mihi patiar:
nullis me fucatis laudibus nullis falſis præconijs extolli ſinam. relinquo hæc
nugatoribus. relinquo hæc & ijs qui per hypocriſin imaculati oĩ ex parte: re-
cti: pij: ſanctiq; haberi cupiunt. qui vano tñ gaudent uirtutis noĩe. quum ĩ ar
chanis pectoribus igenti ſcateant imenſaq; ſcelerum fece. ſũt igitur huiuſce-
modi mores mei. ſunt igitur huiuſcemodi naturæ meæ cõditiones. ſunt ita ſa
ne. neq; unq̃ ea diffitebor. quæ nãq; notiſſima ſunt oĩbus quo pacto unq̃ au-
ſim negare? Verꝝ velim cogitet quiſq; de me vim magis & potentiã q̃ mores
vllos meos aut naturã in deteriora procliuem. neq; eñi quod & ante a me di-
ctum eſt p̃ſentis fuit vnq̃ iſtituti ut ſanctitatis magis q̃ poteſtatis meæ bona
ſũma cõmendaré. quæ utcunq; ſint: nec me tamen ita omnis bonæ operatio
nis vacuũ eſſe dixerim: ut non & multoꝝ ſim auctor bonoꝝ: de quibus lõgo
ſatis ſupra ſermone diſſerui. ita nunc bona nunc mala vt variæ ſe res offerunt
ingenti mea ac potenti virtute conficiunť in quibus vbi digne me intelligam
laudem vllam & gloriam ꝓmereri: vbi cognoſcam palmã mihi merito debe-
ri: nemo credat paſſurum me quantũ poſſim a quoq̃ iuri meo vim inferri. ca-
piunt ſiquidem & me laudes meæ: ſed eæ tñ quas opera manifeſta declarant
delector honore. delector & gloria: ſed ea tamen quã facta magis q̃ dicta ap-
te demonſtrant. Quare amplius ẽt pergam attingãq; alia quibus quantũ va
leant vires meæ: quantum operenť manifeſtius apertiuſq; demonſtrabiť. nõ
multifaciens bona ne ſint an mala: adiumento ne an nocumento cedant. tñ
vt quanta ſit vis & poteſtas mea oſtẽdam omnibus atq; patefaciam. Itaq; vt
quæ dicenda ſunt perſequamur cogitate per animos veſtros viliſſimum quẽ-
piam: ſtolidiſſimum: ignauiſſimum: improbiſſimum: q̃primum me cõtuber

nio illius coniunxero: cœperoq; cum eo habitare: ita vt ſummã eum mecum
familiaritaté contraxiſſe omnes intelligant: tanta impleo eum gratia ut quo
cunq; incedat paſſim illum quiſq; ſaluum dicat: veneretur: blande excipiat. d
via ei decedat: caput aperiat: obſequatur: rogatus præſto adſit: iniuſſus ẽt vl-
tro adueniat. quicquid dixerit laudetur: quicquid egerit ac ſi auctor ipſe ſapiẽ
tiæ videatur in omnibus commendetur quum riſerit ab inuitis ẽt arrideatur.
quũ triſtatus fuerit triſticiæ quoq; & mœroris ſimul ſigna oſtendãtur. quum
domi auté ſederit inuiſatur: frequentetur: expectetur. ſæpiuſq; donetur. cõtra
vero ſit doctiſſimus: ſit prudentiſſimus: ſit genere atq; omni virtute præſtan-
tiſſimus. porro notũ quoq; ſit ſperni eum a me ac abijci: ſpernetur vtiq; ab oĩ
bus ac abijcietur. nemo ei ſaluté: nemo reuerentiam: nemo obſequium exhi-
bebit. nemo laudabit: nemo commendabit: plærũq; aũt digito medio demõ
ſtratus tanq̃ fatuus nominabitur. Verum fac vel locationis vel emptionis vel
hæreditatis cauſa vlla in iudicio verſetur. quã perſequatur is cum quo magnã
habuero amiciciã & ſodalitatem: foueat ſummã quantũ viſ iniuſticiam: ſit ra
tio ei omnis aduerſa: ſit nulla ſpes ei prorſus victoriæ: tanta tamẽ eſt vis mea:
tantum vendico apud omnes auctoritatis: ut quotquot velit adiutores defen
ſoreſq; cauſæ ſuæ intuitu meo præparatos ſemper inueniat. quin & ipſum qui
iudicaturus eſt ab omni propoſito atq; animi ſententia vbi auribus eius inſo
nuerim diuertam. faxo deniq; nullus ei fauor nullum adminiculum nulla aĩo
rum voluntas & conſenſus deſit. At parua hæc uidebuntur cõparatione coꝝ
quæ maiora per me huiuſcemodi hoĩes cõſequuntur. nam ſi dignitatis mu-
neriſue alicuius publici in mentẽ aſcendat ambitio: habeantq; competitoreſ
quantalibet virtute generiſq; & doctrinæ claritudine præſtantes: igenti tñ fa
uore meo quo omnibus eos gratos acceptos dignoſq; facio ad rem optatam
proſpero fœliciq; ip̃os fine perduco: augens eos oĩ quem appetunt honore: oĩ
gl̃ia: oĩq; ſucceſſu. inclinans ĩ eos totius plebis totiuſq; ſenatus aĩos: ɔcilians
eis iuuenes p̃iter ac maiores natu: iplẽs deniq; eos oĩm amore & beniuolẽtia:
puehẽſq; itapaulatĩ ad maius ẽt ſtatꝰ culmẽ: ad maiorẽ ĩ dieſ iter pp̃ſos aucto
ritatem: ut quicquid dixerint: ſenſerint: probauerint tanq̃ prætoris edictũ vel
ſanctio aliqua imperatoria ſuſcipiatur. Nec minus in principum eos amorẽ
induco: quibus ita caros reddo ut præ omnibus aditum apud illos non lõgio
re expectatione fatigati mereantur. habeant quantam velint dicendi liberta
tem: extollendi amicos: deprimendi inimicos: impetrãdi quæ optant: conſe-
quendi quæ deſiderant. Quos ſi indignari odio ue aliquo moueri contigerit:

tantum poſſum cum miniſtris ip̄orum cum iiſ qui ɔtinue ipſis aſſiſtunt:quos
tanta allicio ſuauitate blandi tactus mei: tanto imbuo vigore meo:ut tā cre-
bras de his habeant commendationes:tales proferant laudes:quibus recon-
ciliati demum principes in amorem eos & gratiam optimam recipiāt. Ipſos
quoq; inter ſe principes tantum alterum alteri præeminere faciam : ut qui cū
maior mihi & frequentior fuerit conuerſatio illi ego in ſeruitutem redigam fi
nitimas omnes gentes:illi ego ſubiiciam aliorum regna.& ſi nō ſubiiciam at
maiori ſaltem apud omnes venerationi iubeam eſſe atq; terrori.Quorum tā-
dem quum oſtenderim ſtatum:vitam:mortemq; in manibus meis conſtare:
nemo etiam non magis excelſas glorioſaſq; vires meas admirabitur. videtis
enim quantis præſidiis muniunt ciuitates ſuas:quibus circundant muris:qui
bus ſepiunt vallis & foſſis:q̄ altas extruunt turres :q̄ ingētes & munitas atq;
inacceſſas condunt arces:ad conſeruationem defenſionemq; regni ſui:ad p̄-
pellendam vim arcendoſq; hoſtium impetus . verum quas nulli enſes & lan-
ceæ: nullæ adhibitæ machinæ:nulla armata acies:nullū robur exercitus: nul
lus terror belli:ego ſine ullo impetu:ſine vllo tumultu:placida tantum & leni
manu mea occupabo:ſubiiciam:inducamq; in eas hoſtes:eripiamq; de pro-
priorum dominorum poteſtate.quos ſi volam inſuper extingui vel veneno vl
ferro deleriq; prorſus cum ſtirpe eorum faciam:aut ſi maluero ipſoſmet etiā i
manus hoſtium tradam.Sed piget triſtiora hæc commemorare.referamus ſi
qua ſunt iocūdiora Afferatis mihi hominem q̄ longo vultis ſenio grauatum.
laboret podagris:laboret & langore ſtomachi:mille eum opprimant morbi
capiatur autem deſiderio copulandæ ſibi vxoris. nulla erit tam putida anus
tam viliſſima lotrix quæ illi ſe commiſceri uelit.aſt ego admirabili & præpo-
tenti vi mea tantum operabor ut adoleſcentulæ alicuius & quidem nobiliſſi-
mæ ac formoſiſſimæ coniugio potiatur.neq; ſecus efficiam vbi fœmina ſe cō
iungi uiro cupiat. ſit quantacunq; ætate confecta : ſit gutturoſa: ſit edentu-
la : ſcateant oculi continuo humore lachrimarum . Ego tamen illi iuuenem
vtiq; forma & genere inſignem:qui minime eam dedignabitur: connubio iū
gam ſtabili propriamq; perpetuo amore ſociabo.Proferrem & aliud ſummæ
poteſtatis meæ non minus admirabile monimentum . ſed vereor ne aliquos
adſtantium ſeueriores fortaſſe offenderem:propterea ꝙ aliquanto ſit feſtiui-
us q̄ honeſtatis ratio patiatur.quoniam vero ita intentos in me omnium ani
mos conſpicio ut nihil iam cuiquā moleſtum dici ex me poſſe intelligam ſe-
curo id qualecunq; erit aīo exponam.Nota quippe eſt adoleſcentum natura

in libidinem longe procliuis & præceps:quæ tanta fertur auiditate atq; ardo
re ut nihil æxtimet laboris nihil detrimenti aut periculi quo vota ſua implere
atq; exſatiare poſſit.contingat vero quempiam incendi amore auſterioris ali
cuius fœminæ:quæ neq; verbis neq; præcibus neq; blanditiis eius vllis quoq̄
modo permoueatur :quæ nihil eum curet penitus ac ſi quos viderit ſui cauſa
vel per diem ardentiſſimos æſtus vel per noctem grauiſſima frigora ac pluui-
as ferre nihilifaciens rideat:ſinatq; torqueri eum : anxiari:conſumi : triſtiſſi-
ma etiam quauis morte deficere. nulla prorſus ſit eis ſpes implendi deſiderii
ſui . Ego tamen quotienſcunq; animo decreuerim non dubitabo duriſſimæ
mulieris mentem inflectere:liquefactiſq; ceris etiam molliorem reddere cal-
lidiſſima arte mea ſuauiſſimoq; quod in eam afflabo ſpiraculo meo : tantūq;
potero facundiſſima mea exhortatione : ut iuuenem iam diu fatigatum non
modo libenter ad ſe recipiat . ſed inſuper quocunq; iuſſerit tanq̄ ferrum ma-
gnes eum ſubſequatur. Commoueri video omnibus riſum:quamq̄ digna nō
minus hæc admiratione q̄ riſu iudicio meo videantur.Sed audite aliud etiam
riſu dignius.gnoſtis magnæ eſſe æxtimationis & auctoritatis eos qui admi-
niſtrandis præſunt cænobiis curamq; gerunt monachorum . maioris longe
etiam qui antiſtites ſunt ciuitatum gubernationemq; ſibi cōmiſſam habent
populorum.conducereq; plurimum publicæ honeſtati ſimul atq; vtilitati.ut
his doctiſſimi præficiantur homines optimi atq; prudentiſſimi verum ſi mi-
hi in animum venerit tantum valebo opera mea vt q nec litteras ſyllabis ſciat
coaptare:qui vel coquinariam vel libitinariam etiam artem ſemper exercue-
rit conſtituatur ampliſſimi cuiuſuis cænobii pater & rector.efficiam inſuper
quod magis eſt ut qui ad nihil aliud q̄ vel ad concinnandas lampades vel ad
pulſanda tintinabula idoneus fuerit clariſſimæ alicuius ac maximæ ciuitatis
præſulatum aſſequatur.deferantq; proinde ei omnes:ſupplicent:manus oſcu
lentur:inclinent ſe ac genu flectant.Quid his amplius quæritis? quid his ma
ius expectatis? quid reſtat iam niſi ut pugnantia aduerſus naturam ſigna ali
qua de me proferam? vt mutorum linguas dicam me abſoluiſſe? vt cæcis vi-
ſum:claudis greſſum:mortuis vitam reſtituiſſe affirmem? quod ex me nemo
vnq̄ audiuiſſe vlli narrabit.nam ut memini me ante proteſtatum fuiſſe:nō ca
pior ego mentitis laudibus:non falſis ego præconiis delector.nihil ego quod
non oculis ipſis videri:quod non manibus ipſis tangi poſſit de me prædica-
bo . Quæ ſi tanta ſunt quanta iam ſatis ſuperq; ſupra demonſtraui : audebit
ne ſol intellecta iam tanta rerum maieſtate audebit ne vires vnq̄ ſuas meis cō

ſerre? audebit ne de palma vnq̄ mecum contendere? de terra nihil dico. cuius
tacitam iam dudum victoriæ meæ approbationem ex vultu vel ipſo percipio
ſed exurgat ſol exurgat. & ſi quid quod mihi opponat habet rogo ne quicquā
prætereat. exurgat age cum radiantibus comis ſuis: & proferat in medium ſi
quid illi fortaſſe ſupereſt quo gloriam meam deprimere: ſuam vero confidat
extollere atq; exaltare poſſe. Hæc quum aurum peroraret: peroratiq; omnis
adſtantium turba cōmuni aſſenſu fauere palmamq; deferre videretur. perge
ret autem proinde etiam lætiore animo: & ad alia quæ reſtabāt dicenda ſe ac
cingeret: contraxit ſol radios ſuos: perfundenſq; primum rubore totum aera
pudorem quem animo conceperat aperte demonſtrauit. tum caligine illum
& tenebris inuoluens confuſum ſe & conuictum fortiſſimis auri rationibus
non expectata etiam vlla iudicis ſententia manifeſte declarauit. Finit.
Romæ apud ſanctum Petrum 1452 Idus Ianua.

Pantaleonis meleguli laudenſis carmen. Ad lectorem.

Si cupis ex vllis lector dicteria chartis
Hic feſtiua poteſt plurima ferre liber
Quem non commoueat thymeles laſciuia blandæ
Forte tibi lepidos afferet iſte ſalos
Non quoniam obſcænis ſordeſcat pagina muſis
Sed quia quam narret fabula nacta fidem eſt
Olim immane fuit ſoli certamen & auro
Et terræ. eſſet quis nobilitate prior
Difficilem quærunt litem qui iudicet. æquus
Aſſidet ambiguo iuppiter arbitrio
Contendere diu: iuſto ioue iudice tandem
Palmam aurum victis iure duobus habet

Franchinus Gaforus laudenſis Iacobo Antiquario Ducali ſecretario
omnium diſciplinaꝝ eruditiſſimo Salutem.

a Ccipe hoc quoq; Iacobe antiquarie obſeruantiæ noſtræ pietatiſq;
pignus. Scimus non vitio nobis impudentiæq; vertes quod talibus
te crebrius obtundimus. Cum ſcias nullam præterea nobis exoluendi debiti
noſtri ſupereſſe rationem. Nam & ſi res ipſa ſua ſponte odioſa eſt: animus dā
tis amabilem reddit. Aſtipulatur nobis & Alexandri Macedonis merito p̄di
canda benignitas. qui oblatam in itinere Ruſtici manibus aquam nō modo
non faſtidiuit ſed libens etiam hauſit. & euangelicæ anus in gazophilatium
oblatus triens quem dominus ditiſſimis Regum muneribus antetulit. Nul-
lum tam leue munus eſt quod Authoris alacris promptaq; voluntas in infi-
nitum ſupra meritum non extollat. Nacta preſertim accipientis modeſtiam
qui mentes hominum non manus expendat. Quamq̄ nos hoc eiuſdem Ma-
phei vegij d enucleata veritate opuſculum fidei rectitudiniq; tuæ leue munus
acceſſurum nequaquam putauimus. Quid enim homini recto & veritatis
amatori gratius contingere poteſt q̄ iuſticiæ veritatiſq; commendatio? omit
timus mathematicæ vanitatis ſophiſtarumq; preſtigia quæ hic non minus
vero q̄ lepido inuento eluduntur. quæ non minus voluptatis ex diſſerendi ra-
tione quā vtilitatis ex fraudis cognitione lectori contulerint. Quot enim hæc
humanæ dementiæ neſcio an hallucinationis dicam per vaniſſimas artes
futura noſcendi: malaq; ſua antequam aduenerint ſentiendi feralis cupiditas
demerſerit: quot præcipitarit: vtinam nō tam magnis exemplis edoceremur.
Nos tamen hoc munere abs te non tam relaxamentum ex debito noſtro q̄
patrocinium veritati ſimulq; hoſpitium querimus: quam in tenebris hacte-
nus mundi odio latitantem tuæ virtutis enunciatione haud grauatim in lu-
cem elicuimus. Hæc igitur niſi tu fidem promiſſi noſtri p̄ſtiteris arguet nos
proditionis: reoſq; ſtatuet: velut noſtra fraude ex ſedibus ſuis ad ludibrium ſi
mul atq; ſupplicium educta ſit. Sed & periculum imminet: ne ſemel eluſa: ſi
ſe in abdita receperit. nulla amplius ratione poſſit euelli. Quod ſi contingat
(vtinā ne ratum omen ſit) non orbem modo ſed etiā te ipſum ea virtute pri-
uaueris: qua potiſſimum ab omnibus quidem: ſed ſupra omnes ab oculatiſ-
ſimo principe ludouico ad vſq; delicias commendaris. Quare tibi nō noſtro
magis q̄ tuo periculo enitendum eſt. vt quam virtutem amaſti ſemper atq; fo
uiſti: eam apud homines atq; in lucem quam diutiſſime eſſe velis. quod hac
maxime ratione præſtiteris ſi eius amatores id quod ſemper antehac præſti-
tiſti. ab iniuria fraudeq; tuearis. Vale.

Maſeus vegius Euſtachio fratri Salutem.

d Vm repeterem nuper animo euſtachi frater id quod ſæpius ſoleo tã
peruerſos in omni mortalium ſtatu corruptos viuendi mores . attẽ
deremq; nihil non plenum fraudis & improbitatis aggreſſus ſum nouã bre-
uem ꝗ & ut puto nõ iniucundam ingenij lugubrationem q̃ & ſi primo cõſpe-
ctu admirationem tibi forte ſit allatura.quod qui cõdendis poematis ſtudia
mea hactenus impenderim liberam nunc primum ſolutamq; dictionem am
plectar : cum animaduerteris tñ diligentius rei de qua ſcribendum fuit inuẽ-
tionem.nõ modo nõ admiraberis.Sed vltro ẽt qualecunq; eſt qd egimus ap-
probabis.Nam nec ĩprimis ab poetæ officio diſceſſimus qd ꝑ ſe ſatis ſcriptio
ip̃a atq; apte manifeſtat.Nec licet poema ediderimus potuimꝰ facile opꝰ dia
logo ꝯtextum qd p̃ſertim neq; tragicũ neq; ſatis comicũ eſt aſtrictioribus nu
meris explicare.Qd ſi quibuſdã fortaſſe videbit᷑ orõ nr̃a mordatior q̃ vel ego
ſoleam vel delicata multoꝝ ingenia patiant᷑ :rogatos eos velim ut rõnẽ ai nr̃i
æquanimius ſuſcipientes exiſtiment nõ tã me oĩum hoĩum q̃ humanoꝝ oĩum
ſtatuũ vitã coarguiſſe:putentq; nõ ita dãnaſſe me mortaleſ ſceleꝝ ſuoꝝ:ut nõ
aliquos tñ ex ſingulis eoꝝ ſtatibus credã bone frugi boneq; mẽtis ſemꝑ exti-
tiſſe.Hos ego ſi q ſunt tꝑibus nr̃is non dubito ꝓ ꝯſtantia virtutis eoꝝ libello
meo eẽ ꝯgratulaturos.Reliquos vero q ꝯſciẽtia flagitioꝝ acti dcã oĩum ꝑiter
& ſcripta ĩ ſe iaci ſuſpicant᷑ video & accuſaturos ſuſceptũ laborẽ nr̃m & ut ad
riſũ ſũt faciles ẽt aliqñ irriſuros.Sed age accuſent atq;.irrideãt ut libet : quos
certe minoris pendo q̃ floccos idumẽti mei.Te aũt germane cariſſime cuius
egregiã virtutẽ & cũ virtute cõiunctũ mirũ lr̃aꝝ amorẽ ac ſtudiũ intelligo: ꝑ
ſuaſi mihi nõ poſtremũ fore q ſcriptiũculæ nr̃æ ꝯgratulatũ ires . quẽ qm̃ ita ꝑ
ſuaſi dignũ ẽt duxi inſuꝑ cui cũ debito quaſi quodã iure dedicarẽ. Veritatem
igit᷑ nr̃am ita vulneratã atq; cruentatam vti deſcripſimus tibi mitto tanq̃ ido
neo hoſpiti.Tu ip̃am & amice & humaniter ſuſcipito.tractatoq; nõ ſecꝰ atq;
alter philalites.ꝓficiſcit᷑ ſi qdẽ ea libenter ad te.Nã cũ ſciſcitãti illi multũ mo
res tuos integritatẽq; vitæ cõmendaſſem exiliuit ſtatim gaudio & p̃ deſiderio
quo te viſendi correpta ẽ ocius euolauit.Ornãt alij germanos ſuos auro & gẽ
mis p̃cioſaq; ſuppellectile.Ego te bonis diſciplinis:claris moribus.rectiſq; vi
uẽdi exẽplis ſemꝑ ornare ſtudui.Quod & itidẽ facio in p̃ñtia . Sed cũ fluxa il
la & momentanea.hæc vero ſtabilia atq; æterna ſint: q̃tum altera alteris præ
ſtent.qui ignorat non deſipit ille iudicio meo.ſed inſanit. Vale.

Maffei veggij Laudenſis poetæ & Oratoris clariſſimi Dialo-
gus Veritatis & Philalitis Incipit.

Philalites.

q Væ nam es tu mortalium quæ per vaſta hæc montium maceſſaq;
alijs vagaris loca? Veritas.Parce me mortalẽ appellare q̃ diuio ma
gis ex ſemine ꝓcreata ſum.Philalites Diuinũ ẽ ne numẽ tibi? Ve.Vtiq;.Phi.
Quæ nam ergo tu cæleſtium es dic mihi? Ve. Et ſi mille iterum mihi ingruãt
tormenta nunq̃ tamen meum ſubticebo nomẽ.Phi.Quid tormenta narras.
aut quid eſt quod propter me extimeſcas qui lædere neq; ſciui quẽpiam vnq̃:
neq; plane volui? effare age nomen tuum.Ve.Alithian grai veritatem me la-
tini vocant.Phi. Tu ne veritas filia temporis? Ve. Illa ipſa ſum . Sed alio ta-
men ex parente orta. Phi. Audiueram equidem quoſdam credentes te ex tẽ
pore genitam. Ve. Audire potuiſti facile. Fuerunt enim certo qui ita credi-
derint . Neq; inepta fuerit eorum ratio credendi . Nam cum ſub aperto ſem
per aere degam:neq; tegar vnquã : latebriſq; vnquam vllis obcludar . Si te-
gi tamen aut obcludi per vim forte contingat : tanta ſum harum quas
cernis alarum pernicitate : tantaq; corporis agilitate & aptitudine vt necu-
bi multum latere : a nulloq; diutius celari poſſim : quæ proinde & nuda ſum
ſemper vt vides & nullo vnquã amictu contecta : qua ducti illi ratione q̃ veri
ſatis ſimilis eſſe videtur putauerunt me eo patre generatam qui omnia quan
tumcunq; occultiſſime agantur detegit aliquando atq; manifeſtat . Verum
vt indubitatum parentem meum intelligas.Audiſti vnquã magnum olym-
pi rectorem ex cerebro genuiſſe ſapientiam illam quam vocant pallada.hæc
mihi ſoror: ille mihi parens.edita ſum ego eodem partu eodem ſemine : tan-
taq; eſt duarũ ſororum inter nos volendi ac ſentiendi paritas: tanta vultus fa
cieiq; ſimilitudo : vt vtram videris dicas in nobis nihil præter nominum ap-
pellationem differre . Phi. O fauſtum hunc mihi diem welioreq; lapillo nu-
merandum quo tandem videre te mihi contigit . Cuius videndi incredibili
iam diu deſiderio flagrabam propeq; tabeſcebam : per quas te non quæ-
ſiui vrbes? per quos non vicos & oppida? quibus non anxius erraui ſyluis dũ
te quærito? quibus non montibus? Quibus non inuijs & vaſtis locis vt quã
te vnam animo menteq; gerebam intueri ſaltem aliquando poſſem? O læ-
tum me hodie & per beatum qui quã non inueni q̃ſitam totiens:reꝑire tandẽ

inſperatus caſus dedit. Sed tu dic agnoſcis ne me? Ve. Haud agnoſco te.
Phi. Tuum ne philalitem. quo non eſt alter amantior tui? Ve. Tu ne philali-
tes meus.? Phi. Philalites. Ve. Quam peropratum te offers mihi. Quam te
non minore uidendi deſiderio quæſiui vbiq; gentium. quotiens inuocaui no-
men tuum atq; inclamaui. Putaueram te ciuitates colere. Frequentem eſſe i-
ter conuentus hominum. Speraueram tibi magnum eſſe ac celebre nomen in
populis. Sed quibus te nunc video errantem in aſperis atq; deſertis locis ſqua
lore obſitum. horridulum veſte. Sordidulum. Pallidulum incomptum. Soli-
uagum. Incognitum deſpectum. Quid mirum ſi nuſquã tibi dum vbiq; te vo
carem exaudiebar. O lætam me non minus hodie & per beatam cui vocatũ
te antea totiens poſt longa tandem mala mea inopinatus hic dies atq; locus
obtulit. Sed cur ediſſere mihi tam in cultus es & veſte lacer tam ſqualidus &
abiectus? Cur hæc habitas quæ præ horrore feræ etiam loca refugerent? Phi.
Ediſſeram tibi vt lubet. Sed in primis. quando quidem miſerabilior tua con-
dicio videt̃. Expone mihi cur tantis tu confecta vulneribus tantoq; ſis cruore
cõſperſa atq; fœdata. Cuius olim tam eximiam eſſe formam acceperam at-
q; liberalem: Cuius ex ore candidiorem ſole etiam ſplendorem ſcintillare præ
dicabant. Cuius frons neq; hilarior neq; triſtior. Cuius aſpectus neq; deiect9
humilius neq; profuſus licentius neq; euectus altius. Sed reuerenda quadam
& formidabili quaſi maieſtate conditus ferebatur. Vbi nunc decor: ille lon-
ge lætus lõgeq; charites etiam ipſas exuperans? Vbi nunc tanta illa formæ
dignitas? Simulachri etiam omnibus emendatior. Vbi venuſtas oris & ele-
gantia? Vbi capillorum rutilatio? candor corporis. honor oculorum & gra-
tia? cur immutata nunc omnia diformata. conſpercata. coinquinata? Qui
nam dic mihi ita te vndiq; confoderunt: confoſſamq; ita crudeliter affecerũt
vt nullam videam ſine vulnere ſineq; cruore vel minimam corporis partem?
Veri. Longum factura eſſem ſermonem ſi malorum meorum ſeriem om-
nem explicare vellem. Quod ad auctores tamen pertinet poſſim eos breui
verbo tibi ſignificare mortales ſcilicet a quibus tam dirum in modum vulne-
rata atq; cruentata ſum. Phi. Mortales ergo tantorum tibi malorum aucto-
res? Ve. Mortales. Phi. Quaſi diuinabam. Nam eorum improbitas ſatis mi
hi ac ſuper manifeſta eſt. quos etiam p̄ infinita ſcelerum eorum turba ita ſum
aſpernatus ita dedignatus ut non modo a domeſtica eorum ꝯſuetudine. Sed
& ab aſpectu inſuper ne prorſus abſtulerim. Satius ducẽs mihi exiſtimanſq;
dulcius in his vaſtis ſolitudinibus vitã agere. cũ hac vili & trita veſte cũ tugu

riolo vel minimo quo ventos arceam capere tenues cibos. lynphas hſc in deli
tiis q̃ ſumma cum oĩum diuitiarumq; atq; dignitatum affluentia verſare iter
tot portẽta flagitiorum quibus ad ſummum vſq; oĩa referta ſunt mortalium
tecta. quæ quum neq; oculis conſpicere neq; cogitatione prope ſuſtiner poſ
ſim. id factum eſt cuius cauſam a me quærebas. vt tam incultus & ſqualidus
elegerim hæc horrentia magis loca inhabitare. Sed tu oro enarra mihi atq; a
principio repete cauſas malorum tuorum quas vti magna cum attentiõe ita
graui non ſine dolore auditurus ſum. Ve. Accepiſti me vnquã vllas celeſtis
virgines ab optimo maximoq; parente meo ad mortales demiſſas fuiſſe?
Phi. Hocce cupio intelligere. Ve. Demiſſa iã pridem concordia. demiſſa pax
demiſſa iuſticia. & item pudicitia: demiſſæ innumerabiles alie eximia ſpecie
candentiq; pudore virginis. deſpectæ vero a mortalibus omnes ludificatæ.
profugatæ & per totum orbem exagitatæ ac demum vnde deuenerãt regreſ-
ſe ſunt. Demiſit me poſtremo amantiſſimus mortalium parens meus ratus
propter maiorem quã præfero vultus mei reuerentiam & dignitatem. Non
tam grauis modo me iniurias excepturam. Sed honori iſuper magno ac ve-
nerationi apud illos futuram: & ſi quid erat quod propter me animo angere-
tur id vnum erat excellentia formæ corporiſq; nuditas q̃ eum cogebant ob-
ſcœnas atq; impuras aliquorum ſi quas offendiſſem manus vereri. q̃ vero lõ-
ge cogitationem euentus fefellit? q̃ longe alia crudelitatis magiſquã obſcœ-
nitatis facinora extimeſcenda erant. quæ tot ac tanta ſuſtinui ut cum audie-
ris præ immanitate vix illa tibi credibilia videantur. Phi. Ni fallor equidem
intelligere uideor præcipuos inter cæteros mortales tanti ſceleris reos. Ve.
Quos. Phi. Circulatores & vanos quoſdam nouarum artium oſtentatores q
vel fucatis herbarum concinnationibus vel fictarum imaginum geſticulatio
nibus illudunt maxime rudi popello. quibus nihil eſt veritate alienum ma-
gis atq; incognitum. Ve. Parum vel nihil habeo quo iſtos accuſem. Nam lu-
dunt magiſquã lædunt eorum artes. Phi. Minimi ergo te læſerunt & hiſtrio-
nes qui quos volunt hoĩum geſtus & voces ip̄i effingere & ementiri poſſunt.
Ve. Et hi minus q̃ ſuperiores. Nam offendũt neminem vnq̃: delectant autem
quẽq; iocis & ſalibus ſuis. Phi. At credo manus tibi intulerunt qui ĩpoſterã
faciunt conantes vim naturæ inferre dum ignobiliores metallorum materias in
p̄tioſiores vertere atq; adulterare vanis artibus ſuis ꝯtendunt. Vt vel diteſcãt
magis vel q̃ nõ ꝓdeſt ſupſtitioſo quodã ſtudio magis iueſtigẽt. Ve. Deplorã
da ſũt aliũde grauius vulnera mea q̃q̃ & nõ nihil fateor me læſerit hi ĩpoſtores

ſed puniuntur ſatis ſtultitia ſua. Nam deluſi tandem impoſitiq; ſuiſ per ſemet
impoſitionibus redigi ſolent ad ſummā calamitatē. Phi. Læſerunt te ne forſi
tan aruſpices & aſtrologi cæteriq; qui diuinationē aliquā profitētur. qui vari
os vitæ mortiſq; euentus ꝓnunciantes tunc falluntur maxime cum certiꝰ ve-
riuſq; venturum aliquid ſe intellexiſſe arbitrantur. Ve. Neq; horum vllam in
me iniuriam q̄ror. Nā quo abſconditā magiſ futurarum reꝝ rationem aperiᵗ
atq; notam poſſint efficere elaborant plurimum & inſudant: qui ſi minus qᵈ
conati ſunt exequuntur aſcribendum id magis eſt debilioribus īgenij neruis
ac viribus q̄ prauitati vlli & malignitati. Phi. At cogor ēt de philoſophis ma
le ſuſpicari qui cum abſtruſa q̄q; naturæ ſcrutari morūq; rōnes fundare cōtē-
dant Tot contrarias inter ſe excitant lites explicitaſq; nondum concertatio-
nes vt nulli adhuc certa eorum q̄ tradunt veritatis via patefiat. Ve. Innocen-
tiſſimas & hi quoq; ab iniuria mea manus hn̄t: qui & ſi falſa opinantes ſepiꝰ
magnis irretianᵗ erroribus inueſtigandi tn̄ veri vna oīum ac par eſt intentio.
ad quod ꝓ ſuo quiſq; captu diuerſa ducitur opinionum via. Phi. Qui tandem
reſtant qui tantis te affecerūt malis niſi gerraꝝ ineptiarūq; pleni logici? q mē
datijs ſemper & cauillationibus certantes: nunc currentes ſedere: nunc ſedē-
tes currere credi volunt. Atq; nunc hoīes aſinos. Nunc aſinos riſibiles garri-
endo aſtruere conātur. Ve. Haud iſtud quidem dixeris. Nam ꝑcipui iꝑi ante
omnes quos memoraſti veri cultores ſunt. Cuiuſ q̄rendi indagandiq; gratia
ꝓponunt tales quaſi quaſdā ambitiunculas deliramētorūq; imagines. Sed ſo
lida eſt eorum vis atq; arguta: Neq; gerrarum vt inquis ac īeptiarum plena.
Phi. Credo oīa vt narras. Nam nunc in mentē veniunt certiſſimi omnibuſq;
notiſſimi hoſtes ac inimici tui. Ve. Et qui nam dic obſecro. Phi. Quis neſciat
poetas confectis neſcio q̄bus magis ac fabulaꝝ portentis totum orbem īple
uiſſe. Ve. Quæ indigna audio. Phi. Cur indigna? Ve. Nam nullum eſt mor-
talium genus a quo magis q̄ ab his venerata aucta illuſtrataq; ſim. Phi. Cur
ergo vulgo fertur poetas oīa fingere & ementiri? Ve. Cur & multa alia vulgo
feruntur vana ſtulta mēdacioraq; ijs quoꝝ poetas inſimulant. qui cum corti
cem reꝝ vt aiunt tantū intelligant ea ēt tantum diiudicant q̄ oculis exterius
apparentia intuentur. Sed ad cognoſcendas magnas arduaſq; res oportet la
tentes cælataſq; eorum q̄ dicuntur rōnes intro ſpeculari penſareq;: vita oīum
caſtigato longe ac perpenſo exaīe iudicij ad quod penetrādū nulla hebetis &
craſſi vulgi vis q̄tumlibet magna & acris ſufficere poteſt. Phi. Et quid ī ſe ha-
bent poetarum carmina? quod lateat verum fidele magnificum dignumq; ve

neratione? Ve. Quicquid ad intelligēdas varias regum ac populorum res ge
ſtas pertinet: vel ad cognoſcenda archana naturæ morūq; & vitæ ſalubria in-
ſtituta conducit. Nam a nulliuſ ſapientiæ profeſſore melius q̄ a poeta diuerſo
rum temporꝝ ac locoꝝ vices ſitus & geſta ſcribuntur. neq; philoſophi naturæ
morumq; rōnes melius: neq; aſtronomi celi aſtrorumq; vim ac meatus do-
ctius: neq; muſici vocum numeros & concentus elegantiuſ: neq; cæteraꝝ q̄q;
ſuarum artium ꝑcepta fideliꝰ q̄ poetæ tradunt. Atq; ideo excellenti quadam
denominatione poetæ (qᵈ idem eſt ac factores) appellati ſunt. qua in re non
pauci ſe ipſos decepērūt. qui cum vix pinguem quendā ac indicio ſatis ſuo re
ſonantem canorem ſillabaꝝ & debitam ꝓportionem verſibus ſuis exꝑſſerūt
actatum ſe heliconis aquas plenis faucibus hauſiſſe atq; ī ſummū parnaſi ca
cumen aſcendiſſe arbitrati ſunt & cum cunctis in diſciplinis cuiq; ſua & ſi ma
la placere videamus: mirum tn̄ eſt q̄ in poeticis maxime id vicio datum ſit: vt
ingenio quiſq; ſuo blandiatur ut inepto q̄uis deferat quiſq; carmini ſuo ac tri-
buat multum. Vt nemo nō muſam ſuam ac velut ſimia natum ſuū carum ha
beat laudet atq; intentius admiretur. At pernecceſſaria eſt ad inſtruēdum car
men longa reꝝ cognitio. longaq; auctoꝝ & quidem eruditorum lectio. Lon
gus & inundans quaſi q̄dam lr̄aꝝ fluuius qui habundanter ſuppeditet tanta
q̄ dicenda poetæ īcumbunt. Petenda ſunt perueſtigandaq; diligēter nata q̄q;
& propria atq; rebus ſuis cognata vocabula. Aduocandæ ſunt nō plebeæ aut
ſeruiles vt ita dicam ſentētiæ. Sed q̄ a vulgi fece ſegregatæ nitido quedam de
core ac venerabili ſui maieſtate reſplendeant. Sed ꝑter hæc quod maiꝰ reſtat
opus eſt grandi & ꝓmpto atq; acri ingenio. qᵈ cogitationes ſuas faciliter ex
primere: expolite ordiri: luculenter narrare q̄at: quod verba ſn̄iaſq; ſciat arti fi
cioſe verſare. varie diſtinguere. apte ↄtinuare: quod caſtigate cōcinniterq; elo
qui moderari auribus & ꝓ rei cuiuſq; dignitate ſublimiter preſſe ↄcitate tem
perate oīa ꝓſequi poſſit. Quæ cuncta q̄m arduū ac difficillimum aſſequi eſt:
ideo q boni ꝓbatiq; poetæ extiterint rari q̄dem ac fœnicis iſtar ī lucem ꝓdie
rūt: ſuntq; coꝝ ingenia diuini magis muneris q̄ humanaꝝ virium. q cū tot li
gati ↄſtrictiq; ſint vocum ac menſuraꝝ legibus: tot vocati a differendis varijſ
rebꝰ & diſciplinis haud facile illꝭ eēt oīa ꝑpetuo fœliciq; ſtilo ↄplecti niſi adiu
uāte iſtigāteq; dei miro aſſenſu ac ſpiraculo atq; domeſtico contubernio cale
ſcenteq; diuini ſp̄s igni quodā ac deflagrāte magis īcendio: quos iccirco ēt fu
rore repleri & debachante q̄i quopiā ꝓfluuio ſp̄s circumactos futura ſapiꝰ ꝑ
dicere manifeſtū ē. Nā poſtq̄ dulcis illa flāma cōcaluit mox vileſceī humana

ꝓpiora vero fieri & ſapere diuina incipiũt. Tũ rapit̃ mens corporei ſui quaſi
ergaſtuli oblita:agiturq; tanq̃ celo vaga & libera:fruiturq; delicijs eiuſ ꝓpha
no vulgo icognitis:quas & ſi nõ guſtu certo & imagine ſaltẽ & odore quodã
cuius ſuauitudo facile nũq̃ explicari poſſet attingit. Proinde quoq; licẽtior ẽ
cã poetaꝝ q veluti reges atq; ipatores quas volũt ſibi litterarias leges rogant
exẽpti a comuni qua cæteri coarctant̃ grãmatica ſił & hiſtorica neceſſitate.
Inde fit vt q liberiores eoꝝ terminos ac fines officijq; ipoꝝ laxiores habenas
ignorãt mirent̃ accuſentq; tãtũ quã fingendi q̃q; ſibi licentiã vendicauerunt
Sed ſi itelligerẽt diuerſum lõge ab hiſtoricis cæteriſq; ſcriptoribꝰ eoꝝ officiũ
cognoſcerẽtq; diuinã mẽtis ipoꝝ ꝯcitationẽ qua ſuccenſi magnoq; quaſi p̃ci
pites ipetu rapiunt̃:nõ accuſarent modo ſed cõmendarent inſup maxime ve
latas quas ipi intexũt figuras rerũq; figmẽta. Nã cum carmen nõ ſine furore
mẽtis diuinoq; afflatu exprimi poſſit: occupatũ haud eſſe conuenit poetã in
vulgaribus qbuſq; ac minutis rebus. Sed excellentẽ & cũ deo fabulantẽ atq;
iocantẽ ſpm neceſſe eſt liberꝝ agi & res geſtas nõ hiſtorici more cuiꝰ pedeſtre
magis ac ſeruile ẽ officiũ ita explicare vt ſub inſtrumẽto publico & fide teſtiũ
tabellioniſq; auctoritate claudi videant̃. Veꝝ ſicut vaticinantes & apolline
pleni ſolent oportet rẽ quãq; ita vt eſt verã expromere expromptãq; nõ tñ cũ
nuda & rudi ſimplicitate apertã oſtentare. Sed cũ varijs decoriſq; velamentiſ
tortuoſis figurationibus obliquiſq; traductionibus iuoluere. atq; ꝑ dulces fa
buloſoſq; q̃ſi quoſdã ambitus & ambages tradere magnaꝝ reꝝ veritatem.
Quo feſtiuiorẽ ſic illuſtrata acquirat ſermonis venuſtatẽ & leporẽ cultumq;
decentiorẽ feſtiuiorq; tałr ac decentior facta ſũmis tm̃ & p̃ſtantibus ingenijs
ꝑſpecta inoteat:craſſis vero & deiectis qualibus iers totũ abunde ſcatet vul-
gus ignota penitus atq; abſtruſa deliteſcat. Puduit ſiquidẽ poetã tã p̃tioſam
ſuppellectilẽ ſuã oĩbus paſſim niſi lectis & ꝑfectis iri tractabilẽ atq; domeſti-
cã. Hinc ẽ vnde inualuit aliq̃ñ vana ea quorundã inſcitia. q cum tm̃ qᵈ oculis
ſubiectũ habent intelligant tãtã auſi ſũt tã miſtico poetaꝝ artificio calumniã
inferre. mendaces eos & falſos appellantes ꝑꝑ blandas quas cõmenti ſunt &
prurientes fabulas. neſcienteſ vero poetici officij modum. Cuius nõ tã ꝓpriũ
eſt ſcis ꝓdeſſe exemplis & inſtitutis q̃ dulcibus inſup oblectare verboꝝ in vo
lucris & figuris qbus veritatẽ rerumq; magnitudinẽ nõ quod falſo ipi putant
obtenebrarunt aut diminuerunt : ſed exornarunt magis digniorẽq; ac relu-
centiorẽ reddiderũt. Phi. Magna de poetis narras. Ve. Et q̃ magna & q̃ vera
ſunt narro. Phi. Et q̃ vera ego quoq; eſſe puto. Sed expone tu mihi. qui te ita
cruentarunt. Ve. Exponã tibi ex ordine. Cum primũ enim iuſſu magni oĩum
parentis deſcendi in terras libuit priuſq̃ ꝯuenirem mortales inuiſere inferna
loca:vbi quãto honore fuerim ab oĩbus illius regni incolis ſuſcepta:nudaq; a
nudis ipſis hoſpitata nõ facile poſſem vllo ſermone cõp̃hendere. Adeo me ri-
gidus & incultus charõ. Adeo me ſeueri & duri iudices & pluton ipe magnus
cæteriq; oẽs perlibenter aduentãtẽ viderunt viſamq; admirati reueritiq; ma-
xime & venerati ſunt. Mox in mortaliũ orbem iter arripui: credens & maio-
res longe ab his honores aſſecuturã. Ita me vana decepit credulitas mea: Tũ
primos offendi ingentis bellatoꝝ exercitus cũ multis immitiſſimis ad expu-
gnandas ciuitates telis ac machinis. Phi. Nunc rẽ intelligo:ipi ergo illi ſuis te
gladiis & haſtis tã atrociter cõfoderunt. Ve. Minime & ſi eni infinita ꝯtinue
cõmittant flagitia. Nunc horum opes diripiant:nunc illas afficiant vulneri-
bus. Nunc alios iugulent. mẽtiũtur tñ nunq̃. Phi. Quonã modo? Ve. Nã nõ
minuſ ipudentia ſunt eoꝝ dicta q̃ facta:qui cum multa crudeliſſime rapaciſſi
meq; faciant: Non ałr tñ ac fecerint ſe vel feciſſe vel facturos eſſe vnq̃ ꝯfitẽtur
Phi. Probe. Sed quid te tandem dic ita grauiter afflixerunt. Ve. Cõſpicata tã
vaſtum pelagus aĩo verſare cœpi terras ne prius an maria inuiſerem. Vicitq;
ſententia vt ad minus frequẽtatas turbis vndas me ꝯuerterem. At vix illuc at
tigeram ꝯſcenderãq; Naues cũ primũ tunc aculeos maloꝝ meoꝝ exꝑta con
ſpexi tm̃ ſceleꝝ oĩum turpitudinẽ quantã niſi his ego oculis hauſiſſem nullo
vnq̃ modo ante mihi perſuadere potuiſſem. Horrendum dictu vidiſſes illico
in me oẽs impetu facto correptis totam flagellare mali rudentibus qbꝰ ceſæ
ꝯtuſæq; grauiter mihi ſcapulæ nigrorem adhuc ſuum atq; liuorẽ aperte teſtã
tur. Tum ferire gubernaculis clauis:antennis:arpagonibus. Tõſillis:remis:
ꝯtis:ancoris. Tum iacere trochleas:portiſculos:ſupara : artemones. Scalas:
paraſtatas:tranſtra. Tabulata. ampluſtria:ſummaq; ẽt mali carcheſia. Atq;
his ego ita primis malis pulſata cruoreq; nõ modico cõſperſa proripui me ĩ-
de ocius:petijq; terraſ. Tum ibi ſtatim aſpicio latã & apricã planiciẽ:patẽteſ
cãpos. Saltus:vineaſ:prata:hortos:inſudanteſq; in his longo ope indomitos
agricolas quos & ſi olim aſtra dũ ab mortalibꝰ itidẽ emigraſſet: ꝑoſtremo lo
co iuiſerit. Primo tñ ego conuenire ſtatui ꝑꝑ rudiorẽ ſimpliciorẽq; ipoꝝ natu
ram rata & ꝓinde humaniores obſequẽtioreſq; erga me illos futuros eẽ. Cõ-
ceſſi itaq; illuc. Contẽplataq; eoꝝ mores vidi q̃ videre dolui:furta: rapinas:i-
ſultꝰ:audaciã pluriaq; alia & grauiſſima ſcelera. Vix ãt eos dulciter amiceq;
ſalutauerã : cũ ſtimulis primo. ac ſi bos illis viſa eſſem me pungere. Dehinc

ſtiuas:burras:vomeres:aratra:dentes:iuga:raſtros: hirpices dentatos in me mittere aggreſſi ſũt. Putatorias ẽt falces meſſoriaſq; ac fœnarias. Tũ ꝑcutere me acriter chylindris:pãniculis:tribulis:vannis:ventilabris. Tũ ligonib9:bipalijs:ſarculis:bidẽtibus. Rutris:fuſcinis:runconibus:raſtellis: furcillis:paliſpicis:cratibus:corbibus:quallis. Diſceſſi ab eis tandẽ tã imaniter vulnerata & i vrbes tãq̃ tutiſſimũ i diuerſoriũ ſaluberrimũq; maloꝝ meoꝝ leuamẽ ꝯfugi. Cogitãs vero q nã ex oibus q vrbeſ colerent modeſtiores eẽnt atq; ſanctiores in aĩum induxi mihi ſacerdotes primũ. Iter itaq; mihi fuit ad tẽpla araſq; magnoꝝ cœ'itũ. Speculataq; itidẽ ibi diligẽter moreſ habituſq; ſacerdotaleſ: delectata ſum arte primo eoꝝ cõgreſſu. quoꝝ decens erat habitus ꝑiter & inceſſus. Deinde inuocato ſæpius dei adiutorio vel ꝓ viuentibus ſanctã pacem vel ꝓ defunctis æternã requiẽ vel ꝓ vniuerſis veniã & miſericordiã iplorantes diuinas ſemꝑ laudeſ ſublata voce reſonabant. Nõnulli ẽt publice declamãtes nunc virtutes ſũma laude. nunc vicia graui accuſatione pſequebant̃. atq; ab his deterrebãt. ad eas magnopere qñq; initabant. Placuit mihi hæc exterior vitæ eoꝝ facies: pſertim q̃ i dei optimi & maximi collaudatõe (quo nihil fieri põt melius aut dignius) ſemꝑ eos occupatos videbã. Cupienſq; in eoꝝ ſtrictiorẽ venire familiaritatẽ: itroiui icunctãter ſanctos ẽt ipoꝝ thalamos. Vbi ꝑtereo q̃ viderim ſingula: exterioribus minime iteriora reſpõdentia. Sed id ſaltẽ nõ omittã q̃ attractãtes freq̃nter lectitãteſq; breues quoſdã codices: a quorũ breuitate nomẽ ẽt illis ꝯſonum ididerunt: concitato quodã & ꝑrupto oris motu ferebant̃: bilbictiſq; iſtar amphoræ mlta magis q̃ſi obmurmurabãt: q̃ pferebãt. In qbus q̃tũ ꝯiectura capere potui diuinas quas ſupra memoraui ꝑcationes atq; iuocatões faciebãt. Sed neq; ego q̃ dicerent facile accipiebã: neq; ipi vt arbitror plane itelligebant: & ſi qua erãt q̃ pcipi poſſent ea tñ erant neſcio q̃ verba butu bata: q̃ magna cũ labioꝝ feſtinatione ac ꝯfuſione perſtrepebãt. Nec mora magno i me cũ inſultu ꝓruerũt: corruptiſq; breuib9 illis libellis ſuis adeo mihi oculos colliſerũt atq; ꝯtuderũt: vt dextrum pene hunc mihi quẽ leſum adhuc vides eruerint. Tũ acerris:arulis:candelabris:cereis: emunctorijs:lichnis:lãpadibus ſacriſq; oibus vaſis: atq; ꝑis poſtremo q̃ ſummũ cæli regẽ hoiumq; liberatorẽ affixũ ſuſtinebãt ſacratiſſimis crucib9 ita me inſectati ſũt: vt ꝓpe tũc mihi diſpeundũ oino eſſe putauerim. Sed aufugi inde citi9 ſubiraſcẽs multũ tã vanæ credulitati deceptæq; de his opinioni meæ. Egreſſa vero fores tẽploꝝ neq; vidẽs ad quos me ꝯferrẽ: euolaui i plateaſ viaſq; publicas quot tũc mihi & q̃ta ſe palã obiecerit: vndiq; ementiũ vẽdentiũq; inter ſe

velamenta atq; mendatia. Quanta mercatorum redemptorũq; periuria. proxinetarum iuolucra. Inſtitorum fraudata negotia. Nũmularioꝝ ꝓſtituta lucra: publicanoꝝ audaciſſima ſcelera. Quantæ artificũ deceptiones & depravationeſ. Quãta nõ viroꝝ modo: ſed fœminaꝝ iſuper atq; pueroꝝ mẽtita verba ꝑiter & facta. Quãti & hoꝝ fuci: quãtæq; nebulæ: quoꝝ (quod deteſtabilius ẽ) eo magis ẽt indoles ꝓbat̃ atq; magnũ aliquid de ſe polliceri ꝑdicat̃: quo mentiri magis ac fallere aſſueſcunt. Fœminæ in me priẽ iecerũt: fuſos: colos: verticulos: glomera: mataxas: pãnulas. Tibicines: radios: penſa: acus: calathos: techas. Tum gẽmas: lapillos: vniones: viriolas: annulos in aures: armillas: chelyndros: dextralia: lunulas: torq̃s: catellas: murenulas: piſcelidas: ſemicinctia: mitras: anademata: diſcriminalia: tum mundũ infinitum: pectines: diſcernicula: calamiſtra: ſpecula: matulas: olfatuiola: ſudariola: ſcalpro-ria: dentifricia: dentiſcalpia auriſcalpia atq; inumerabilia q̃ magis ẽt me læſerũt vnguentaria vaſa elegãtioris q̃ neceſſe ſit forme cã parata. Poſt pueroꝝ ingens & ꝯferta turba raptim me fuſtibus ac ſaxis ipetierunt. Cũ ppli longa multitudo vt hinc inde ꝯcitata fugiebã. atq; oĩ ex gñe artifices q̃ ꝓ ſuo qſq; vſu parata hẽbat inſtrũa magno cũ furore i me miſerũt milleq; me i locis ꝯfoderũt. Vidiſſes volitare lanioꝝ cetarioꝝq; mẽſas trapezophora. Trutinas: põdera: ferramenta: hamos: vncos: retia. Euericula. Naſſas. cultros: macheras: dolabras: cocoꝝ piſtorũq; aena: cacabos: chitropedes: vrceos: chitrouas: verua: creagras: craticulas: teſtas: ſartagines: patinas: ollas: fidelias: lebethes: mortaria: pila: rudes: alueos: ſcaphas: labra: cribra: cola: palas rutubula: batilla: fuſcinulas: forcipes: vncinos: ſcutellaſ: promulſidaria: parapſides: coclearia. Quadras: lances: catinos. Cauponũ ciatos: ſciphoſ: vrceolos: œnophera: pateras: obbas: trullas: calices: phialas: colũnaria: amulaſ: cantaros: aſcopas: lagenas: congios Ancones. Cimbia: crateres amphoras. Cados. Pictoꝝ pugillares: ſtilos: colores: penniculos ſpongias conchas: canteria. Sutoꝝ forfices: acus: formas: mẽſuras: ſcalpros: ſubulas: mucrones: digitalia. Calonumq; ac oĩs generis fabroꝝ forcipes: malleos: incudes: folles: ſecures: cuneos: fibulas: feſtucas: vectes: trullas: ꝑpendicula. Normas: regulas: amuſſes: modulos: circinos. tornos. mamphures: limas: cela: ſcafina: ſerras: dolas: aſcias: terebras. Medicoꝝ: tonſoꝝ: pigmentariorũq; pelues: cucumas. Nouaculas: cotes. forcipes: cucurbiculas: ſcalpellos: ſpecillos: volſellas: hamulos: modiolos: dio-cles: ſcalfra: matellas: pixides: piperatoria: mortariola: piſtillos: rudiculas. Quib9 i me diu grauiterq; ac grãdinis more ruẽtibus pene tandẽ deficere cœ

pi:Cum vt rotabar vndiq; & agitabar & exagitabar ĩcerta mei ac anxia nec
quo diuerterẽ tutũ vllũ conſpiciens locũ ecce pueni forte ad fora publica : vbi
& mira ĩtuens cum grauitate ꝑtores atq; ꝑſides:multũ item togatoꝝ capicia
toꝝq; hoĩum turbã.qui vel iudicabant:vel ꝓcurãtes ipi cãs alioꝝ dicebãt.Al
lecta ſum primo ipoꝝ aſpectu.Nã & ſingulari videbant̃ ꝑditi modeſtia:tum
& longioreſ laxioreſq; coꝝ togæ magnã ſimul & ſapientiã & vitæ integritatẽ
oſtendebant.Acceſſi ergo ꝓpius ad eos exiſtimans me de caribdi iã ſecurũ ĩ
portũ applicuiſſe.Cum ſubito ĩ circũſeptã latrãtibus canib⁹ ſcyllã video me
delatã ac ꝑcipitatã.Nam quas ibi nõ audiui horrendas latrantiũ cauſidicoꝝ
voces? Quas nõ iudicãtiũ iniquas interlocutiones atq; diffinitõesꝰ Quas nõ
vidi ꝑtoꝝ ambitiones? quas nõ aduerti tabellionũ ſcribarũq; falſitates? quos
ẽt cum primo adiuiſſem tanq̃ humilioris cõditionis hoĩes mirũ vt quãtotius
calamarijs:ſimul atq; graphiarijs thecis:calamiſq; ac atramẽtarijs vaſis ſcal
pellis ẽt & cæteris ſcriptorijs ferramentis ſuis ĩ os mihi oculoſq; acriter iſulta
uerunt.Mox acrius quoq; & ĩpudentius ꝓruere ĩ me auſi ꝑſides aſſeſſores cir
cũlatranteſq; vndiq; illi ſcyllei canes tã longus tamq; venerabilis ac togatus
ordo atq; in me primo vnguibus dehinc dẽtibus crudeliſſime ſeuiẽtes dilania
runt totũ mihi atq; vbiq; corpus exederunt. Quoꝝ quotiens recordor cani-
nã illã rabiẽ morſus venenatos famẽq; nõ minus titiano vulture ardentẽ & ĩ-
domitã ɔtremiſco totiens:deſtituorq; tota pene ꝑ recordatiõe. Ita mihi pene
trauerunt vltimos ẽt cordis receſſus:ut hoꝝ cõparatione priora certe q̃ exce-
perã q̃uis amariſſima vulnera ꝓpe dulceſſerent.At poſtq̃ defeſſi prius q̃ exſa
tiati ſunt malis meis liquere me tandẽ.Ego vero quantum vulnerum acerbi-
tas magnitudoq; ſinebant maturaui inde fugam:& q̃ vnica tantum reſtabãt
loca:contuli me ad curias principum atq; eorum qui principibus aſſiſtebant
potentiorũ hoĩum turbulẽtiſſimas turbas.Neq; vero dicam q̃ paſſim ibi ſin
gula viderim licentiora ẽt q̃ q̃ ſupra recenſui:loquant̃ ꝑ ſe conculcati pupilli.
flentes viduæ:egentes ꝓſtrati.Innocentes damnati:optimi quiq; accuſati:ꝓ
ſcripti:mulctati.illud tantũ memorabo quod ꝑ indignitate reꝝ tanta ꝑmota
ſum cõmiſeratione:vt cum Innumerabilibus iã corporis vulneribus ad exha
landã vſq; ipam aiam confecta eſſem:maiore tñ cum dolore & anxietate tule
rim nouũ id animi vulnus quo ꝑpunctam tranſfixamq; incredibilis q̃dam me
tot ac tantoꝝ malorum pietas affecerat tam grauis erat atq; miſerabilis faci
es coꝝ:q̃ cum viderem non magno poteram ſine horrore intueri:miraris for-
te pietatẽ teneritudinẽq; animi mei : Sed miraberis longe magis furorẽ coꝝ

qui longo in me concitatoq; agmine quaſi debachantes nõ ferro quidem me
extinguere.Nã extingui haud poſſe me ferro intelligebant.Sed pugnis calci
bus ſaxiſq; contundere:ſtrangulareq; laqueis ꝓmptum certũq; mortis meæ
genus arbitrati ſunt.quo nec ɔtenti⁹ contuſam ẽt & ſtrangulatã rotare demũ
ꝑ pedes ac quaſſare illidereq; terre ꝓ vi ſua quiſq; ɔtenderũt. Quibus tantis
malis affecta poſtq̃ non tã rabiem exſatiauerũt ſuam :q̃ extremũ ſi q̃d adhuc
reſtabat ſpiritum me exhalaſſe crediderunt eiecta ſum ĩ pomerium vrbis:tãq̃
viliſſimum cadauer depaſcendum canibuſ atq; feris alitibus.Sed quas nõ iue
ni cunctis ẽt hominibus mitiores feras & volucres? Quid referam q̃to me ſtu
dio & amor̃ ꝓſecuti ſũt:ĩ primis canes. Tum corui & vultures cæteræq; aues
ẽt imaniores.qui conglobati cateruatim omnes aſſiſtenteſq; mihi certabãt.
nunc hæ plaudere alis.conqueri dulciter & condolere:purgare roſtris uulne-
rum ſaniem:nunc illi pedibuſ caudaq; blandiri:lingere vulnera:plagaſq; mul
cere donec q̃ ſuper erat adhuc ſcintilla vitæ meæ coaleſcere redireq; ſenſim in
veterem flammã atq; reſtitui cœpit.Quid cum iam valentior facta inde ſeceſ
ſiſſem quid narrabo quantam nõ canum modo & alitum : Sed luporum etiã
vrſorum tigrium leonum omniſq; generiſ feraꝝ experta ſum mãſuetudinem
propeq; dixerim humanitatẽ.Nam poſt longa q̃ ſuſtinueram mala cũ ex vr-
bibus oĩno ſtatuiſſem migrare in abdita loca ꝑrexi in ſyluas & nemora tanq̃
ſecurius in refugium vitæ meæ.Nec vero mea me fefellit opinio.Nam quanta
me prius hoĩes affecerãt iniuria:tanto poſtea me honore ſylueſtres feræ atq;
alites a quibus tam amice ſuſcepta ſum:tam ſedulo ſemper & officioſe comi-
tata vt quod de hominibus ante crediderani viderentur ipſe humanos mores
mutata vtrinq; natura ſibi vidicaſſe.Dehinc vero capta deſiderio (vt fit) plu
ra inuiſendi conſcendi altiora hæc collium atque montium loca:in quibus &
multos iam erraui dies neq; mortalium quemq̃ adhuc offendi: præter te cu-
ius primo etiam aſpectu offenſa non potui non timere memor eorum quæ ti-
bi retuli a mortalibus ſuſtinuiſſe. Tum ſecurum paulatim recepi animum
poſtq̃ interloquẽdum tam manifeſta egregiæ virtutis tuæ ac demum amoris
ſigna demonſtraſti.Quin maiorem in modum admirata fui in ipo ſermonis
noſtri congreſſu:q, te vnum ex omni mortalium turba inueniſſem tam pium
mitem rectũ tãq; ſingulari ꝑditũ bonitate: ſed philalithen poſtq̃ te meũ intel
lexi quem ẽt præcipuum & ante omnes vnum ut te iuiſerem iuſſerat parẽs me
us:ɔuerſa ſum illico ex admiratione in maiorem gratulationẽ q̃ te mihi aliq̃ñ
oblatum habuiſſem . Vt cum ad patrẽ meũ reuerterim poſſim poſt longam

reliquorum mortaliũ in me crudelitatẽ atq; immanitatẽ. Tui ẽt vnus ſummã
vereq; ab illo mihi p̄nuntiatũ humanitatem & pietatẽ referre. Phi. O quæ au
dio triſtia: dira: infanda. execrãda: o ferꝝ: crudũ: imane: barbaꝝ: o ĩpudens: o
peſtilens mortaliũ genus. O q̃ dehiſcat vobis terra: depereatq; tota caſmate
o Toleratiſſimũ magnũ tonantẽ. O fulmina qd ceſſant tua. O inanes o exti-
ctas iã faces tuaſ. O inulta ſic abibit tãta vorago. flagitioꝝ tanta licẽtia. Ve.
Noli tã grauiter angi philalithes ſatis ac ſup. n. penas dabunt miſerrimi mor
tales. Sine tm̃ ad parentẽ meũ redeã narrẽq; tum præcalra q̃ tibi coꝝ benefa
cta memoraui. Patientiſſime lõge qdem ſunt aures ei. Sed haud ſurdæ. Tam̃
ſuſtinet ille diutius peccantes quos puniat acrius tandẽ atq; caſtiget. Phi. Ni
ſi iã pridem ſatis p̄ſpectã habuiſſem ĩpuritatẽ hoĩum quo vnq̃ adduci modo
potuiſſem vt tanta q̃ vel video vel audio crederẽ teterrimæ crudelitatis exem-
pla: Ve. Pone iã q̃ſiui modũ. Phi. Et pono quidẽ. Sed tu oro priuſq̃ abſcedas
dignare tantiſp domum meã inuiſere: mecũq; quieſcere: vt in p̄ſperiorem va
litudinẽ reſtituta: ac tã atra vulneꝝ tabe purgata poſſis demum mundior ele
gantiorq; parentẽ tuũ conuenire. Ve. Imo p̄ſtat ita vt ſum cruentatã abire vt
manifeſtiꝰ impietatẽ coꝝ p̄ oculis illi ponã. Phi. Donato ſaltem mihi paucos
dies vt dulciſſimæ p̄ñtiæ tuæ fructu nõ oĩo priuatus ſim. Ve. Faxo vt vis. Phi.
Non ducã te in ſplendida edificia lautaſq; mẽſas: tuguriolum ẽ mihi q[d] mani
bus ĩpe meis extruxi. Iuxta quoq; antrũ naturæ ſolertiore manu fabricatum.
Porro vxor comes vitæ meæ nõ cultiore q̃ ego amictu veſtita. Sed pudica &
ſobria ſeruat domũ. Nati quoq; p̄ſimiles mihi ſed nudi ita vt te quaſi rep̄ſen-
tent. Capellas tantũ paucas poſſideo quas circũ hos quotidie ago montes. q̃
& lactis nobis vberrima ſuppeditãt alimẽta. Pomis ẽt & nucibus veſcor. po
tum aqua miniſtrat. mella aliq̃n mihi deliciæ. Tũ vbi nox aduentauit ſaliẽtẽ
pp fontem crepitantibuſq; ſaxis dulci murmure deriuantẽ fatigata membra
compono. Subſtratiſq; arboꝝ folijs capio ſomnum. Sed q[d] oẽs exup̄at de-
licatiſſimas dapes & magnificentiſſimos apparatus eſt mihi pax & quies p-
petua. doli p̄cul & fraudes. Nihil timoris. nihil odij: nihil ĩſidiaꝝ: fida obſeq
tur vxor. dulces applaudũt nati. audiunt gaudent rident. iocant: lætuſq; ego
hilaris liber ↄtẽtus minimis: vacuus moleſtiaꝝ. Securus oĩum & ab oĩ p̄rſus
anxietate atq; aĩ pturbatõne exẽptus ago. In has ego niſi faſtidis forte te acci
piã opes meas. Ve. Minime faſtidio quas pactoli ẽt harenis lõge pluris faciẽ
das puto. Phi. Eamꝰ iã. Nã adueſpaſcit. Vides vbi fumãt tecta: nõ multũ ab
ſumꝰ: illuc dicto otius ↄtẽdemus. Ve. Atq; ego te ſequor libens. Finis.

Franchinus Gaforus Iacobo Antiquario viro omni virtute
& doctrina prædito Salutem.

m Ouit me præterea Iacobe huius viri iucunda æruditio: vt & quoſdã
libellos tum ſoluta oratione: tum verſu ab eo ornate cõpoſitos adiũ
gerem. quos ſi eadem liberalitate (qua ſoles oĩa) leges: mirã in hoc
& ingenij varietatem & doctrinam non mediorem fuiſſe cognoſces. Delecta
bit te nõ vulgariter eius de fœlicitate & miſeria Dialogus eo magis quod cũ
luciani charunta grecũ p̄ximo græſſu imitari pluribus videatur lõge tñ veſti
gia ſecutum fatearis oportebit. quod credi facillimũ Aſtyanactis qui ſubſeq̃t
liber faciet. quẽ ex breuiſſimo vergilij membro arreptum & ſubtiliter exemp
tum: vnũ opus quaſi corpus ſuis mẽbris diſtinctũ conformauit: latiniſ poetis
forte p̄ſuaſurus ita ſcribendi materiam ab vergilio peti poſſe: quemadmodũ
ex Homero componendi Cætera poemata græcis legẽ ſuſceptã manifeſtũ ẽ.
Reliqua ſunt nõnulla carmina ad Comitẽ antoniũ grauiter conſcripta quæ
item tibi vti totius muneris appendicem deberi exiſtimauimus. Vale.

Ad Reuerendiſſimum in chriſto patrem dñm Gerardum Landrianum
ſancte Romane ecleſie Cardinalem Cumenſem. Maſeius vegius.
Laudenſis. Salutẽ.
m Itto tibi Reuerẽdiſſime p̄r dialogũ editum a me nup de fœlicitate
& miſeria quẽ inſcriptũ noĩ tuo leges: legẽs emẽdabiſ: emẽdatũq;
demũ i lucẽ p̄feres: atq; tua illuſtri auctoritate ↄfirmabis: quũ eni
& dicẽdo plurimũ valeas & iudicio p̄terea q[d] in te ſemp maximi feci ſis graui
& erudito: nõ dubito qn tuã q̃cũq; erit de libello nr̃o ſñiam cæteri ẽt tanq̃ ora
culũ quoddã ſecuturi ſint. Vale.
Maſei vegij Laudẽſis de fœlicitate & miſeria dialogus incipit fœliciter.

Palinurus.
Bſecro te o Charon ſine me iam ut nauim conſcendam. Cha-
ron. Quis me appellas: Palinurus. Palinurus ego nauta quõ-
o dam illius quẽ nuper viuẽtẽ trãſuectaſti Aeneæ troiani. Cha.
Tu ne ille es q apud portus velinos inhumatus iacebas: Pali.
Ille ĩpe ſum. Sed crede celeſtum nutu fieri vt tranſuehar. quo-
rum prodigijs longe lateq; acte finitimæ gentes & oſſa mea iam expiauerũt

& tumulum mihi :tumuloq; inſuper ſollemnia pro more ſtatuerunt quare te
oro o iuſtiſſime charon patere tandem ut ingrediar:ſic proſpera ſemper ſit na
uigatio tua:ſic ſolida nauis tua ſemper atq; inconcuſſa. Cha. Rem iuſtam pe
tis Palinure :ingredere ut libet: Vos vero tam conferte vmbre quid fatigatis
me præcibus? quid feſtinatis? quænam hæc vis deſiderii? expectate tantiſper
dum trans flumen hunc porto:regrediar q̄primum. Pali. Habeo tibi Charon
īmortalis gratias. qui me his tandem eripuiſti e malis. qui me dira hac tandē
qua detinebar transfretandi cupidine liberaſti. Cha. Amo te equidem Palinu
re:cum ꝓpter Aeneam Regem tuum quē mihi nomīaſti qui & ſupra omnes
quos unq̄ viderim mortales viſus eſt mihi ſingulari quadam præditus pietate
tum ꝑꝑ hoc meum quod olim etiam cōe fuit tibi magiſterium . Par enim ſibi
quiſq; parem affectat. delectatq; magis quæ inter pares ſit vel confabulatio:
vel vite actio. afficiebar porro non modico dolore cum videbam iam dudum
te in citeriore hac ripa errantem incertumq; ſedis tue. neq; licebat tibi ſuccur
rere ꝑꝑ legem mihi datam. ne quēq̄ niſi humato prius corpore tranſportē. Sū
enim ego minimus iter infernos habitatores ſubiectuſq; alienæ poteſtati:cui
parere non tam pulchrum mihi q̄ neceſſe eſt . Gaudeo aūt nunc & letor ꝙ ea
aliquando ſe tibi ſors obtulerit quo & tuum implere deſiderium:& meum le-
uare dolorem ſalua lege officij mei poſſim. Pali. Immo ego nō minus ꝑꝑ te do
lebam o Charon quia perſpiciebam tot te graues aſſiduoſq; labores ꝑferen-
tem ſine vlla relaxatione. Neq; enim me latet quot quantiſq; vexari malis ſo-
lent nauium gubernatores:qui nihil aliud in vita q̄ nauigationē exercui :atq;
ita exercui : vt nihil ea grauius nihil periclitatius contingere mortalibus pu-
tē . propter quod credibile magis tibi videri poteſt ſi angebat me vtiq; fatiga
tio tua repetētem animo antiquas quas viuens etiam ſuſtinebam nauticas fa
tigationes meas. quaꝝ experiētia iam edoctus ſciebam probe pari malo tuo
condoleᵣ. Cha. Fruſtra ꝓpter me dolebas Palinure:nam nihil moleſta eſt mi
hi ars mea. Pali. Quid ais? Cha. Aio gratam me habere. & iocundam artem
meam:vides ut cruda viridiſq; ſenect⁹ eſt mihi. memini haud vnq̄ ab ipſa qua
iam omnium annos ſupero longeua ætate mea perteſum me eſſe laboris mei
quin quotidie inſto alacrior atq; valentior: ſed intelligo cur tu aliter tibi ꝑſua
deas. Eſt enim cōis hic morbus mortalium:ut ſortis ſuæ quēq; diſtedeat. ſem
ꝑ viuatq; contentus nemo ſtudijs ſuis . Laudent vero longe ac beatiores exi-
ſtiment omnes qui diuerſas a ſe artes atq; actiones ſequuntur : verum fal-
luntur maxime opinione ſua . Nam ſi recte intueri velint cognoſcent perſpi-

cue nullum eſſe in uita eorum ſtatum qui non magnis ſcateat miſerijs : quem
non magnæ graueſq; perturbent vndiq; moleſtiæ & vexationes. Et ſi deᵣ ali-
quando ut alter in alterius transferatur ſtudia:q̄ videas tunc cuiq; ſua leuia vi
deri quæ prius præ grauitate accuſabat:contraq; ea grauiora quæ prius leuia
videbanᵣ. Itaq; ſi bene conſideres. non ē Palinure ita grauis mea condicio ut
cenſes:neq; propterea ꝙ nauclerus ſim: ſum eo miſerabilior. ſed tu vt video ſe
queris vanos errores mortalium. ego vero integritatem tantum iudicijq; veri
lucem ſecutus ago contentus ac lætus ſorte mea. neq; aſcribo mihi ad calami
tatem ꝙ deſudem quotidie nauigādo & defatiger:neq; ob hoc arbitror quēq̄
horum qui mecum ſimul vltimas ſedes colunt me eſſe beatiorem : non ipſos
iudices Minoem. Rodomantum & Aeacum quāq̄ magna omnes emineant
poteſtate:non ipſum Ditem q̄q̄ ſceptro potens ſit ipſe atq; regna iſta modere
tur. Sunt namq; & illis ſui labores ſuæq; moleſtiæ & maiores forte quo & ma
iore regiminis ſarcina premuntur. Pali. Potes de te tibi Charon perſuadere vt
libet:mihi vero de me nunq̄ perſuadere poteris. quin ars noſtra ſine vlla cōpa
ratione cæteras laboribus & periculis excedat :quod liquido tibi probarem:
niſi quod vereor tedio te afficeret fortaſſe lōgior narratio noſtra. Cha. Immo
ſumma mę afficiet recreatione:nam & delectat me tecum ſermocinari:& na
uigantibuſ etiam magnam animorum refocillationem afferre ſolent huiuſce
modi confabulationes. Pali. Quando igitur non eſt tibi iniocundum proſe-
quar ſuſcepti ſermonis noſtri rationem ut intelligamus non eſſe duriorem vl
lam q̄ nauarchorum ſortem. Quod nō difficile perſuaſum ibo tibi ſi animad
uertas quos æſtus & frigora tollerare eos:quos perhorreſcere tonitrus & ful-
gora. quibus perfundi imbribus:qua ventorum rabie agitari quotidie neceſ-
ſe ſit:ſi cognoſcas quotiens torqueri eos fame & ſiti:quotiens ſqualore etiam
teterrimo conſumi contingat. Si attendas habitationem eorum inſtar carce
ris. ſupellectilem vel nullam vel ſordidiſſimam:ſtrata dura. cibaria aſpera po
tus imundiſſimos:indumenta ſpurca:incōmoditatem rerum omniū: noctes
inſomnes & ſub dio ſemper ac inquietas. Taceo perpetuum quaſi quodam
eorum exilium quos patriæ extorres profugos vagos:pallantes ignaros quie
tis:priuatos omni quo nihil eſt in vita dulcius coniugij ſoboliſq; fructu ac io-
cunditate . quiſ non abiectiſſimos lōgeq; omnium mortalium miſerrimos eē
iudicabit. Pretereo Scyllam Charibdim. Syrtes. ſimplegades tot īfeſta naui
gātibus maris ꝑicula Ommitto tēpeſtates :q̄bus nec viſu qcq̄ ē triſtius : nec
horribilius:qb⁹ & ad ſūmū vſq; vitæ diſcrimē quotidie iactanᵣ :quatiunᵣ :&

quod perſæpe accidit ſubmerſi tandem obruuntur in qua re nemo eſt qui ido
neus magis q̄ ego teſtis adhiberi queat. qui quum multiſ fuerim quaſſatus tē
peſtatibus tum ea maxime quæ me e ſicilia in italiam nauigantem inuaſit tā
ſæua atq; horrens ut horrori ſit adhuc mihi eius recordatio: non poſſem cer
te ut par eſſet explicare tibi acerbitatem illius tempeſtatis: ſed quanta extite
rit potes ex hoc facile coniecturam capere. q. Aeneam ducem meū cuius ſū-
ma conſtantia & animi fortitudo vbiq; decantatur. vidi ego tunc contremen
tem grauiter atq; ingementem extentiſq; ad cælum manibus: beatos longe ī
clamantem eos quibus ad Troiam oppetere contigiſſet: lamentantemq; pa
ri ab eorum morte ac fortiſſimi ab Diomedis gladio ſe erreptum extitiſſe. cre
didi equidem diem illum illuxiſſe oībus vltimum neq; e numero noſtro quē-
q̄ putaui euaſurum. non ip̄m Aeneam: non Ilioneum: nō Achatem nō Abā-
tem grandeuum ve Alethem. quoꝝ naues longe diſiectas: ad ſummumq; pe
ne exitium adductas neſcio quæ uis vlla niſi diuina liberauit. Cha. Non inco
gnita mihi narras hæc enim ea ip̄a die reſciui. Pali. Quo id modo? Cha. Quo
id modo rogas? an acrem illum fidumq; Orontē gnoras ductorē litiæ nauis:
is quidem tunc ſubmerſus conceſſit ad me illico exponens mihi ex ordine oīa
q̄ tu diſſeruiſti. īplorans deinde opē rogitanſq; multū ut ſe vlteriore ripa ſiſte-
rem. qd nunq̄ paſſus fui qm̄ inter fluctus adhuc corpꝰ ſuum ſine ſepulchri ho
nore iactaretur. nunc agit ſeſe circum hec ſtagna mœſtus atq; errabundus. vi
diſtin illum? Pali. Et uidi & vnicum malorum meoꝝ ſolatium habui dum tan
tiſper in ripa demoratus pari ſecum detinebar infœlicitate: nec vero falſa d tri
ſti eius interitu retuliſti cuius adhuc me imago ſubit: dum excuſſum e puppi
contortumq; ter eum atq; circumactū horrendo a fluctu rapiduſ tandē æquo
re vortex abſorbſit. Sane quod ad me pertinet nihil ediſſeram: q licet eā eua-
ſerim tempeſtatem: amarum tamen aliqn̄ etiam vitæ meæ finem iueni excuſ
ſus & ipſe pariter atq; iactatus inter vndas. & quod deerat iſuper ferro poſtea
obtruncatus ex quo nec tantnm mihi timui q̄ Aeneæ meo: ne tātis vndis ſur
gētibus ſpoliata magiſtro nauis deficeret. Heccine igitur nautarum ſors illa
fauſta fœlix ac perbeata: hæccine eorum delitiæ opes: tranquilitas: ſic illis vi
uitur. ſic moritur. I nunc & aliorum defende ſtudia & artes: cōtendeq; ſi libet
maiorem eſſe etiam eorum miſeriam & calamitatem: qui patrias incolentes
ſuas vxorumq; ac filiorum ſocietate beati quieſcunt gaudent: ludunt: ditātur
amicicias colunt: exercentur cōmode: habitant magnifice. veſtiuntur culte.
conuiuantur laute: cubant molliter: iocundos ſemper ac geniales ſuos agunt

dies: Adde qui in vrbibus optimates & primariȷ magnam ſibi vendicant au-
ctoritatem: habenturq; ſūmo in prætio atq; honore: qui ius dicunt: q cauſas
aliorum agunt: qui faſces gerunt: qui ducunt exercitus: qui vel aſſiſtunt prīci
pibus: uel principes ip̄i magni illuſtreſq; ſunt: quibus neq; optabilius quicq̄ ī
vita eſſe video: neq; beatius. Cha. Falleris longe Palinure. Nam quos beatio
res eſſe arbitraris miſeriores illi ſunt ſine vlla dubitatione: Neq; vero negaue-
rim nautarum ſortem ſubiectam eſſe magnis malis: ſed ita ſubiectam: ut cō-
paratione aliarum quæ maioribus etiam grauantur incōmodis minus certe
miſera eſſe iudicanda ſit. Quid enim triſtius ut ad tuos veniam: qui patrias ſu
as colunt? quid miſerabilius q̄ domi ſuæ agere: & ita agere ut iocundiorem ali
quando q̄ vitam mortem optes? Quæ vlla maior calamitas q̄ circundari vrbē
hoſtibus? ingruere bellum: volitare tela: ſtringi enſes: perfodi muros: fremere
tormentis: ſaxa dirui: domos tremefieri & concuti: quemq; fame ſitiq; omnia
deficere: corrumpi aerem: occupari mœnia: ſpoliari templa diripi patrimonia
publicari bona: incendia parari malos exultare: bonos torqueri: affici conui-
tiȷſ: expelli domibꝰ: vulnerari: carcerari: relegari: deportari: trucidari filios an
te parentum ora: vim pati vxores: ſtruprari gnatas. Videntur an hæc tibi mala
palinure? & an his quæ tu meminiſti vlla ex parte comparanda? Pa. Quā ve-
ra narras ō Charon q̄ nunc vel audiens iſta p̄horreſco. Venit enim mihi ī mē
tem grauis illa & deploranda patriæ meæ deſolatio Troiæ inq̄ tam p̄potentiſ
olim atq; p̄diuitis: cuius euerſiōe nihil credo referri poſſe crudelius: aut lachri
mabilius: tantaq; fuit calamitatis eius magnitudo ut longe plura ēt ac triſtio
ra q̄ tu ſupra memoraueris ſibi ɔtingerint: q̄ ſi uelis omnia tibi ut rem certius
agnoſcas explicabo. Cha. Haud opuſ eſt Palinure: qm̄ & tēpus non patitur &
ego hæc oīa nō ſecus ac tu nota atq; compta habeo. Nam ea mihi renuntiaue
runt: ut quæq; ad me aduentabant aīæ ex illo bello ꝑfectæ: nihil certe ut vere
tu dixiſti ꝑuenit ad aures meas crudelius aut lachrymabilius. Pa. Faxo ut iu-
bes: Sed aduertas Charon grauiſſima licet hæc ſint mala: rariora tn̄ cōtingere
q̄ ea nautaꝝ quæ ſupra expoſui. Cha. Referam ergo alia frequētiora: & ex ip
ſis quidē met ciuitatibuſ: quaꝝ relatio augebit ēt coꝝ miſeriam. Vade oro &
ꝑ ciuitatū plateas porticuſq; diſcurre: qd aliud offendes q̄ oblatrantum male
dicta: inſimulationes peſtilentiſſimas: optimi cuiuſq; dilacerationem? qd niſi
exploratoꝝ inſidias inuidentiūq; venena? Diuerte mox greſſum: & artificū
mercatoꝝq; tabernas ac conuentus pete: quid aliud dep̄hendes q̄ ſermonum
nebulas: fucos mendatia: deceptioneſq; manifeſtas? Transfer dehinc te ī fora

publica:ſedeſq; iudiciarias:quid aliud audies q̃ vndiq; oĩa magno ſtrepitu ac
clamore miſceri? qd intelliges aliud q̃ cedes hoĩum ɔpilationes:furta:graſſa-
tiones:ɔſpirationes:ꝓditiones? quæ alia occurrent ibi niſi litigatoꝝ iurgia &
contentiones:teſtiũ peieratiões:cauſidicoꝝ p̄uaricationes:iudicũ corruptio-
nes:p̄ſidum ambitiones ac rapinæ? Quos ibi alios obuiã tibi habebis q̃ exul
tantes ĩprobos:lugentes bonos:oppreſſas viduas:ꝓculcatos pupillos: egen
tes ꝓſtratos? Attolle poſtea altius oculos:& curias pricipũ ꝑſcrutare:quã nõ
videbiſ ibi aſſentatoꝝ exaltationẽ:ſpeculatoꝝ adceptionẽ militũ audaciam:
fœneratoꝝ voracitatem:quæſtoꝝ ĩprobitatẽ? quã nõ potẽtũ hoĩum ĩ tenuio
res vim atq; inſolentiã? quas nõ concuſſiones? quas nõ populatiões? quos nõ
ĩnocentes accuſari:criminari:carcerari:ꝓſcribi? Pa. Grauia hæc nimis:& mi
ſerabilia. Cha. At reſtant alia quæ nõ minꝰ tibi grauia & miſerabilia videbũ
tur. Pa. Perge. Cha. Quæ fortaſſe ẽt grauiora & miſerabiliora iudicabis: qm̃
domeſtica ac frequens magis eſt eoꝝ peſtis. Pa. Fare. Cha. Nolo tibi Palinu
re afferre ĩ mediũ graues longoſq; artificũ ac negotiatoꝝ labores:nõ eos qui
bus afficiunt̃ agroꝝ cultores:nõ qbus milites:nõ qbus cauſidici cæterarũq;
diſciplinaꝝ ſectatores. Non attingã ſinguloꝝ vel ſudores:æſtus:algores: ine
diã:ꝑegrinationes:anxietates vl̃ ꝑicula:vulnera:cædes: diſtrictas obſeruatio
nes:infinitaq; agendi:cubandi:veſcendi incõmoda vel faſtidia: laſſitudines:
vigilias:ſollicitudines:odia ẽt & infamationes. Nam ſi ɔplecti cuncta ſermo
ne meo atq; exeq voluerim:tot tãtaq; dicenda ſe offerẽt:ut p̄ lõgitudine malo
rũ ac mole:citiꝰ nauigatio nr̃a q̃ orõ finẽ poſſit iuenire. Omittã itaq; & cõme
morabo tãtũ quas ĩtra domeſticos parietes:cũ ſeruoꝝ:tũ vxoꝝ & filioꝝ mo
leſtias ac turbatões peſſimas ꝑferre ſolẽt. q gubernationi p̄ſunt rei familiariſ:
cuius ſi ita ut naualis exꝑtus eſſes facile qcqd dicturus ſum:me ẽt tacẽte:& in
telligeres & approbareſ. Nã ſeruoꝝ primo ĩ dños ſemꝑ ꝓmpta maledicta fur
ta:ĩpoſitiões fugas:arrogantiã:negligentiã reꝝ dñicaꝝ:temulentiã: edacita
tẽ:ſomnolentiã:tarditatẽ:ignauiã. Nemo nõ videat magnã afferre ijs qui eã
patiunt̃ ifœlicitatẽ. Deinde filios quoꝝ amore nihil dulciꝰ eſſe fert̃:q̃ta aĩ cũ
amaritudine aſpiciant parẽtes:vel ægrotare uel mortẽ obire. qᵈ freqũter ad
modũ fit. ſatis exiſtimo ẽt te intelligere:q̃ vero grauẽ & anxiã credis eſſe coꝝ
uel parturitionẽ:vel educationẽ:vel inſtitutionẽ. Quotiens ꝓ eis bonos pa-
rentes dolere:gemere:ſuſpirare:torqueri. Quanta ẽt putas ꝑturbatiõe aflici:
dum quos ꝓgenuerunt ĩpenſaq; adeo cura aluerunt:vel parum ſibi audiẽtes
vel rebelles ac infeſtos. poſtea habere cõtingat? q̃ dolẽter eos ferre arbitraris:

dum inſani & vecordes ſunt dũ hebetis & craſſi ingenij:dũ effœminati & mo
les:dũ dilapidant & euertunt patrimonia:dũ nulli bono oꝑi & ſtudio ĩtẽdũt:
dũ ꝑ p̄cipitia vitioꝝ oĩum vitã ducũt ſuã. Quid de vxoribus loquar? quas dos
tumidas genus inſolentes:forma ſuſpectas:deformitas reddit ĩ viſas. quaꝝ li
gua nihil ꝑnitioſius:quaꝝ audatia nihil ꝓdigioſius: quaꝝ improbitate nihil
execrabilius:q̃ iurgijs ſemꝑ & ɔtentionibus obtundũt viros:q̃ ſemꝑ conquæ
runt̃. ſemꝑ exprobrant ſemꝑ inſidiant̃:qbus cũ deſint cætera nunq̃ tñ lachri
mæ:gemitus:ſuſpiria:q̃ cæca ſua:qua tãtũ ardent ornamentoꝝ ambitiõe ex-
hauriũt opes:labefactãt domos:cogũt maritos in malos q̃ſtus ĩ dira ſcelera.
Nõ refero turpiſſima adulteria:qbus nec punit̃ minꝰ:nec peccat̃ magis qcq̃
ea. Quanto dolore afficiãt bonos cõiuges nemo ſatis vnq̃ meo iuditio enar-
rare poſſet:ſed magnũ doloris argumentũ p̄ſtãt grauiſſimæ cædes:& igentia
q̃ ſæpius ꝑꝑ corruptas vxores bella exarſerũt. Pa. Hoc pluſq̃ vellẽ ẽt ſcio. Nã
arduũ illud qᵈ ego vidi græcoꝝ & troianoꝝ bellũ:ꝑꝑ helenes raptũ ĩ eã excre
uit rabiẽ:q̃ nulla mundi regio ignorauit. Cha. Quæ toti mũdo manifeſta ſũt
ea tm̃ noſti Palinure? At ſi ſingula quoꝝ nihil me latet ĩtelligereſ:adducereriſ
ĩ tm̃ ſtuporẽ ut obſtupeſcẽs ẽt p̄ miſatiõe:ɔiugalẽ vitã illachrimares. Pa. Hui
qd narras. Cha. Narro q̃ quottidie video:ac ꝑtracto. Pa. Ergo putas oĩa pol-
luta & coinqnata. Cha. Minime id vnq̃ dixerim. Pa. Atq multas memini me
vidiſſe ea p̄ditas honeſtate:ea religione ac vitæ ĩtegritate: vt diuinũ qddã ma
gis q̃ humanũ redolere viderent̃. Cha. Et multas vtiq; eiuſcemodi eẽ ɔfiteor:
ſed eas qdem q̃ optimis honeſtiſſimiſq; ortæ parẽtibus ebiberũt: a primis an
nis ſobrios & caſtos mores:q̃ ſcis parentũ ſuoꝝ exẽplis educatæ vitã inſtitue
rũt:parce:caſtigatæ ſapiẽter:ad manſuetudinẽ edoctæ:ad pietatẽ ad fidem:
ad diuinũ cultũ:ad rectũ ɔpoſitũq; regimen rei familiaris:q̃ ſe athiaſis:ſalibꝰ
iocis:q̃ ſe a ſpectaculis ab ĩmodeſtiore cultu:ab licẽtiore colloqo abdicarunt.
Cæteꝝ quæ ɔtra factitant:q̃ malis iſtitutis puerſiſq; ꝑentũ exẽplis ibutæ mol
liter vixerunt aſſuefactæ delicijs:& turpi ocio:q̃ nihil niſi ſaltare:canere: fides
pulſare didicerũt. Quæ p̄terea oculis ſuis hauſerunt matrũ p̄ſertim obſcenita
tes:& ĩmunditias:haſce qua fide & integritate eſſe putas erga maritos? Illa-
bunt̃ ſiqdẽ tãq̃ venena tenellis mẽtibꝰ:mala ꝑentũ exẽpla. Inde rarior ẽt q̃ re
ris ẽ fœminaꝝ honeſtas:q, q eas vl̃ emẽdatis iſtituãt moribꝰ:vl̃ ſancto iuitẽt
exẽplo ꝑentes ſimul rariores hẽant̃. Prodeũt poſtea in publicũ q̃q; ẽt ꝓcatio
reſ:apta fronte:directo greſſu:quaſi pudiciciã ip̄e ɔſecraſſe videant̃:& q̃ ſecre
tũ ĩtra cubile ꝓbra geſſerũt:cũ veſtẽ induerint:ɔtexiſſe atq; occultaſſe exiſti

mant:voſq; eas vanũ vulgus ita ut cernitis ꝓ falſis vera ducentes eſſe arbitra
mini. At ego nihil ac res ſeſe habet de eis iudico:nuda eni hic oia atq; apta ſũt.
Nõ veſte tegunť hic maculæ:nõ pallio obũbranť ſcelera. Excitos oẽs ac nu-
datos:rerꝫ quoq; oium vacuos ꝓius huc igredi oportet. Quicqd i vita male
tẽtatũ maleq; actũ ẽ:hic frõte corã ipa demũ geſtať diſpalmať:oſtẽtať. Qua
re nõ mirũ tibi videať:ſi quorũcũq; nota habeo crimina:q quorũcunq; ẽt nu
das ita ut ꝑdixi trãlucẽto vmbras. Quã ꝓuide igentẽ video carꝫ turbã q̃ cũ i-
pudiciciã longe aptã oñdant ſuã:pudiciſſime tñ i vita habeanť. Quãtas ſecũ
i maritos fraudes gerũt:quot ſimulatões:quot ꝓditiões:q̃tã ypocreſim:quot
aliorꝫ obſcœnos amores:quot pollutões:quot ſubpoſitos ꝑtus:quot mẽtitas
enutriciones:quot alieni ſeminis ſuſceptas meſſes. At qᵈ ridiculũ magis ẽ. lu
gẽt poſtea ignari mariti haſce ſibi extictas vxores:laudãt iter cætus & ꝑdicãt
quaſi pudicitiæ principes:ſtatuũt mauſolea:plurimi quoq; epigrãmata cõdi:
orõnes ſcribi:& ꝓnũtiari curãt:i laudẽ & memoriã caſtitatis fideiq; earꝫ ſem
piternã. An hæc triſtia & amara eẽ cenſes Palinure?& an ꝯparationẽ vllã ha-
bere cẽſes:cũ ijs nautarꝫ q̃ ea ſeueritate & acrimonia receluiſti:ut cætera læta
fauſta deliciarũq; plena ſi tibi fides dareť exiſtimãda eſſent. Pali. Haud eqdẽ
tãta i ciuitatibus priuatiſq; domibus:q̃ta mõ enumeraſti mala regnare credi
diſſem. Cha. Ita ꝓficit iexptos ſermonẽ aliqñ inire cũ ijs q multarꝫ rerꝫ vſum
atq; experientiã habẽt. Pa. Ita fit. Cha. Qᵈ ſi aiaduertas labores quos ꝑferũt
nautæ corpori magiſq̃ aio infeſſos ire:cõcedes amplius in ſniam meã. Nã hu
iuſcemodi res duræ aſſiduo quodã vſu & aſſuefactõe mitiores fiunt:& quodã
mõ edomãť. Quas vero ego memoraui:qm̃ aium magis affligũt:nõ ita vſus
& aſſuefactio mitigare atq; edomare põt. Pa. Conſẽtio iã tibi:gaudeoq; i eã
lucẽ te illuſtrante pueniſſe:ut intelligã tã magnã aliorꝫ & maiorẽ ẽt q̃ nauar-
chorꝫ miſeriam:Sed illud nõ poſſum itelligere qn principes ſaltẽ ac magni vi
ri nõ dicã nautis ſed cæteris inſup qbuſcunq; mortalibus beatiores ſint. Cha.
Cur? Pa. Qm̃ oibus abundẽt atq; affluant bonis. Cha. Quibus? Pa. Honore
glia:opibus:delicijs:amicis:potentatu impio. Cha. Erras. Pa. Errorẽ hũc op
taſſem in vita mihi. Cha. Deliras. Pa. Maluiſſem ita delirare:q̃ tua cũ ſnia ſa-
pere. Cha. Quid ſi nihil illis miſerius? Pa. Quid ſi nihil beatius? Cha. Haud
vnq̃ hoc mihi demonſtrabis. Pa. Num tibi ij beati videnť:q quicqd ad explẽ
das voluptates optari põt aſſequũtur?qbus ꝯuiuãdi:cubãdi:vngendi:lauan
di:ludẽdi:venandi:aucupandi:ad oẽm nitorẽ atq; ſatietatẽ ſemp facultaſſit?
Quibꝰ quotquot velint ꝯcubitus fœminarꝫ:quotquot velint arma eq canes

deſideriũ. quod cũ ipleuerit liberatus eſt ẽt ab oi qua alij rapiunť habendi an
xietate. Qui uero q̃tumlibet diues plura cõcupiſcit pluribus indiget:qa ple-
uerãte acqrendi inſatietate efficiť minus voti cõpos. Quo eñi magis creſcit
multarꝫ rerꝫ poſſeſſio magis ẽt cupiditas. Neq; finẽ vnq̃ habet vorago illa cu
piditatis. Deinde nõ ẽ iudicãdus quiſq̃ vel locuplex multitudine: vł pau ꝑ pau
citate diuitiarꝫ:ſed vel rerꝫ magis iplemẽto vel neceſſitate. Nã ſi multitudinẽ
excedant ſũptus:quõ põt is credi diues q minus habet q̃ neceſſe ẽ? Quare cũ
neceſſitatẽ ſæpius magnã patianť q tantã iperij molẽ adminiſtrant:indigẽtio
res ẽt putãdi ſũt priuatis hoibus:qbus licet tenues ſint opes:at neceſſitatibꝰ
ſaltẽ ſuis vel pares vel ſupiores. Taceamus graues quas quottidie expilatiões
& rapinas ꝑferũt a quæſtoribus ſuis:& ab ijs maxime quorꝫ fidei magis cre-
dũt:q quo maiora ẽt nacti ſunt ipia:eo maiora vtiq; furta:maioreq; ꝓinde re
rum ſuarꝫ diminutionẽ:a qbus priuatos ſaltẽ hoies liberos eſſe ꝯſtat:q & dili
gentius patrimoniola ſua ipi p ſe curare:& attẽtiꝰ oia tueri poſſunt. Dicamꝰ
vero curas & labores quos i adminiſtrãdis tantis opibus:gubernãdoq; tãto
potentatu tollerare eos oportet:quorꝫ fortiores q̃ herculis humeros eẽ neceſ-
ſe ẽ ad ſuſtinendã tantã molẽ:plures ẽt q̃ Argi oculos ad tantã rerꝫ varietatẽ
ꝓuidendã atq; diſtribuendã:plura quoq; q̃ Iani at vertuni capita ad itelligen
da examinandaq; tot ac tãta cũ hoſtiũ tũ populorꝫ ſuorꝫ q̃ illis negocia defie
runť. Quæ tãta ai vis q̃ nõ debiliteť?q̃ tanta ſoliditas q̃ nõ concutiať?q̃ tan
ta ꝓmptitudo q̃ nõ remittať? Cuius eſt tanta valitudo:tantũ robur:q ſe tam
vaſto curarꝫ ponderi parẽ audeat polliceri?cuius ẽ adeo æquabilis & mode-
ratus aius:adeo ꝑſeuerãs:q tã multis tãq; ꝯtinuis laboribus nõ defatigari:nõ
quaſſari vnq̃ atq; ifringi poſſit? Omittamus mortales:de nobis tm̃ q hæc vlti
ma loca colimus loquamur. Vtrũ putas Palinure beatiorẽ eſſe:vel me:q pau
primus ſum oium q nihil p̃ter hãc quã cernis puſillã lintrẽ poſſideo:vel Pluto
nẽ tã lati tãq; imẽſi regni tyrãnũ: Intelligo & ſi taceas:quale de hoc ſis iuditiũ
ꝓlaturus. Sed crede mihi minime meũ cũ ſuo ſtatũ comutarem. Pa. Quare?
Cha. Quia lætus ago & ſuma cũ ai quiete neq; illiꝰ rei curã gero niſi trãſuehẽ
di haſce huc deſcẽdẽtes aias:& ꝯſeruãdi incolumẽ hãc ꝑ haſelũ meã:in qua di
cã tibi qcqd eſt qᵈ me grauet cũ enim ꝑꝑ vetuſtatẽ fatiſcat aliqñ rimiſ curare
me oportet ut reſtituatur integritati ſue:quare eã conſuo ſæpius & obſtruo ſi
qd rimarꝫ eſt:hæc ois cura mea eſt:hic ois labor. At pluton cum tãtis diuicijs
ſuis ac regno tanto nunq̃ lætatur:nunq̃ quieſcit:tot curis carpitur quot re-
pletur hic vmbris locus:implicatũ ſemp habet vbiq; aium:hinc ferť:illinc ra

pit̃:oĩbus ĩtẽtus locis:oĩbus occupatus miniſtris:huic mãdat:illũ terret:ali
os acciri iubet:metũ illi oĩa ĩcutiunt:nũc terræ hiatus:nunc motus formidat.
Sæpe illũ trepidar̃ cogit lãpas phœbi ne vlla ex ꝑte irradiet regno ſuo:Sæpe ẽt
fulmẽ magni fratris ne penetret auerna atq; labefactet.Quotiẽs vidi ego illũ
dũ rebus ſuis timet inuectũ furuo curru ꝑagrare oẽm hãc regionẽ:luſtrare fi
nes:ſcrutari oĩa diligẽter:aſcẽdere ẽt in ſuperũ orbẽ:circuire terras:ꝑueſtigar̃
q̃cũq; ꝑiculũ afferre poſſent:nihil oĩno ĩcauti: & ĩexplorati reliquere. Quæ cũ
multis in locis:at maxime ea ſolet efficere ĩ terris ſiciliæ: q̃ magis ẽt cũ terrẽt:
ꝓꝑ magnas reluctatiões typhei gigantis:q̃bus totã cõquaſſat illã patriã:Nã
poſtq̃ auſus fuit ipe bella ĩferre cælo iniecẽrunt ſuꝑi eius corpori trinacriã:ſub
qua ab oĩbus vndiq; mõtibus preſſus & grauatus conat̃ ſæpe ſe attollere:ipo
ſitãq; ſibi molẽ reiicere:ꝓindeq; magnos:cõcitat mot⁹:& tãtos q̃dẽ ut hæc lo
ca nr̃a cõcutiat grauiter & tremefaciat.Cogita nũc q̃ læta atq; optãda ſit ſors
huius ĩferni tyrãni cui⁹ tot diuidit̃ aĩus curis:tot ꝓpellit̃ tumultuationibus:
quẽ tot oporteat p̃cauere ꝑiculis:tot diſpẽſare miniſteria:oĩa p̃cenſere:oĩa co
rigere:oĩa vel ipe gubernare vel aliis gubernãda comittere:Attende rogo: &
vel ex hoc vno collige eius fœlicitatẽ:Nãq; ſi me deficere ꝯtingeret huic naui
culario miniſterio q̃d ita neceſſariũ ẽ ut vides:neceſſe eẽt cũ vices meas ſubire
ne alioq̃n deficiẽte portitore regno ſuo male ſuccederet.Pa. Hoc ꝓfecto non
modo verꝝ eẽ video:ſed manibus ẽt ipis ut aiũt tango. Nã ea nocte qua alias
ſomno grauatus e puppi ĩ mare excuſſus fui:id ꝯtinuo ſenſit Aeneas rex me⁹
q errantẽ ſine magiſtro nauẽ ĩtelligens:gubernauit eã tota ipa nocte:nõ indi
gnatus:ꝙ q̃ ſceptrũ geſtare ſolebãt remũ ẽt manus adtractarẽt.Cha.De ma
gno ei⁹ germano nihil loquor.Nõ me latet q̃tos & ille labores ac curas ſuſti
net:ſed id p̃cipue ſcio:cũ temeritate phetõtis tot⁹ pene orbis ꝯflagraſſet:q̃tũ
tũc regno ſuo timuit:q̃tũ tota cæli mœnia circuiuit:& ne q̃d labefactũ virib⁹
ignis corrueret:explorauit.Prætereo tertiũ fratrẽ:moderatorẽ vndaꝝ: cuius
plurimæ ẽt ac maximæ curæ non facile explicar̃ poſſent:ſed p̃ſertim q̃ ſub illa
quoq; phetõrea ꝯflagratiõe:ad ſũmũ pene vſq; exitiũ cũ toto regno ſuo cũ af
fecerũt.Pa.De hoc poſſum q̃d oculis meis vidi afferre teſtimoniũ. Vidi eq̃dẽ
tꝑe illius quã ſupra retuli horrẽdæ apud ſiciliã tẽpeſtatis ꝯmotũ grauiter Nep
tunũ:& exalto ꝓſpiciẽtẽ vocaſſe ad ſe euꝝ:& zephirũ:ĩcrepinſq; acriter eis ꝓ
tãta effuſa hieme.placaſſe oti⁹ oĩa atq; trãq̃lla reddidiſſe:q̃d argumẽtũ p̃ſtat
mihi euidẽs plurimaꝝ ut inq̃s ac maxiaꝝ & q̃ latiſſimo ĩꝑio ſuo paria ſint cu
rarũ ſuaꝝ.Cha.Dic oro Palinure:putas ne iã beatã eſſe tyrãnoꝝ vitam? Pa.

Minime.Cha.Optares ne viuens tibi eoꝝ ſortem? Pa.Vt quid optarẽ:ĩ qua
nihil oĩno optandũ eſſe manifeſte nunc intelligo.Cha.Ergo certo eos arbitra
ris miſeros.Pa.Nõ miſeros mõ:ſed oĩum ẽt miſerimos.Cha.Mirũ qui modo
eos tãta frui beatitudine p̃dicabas Pa.Quid mirũ ſi cecus laudet tenebras q̃s
poſtea luci reſtitutus dãnet.Cha.Vis ut & alia eoꝝ mala tibi referã? Pa.Re
ſtãt itẽ alia? Cha.Et alia & grauiora.Pa.Quid audio grauiora: haud vnq̃ cre
dã iſtud poſſe his q̃ mõ dixiſti grauius aliquid addi. Cha. Credes cũ videris.
Pa.Dic ergo. Cha.Vides ut appropinquamus iã ripæ? nõ poſſum longiora
tecũ verba facere.Pa. Rogo te mi charõ ne fallas auidiſſimã expectationem
meã.Cha.An cæteraꝝ vmbraꝝ quas ĩ littore reliq̃ auidiſſimã ẽt expectatio
nẽ vis ut fallã? Pa.Non diu demoraberis ꝑge o mi charõ. Cha.Imo diutius q̃
ſoleo demorat⁹ ſum:ſed lẽtius ẽt nauigaui ꝓꝑ te cuius ꝯfabulatõe delectabar
Pa.Age ergo ut facis lõgiorẽ ꝓtrahe nauigationẽ ut q̃ reliqua ſũt dicenda ꝓ
ſeq̃ poſſis.Cha.Ea tandẽ tanta ẽ tibi audiẽdi cupido? Pa.Tanta Cha.Morẽ
tibi gerã qua ĩ re te illud ſcire velim q̃d primũ miſerã reddit mortaliũ vitã:iſta
bilitatem ſcilicet & ruinã reꝝ.Nam cũ certũ nihil & ꝑmanẽs ĩ vita quiſq̃ ſibi
polliceri queat:q̃uo is beatus cenſebit̃? cuius ſũmã q̃tũuis & plenã beatitudi
nẽ minima oĩs diſturbatio violare & auferre põt.Sane cũ oĩa apud mortales
ĩfirma atq; mutabilia ſint:nulla tñ ĩfirmior ſors ẽ atq; mutabilior q̃ tyrãnorũ:
quoꝝ ẽt cum maior ſit exaltatio:& ſublimata magis ſtatus altitudo:maior &
ꝓinde cũ mutari eos ꝯtingat caſus & ruina:inde tãtæ tyrãnoꝝ proditiones:
euerſiones:trucidationes:ut nemo eoꝝ fere vnq̃ euaſerit:q nõ vel regno depul
ſus:vel veneno necatus:vel cruenta aliqua & peſſima morte c.ſus atq; ꝑemp
tus ſit.Quis talem eoꝝ vitã optabit. qui ꝓ modici tẽporis fœlicitate: ſi tñ &
illa fœlicitas appellanda ſit:tam triſti poſtea tãq; amaro fine cõſumat̃? Hor
ret aĩus dicere:nã ne credas iis tantũ mortales ſubiectos malis eſſe: ſenſimus
& hoꝝ magnã partẽ aliq̃n nos ĩferi:licet tã valida nobis & munita ſit ciuitas:
tã firma & p̃potens atq; oĩbus vndiq; p̃ſidiis circũſepta. nõ poſſum ſine dolo
re meminiſſe illius diei:qua hercules ille heros fortiſſimus hæc regna penetra
uit:ꝑfregit fores:ĩuaſit regẽ:exterruit reginã:quã & antea ſocii eius rapꝑe ador
ti erãt.Abſtraxit cerbeꝝ:vinctũq; & catenatũ magna ui ĩ orbẽ duxit:ꝯcuſſit
loca oĩa:trepidare oẽs vmbras atq; ipos iudices fecit:me quoq; nõ modicũ læ
ſit:quẽ arrepta cimba cõto hoc meo ꝑcuſſit:ĩpulſumq; grauiter in mediã pa
ludẽ exturbauit.Timui eq̃dẽ tũc:deſolatũ iri bararrũ totũ credidi:tũc ſuꝑ mũ
Plutoni finẽ aduenisse regni ſui: neq; minus illũ cũ ꝯiuge in p̃dam duci ad ſu

peros:q̄ tartareum canem ſed paulo humanius cū eo actum eſt q̄ opinabar.
Nam tandē ſibi ac regno ſuo bene conſultū eſt.neq; tñ ita ꝯſultum eſt: qn tri
cipiti ſaltē cuſtode ſuo:qui tam neceſſarius erat ſpoliaret̃:q̄ ſi opinionē meā
quæ cōis erat oīum facta coequaſſent:tunc cernere fuiſſet:uter beatior vľ me
us vel Plutonis tanti regis ſtatus eſſet.Ego qdem nihil ambigo : priuatus fuiſ
ſem hac nauicula:hoc enī habeo tantū qd adimi mihi poſſit: priuatus ēt fuiſ-
ſem rege meo:ſed quotquot alios voluiſſem reges ꝓculdubio inueniſſem.qui
miniſterio meo indigentes:ſeruitiū meū ꝑlibenter ſibi delegiſſent:& fortaſſe
hoc lucrifeciſſem:q̄ pro vetuſta & attrita:qualem hanc ītueris :nouā mihi &
magis ſolidam lembū acquiſiſſem.At Pluton quantas opes quantos hono-
res:q̄tum regnum amiſiſſet:q̄tam in egeſtatē:q̄tā in calamitatē decidiſſet:q
neq; par vnq̄ aliud regnum : vti parem ego:vel meliorē nauim neq; parē aliū
famulatū vti parem ego vel meliorem dñm inueniſſet. Excedo iam modū di-
cendi:ſed ſi tp̄us ſineret narrarē & quibus olim curis vexatus:quātoq; timoꝛ
concuſſus ꝑꝑ bella gigantū fuit ſūmus olimpi rector cui⁹ narratio maiorem
etiā augeret eoꝝ q̄ tibi ſupradixi maloꝝ cōfirmationē.Pa.Haud opus ē exē-
plis mihi:Nam nemo mortaliū fuit qui maiora q̄ ego vnq̄ viderit eoꝝ maloꝝ
exempla:quid enim extitit his tꝑibus troiano rege maius : quid opibus eius
cumulatius:quid oppidis munitius & pulchrius: qd vxore & gnatis p̄ſtanti
us:quid impio glorioſius:At quid demū exitu tantoꝝ bonoꝝ triſtius qd cru
delius:quid flebilius:Vidit infœlix priamus tam lōgum & ardens bellū :tot
cruentas mortes gnatoꝝ ſuoꝝ:vidit euerſam funditus & incenſam vrbem:vi
dit latrantē coniugē captiuatas nurus & filias populationē tantaꝝ diuitiarū
ip̄e quoq; quod vltimū reſtabat illi ſenectutis ſuæ ſolatium Pyrhi enſe ꝯfoſſus
& crudeliſſima morte conſumptus ē.Cha.Quis melius me hæc nouit:q cun
ctos hac ſcapha:tranſuexi:a quibus ēt oēm calamitatem ſuā ſeriatim ꝑdidici
notus eſt abunde mihi Priamus:cuius cognito acerbo caſu nō potui nō dole
re:notus eſt Troilus:noti hector & deiphebus:nota eſt cætera tot filiorum ac
nepotum turba:noti inumerabiles qui illo bello deperierunt : troiani pariter
& graij duces:nota ē infinita q̄ tunc vtrinq; cecidit populoꝝ man⁹ :nullo me
mini tpe longiorem interfectoꝝ multitudinē huc deſcendiſſe:q̄ illo quo ita laſ
ſatus fui ut p̄ multitudine oībuſ tranſuehendis minime hæc cimba ſufficeret.
plane quid opus ē tibi monitore ad aperiendas eorum miſeriaſ:quas tu ſubie
ctas oculis tuis habuiſti:qd ſi per anguſtias tp̄is liceret(iā enim video ꝓpius
nos applicare rippæ)narrarē & milia alioꝝ tyrannoꝝ ex quibus creſceret ēt

magis tibi opinio eoꝝ calamitatis.Nam illud poſſum qd certo ſcio tibi verū
affirmare:nullū fere me vidiſſe vnq̄ tyrānoꝝ huc deſcendētiū (deſcēdūt por-
ro huc oēs) q nō vel alicuius veneni īfectionē:vel magnas vlceꝝ cicatrices &
ſanguinolētæ alicui⁹ mortis horrida ſigna p̄ ſe feret.ita mirū ē videre tot ac tā
tos necatos:ꝯfoſſos:cruētatos:trucidatos.Pa.Quis nūc tātis ī malꝭ tyrānū ſe
eē vnq̄ optabit:Quis ipa aſſeq q̄ret:q iā certius certo cognoſco magis fugiē
da eē q meduſæū caput: Audiſti qb⁹ apud ſuꝑos tyrāni malis torquent̃:ſed
ſi ītelligeres q̄ hic apud īferos grauiora ēt illis parant̃.ꝑhorreſceres & longe ma
gis eoꝝ ſortē.Pa.Ergo & alia hic tyrānis parant̃:Cha.Credis Palinure ſcele
ra q̄ patrāt mortaleſ:aliqñ īpunita eē:Pa.Hoc nō aīaduertebā.Cha.Ad aīad
uertēdū ē tibi igit̃ qd cūq; ī vita peccat̃:pari demū poſt mortē & rñdente pec
catis pena puniri.Nā ut capias qd dico:ſi tute Palinure artē tuā nauicularā
viuens male exercueris:ſi ī dñm tuū qcq̄ mali vel cogitaueris vel cōmiſeris:ſi ī
audiēs dicto ſuo extiteris:inuenies hic tibi p̄paratas iis q̄ deliq̄ris ſiſes penas.
Pa.Nihil ꝓfecto Charon ſcio qd male egerim vel ī dñm meū peccauerim:niſi
ſōnolētā illā dormitationē meā:q̄ negligētius certe q̄ debebā me geſſi:nā ma
gno ī ꝑiculo nauim ſiľ & dñm quē vehebā meū reliq:niſi vigilātior ipſe & cau
tior melius ſibi ꝯſuluiſſet:ſed pœnaꝝ ſatis tñ ob hoc craſſum peccatū meū ēt
in vita recepi.Cha.Recipies & ī morte:Ibis enī cū te e naui dimiſero ad ſeue-
ros iudices nr̄os:q examināt & cēſent delicta oīum:ducēt quoq; te ī examina
tionē:ſcrutabunt̃q; crimia tua videor vero videre quali te iudicabunt ꝑœnæ
ſubiciēdū.Pa.Quali:Cha.Parē peccato tuo penā tibi ſtatuēt. Nā cū ſomno
peccaueris:æterno ēt te ſomno dānabunt.Pa.Dormiā ergo æternū:Cha.Ita
puto:niſi grauius ſit aliud peccatū tibi.Pa.Sic mites habeā iudices ut non eſt
graui⁹ aliud mihi.Cha.Nullā ergo niſi ſomnij penā patieris.Pa.Nō hæc gra
uis pena mihi videt̃.Cha.Neq; aſinis ēt & bobus: At magnis & excellēti ali
qua virtute p̄ditis viris grauiſſima æſtimat̃.Pa.Quas vero dic pœnas ꝑferāt
tyrāni.Cha.Audis tot exclamātes voces & lamētantes:tot horrificos plātus
tātū ſtridorē ferri:tot tractuſ cathenaꝝ:Pa.Delectabat me adeo ſmocinatio
tua vt iis minime aīum ītēderē:ſed qd audio tā triſte atq; horrendū:qd p̄ hor
rore pene aures mee ſuſtinere poſſunt:Cha.Sūt hæc q̄ audis tormēta tyrāno
rū: Nā cū illi ī uita carcer̃ queq; icluſerint:ſpoliauerit:flagellauerit:trucidaue
rint:ī ſūmū luctū:in ſūmā egeſtatē & calamitatē deduxerint:dānati ſūt ēt ab
incorruptis iudicibus ad ꝑferendas pares penas : ideo teterrimis quoq; carce
ribus icluſi:ſpoliati:flagellati:rotati ceſi mēbratim ac mille atrociſſimis mor
tibus cruētati tātos cedūt quātos audis gemitus:tātū luctū.tot ac tātos rebo

antes clamores atq; eiulatus.Pa.Dic ēt mihi charon an iiſdē pœnis plectunt̃
q magni atq; primarij tyrānis adſiſtūt.Cha.Prorſus iiſdē:Nā ſuaſu & cōſilio
eoꝝ maxie comittūt tyrāni ſcelera ſua.Pa.An & ī vita illi beati ſūt?Cha.Nō
ſecus q̄ tyrāni qbus adſiſtūt:nā iiſdē quoq; malis ſubiecti ſunt:eadē enī ſūt in
eos populoꝝ odia:maiora ēt īter ſe:eædē curæ:eadē picula:& qđ miſabilius ē
deijciunt̃ ſæpius a tyrānis ſuis:& vel carcere vel morte aliqñ peſſima afficiūt̃
Pa.Tāta ē ergo tāq; generalis oium mortaliū calamitas?vllā ne ꝓrſus eē pu-
tas hoium ſortē:q̄ beata dici poſſit?Cha.Imo beatos aliquos non nego fuiſſe
mortales.Pa.Quos?Cha.Sed praros tñ.Pa.Quos praros?Cha.Qui amor̃
virtutis & lr̃aꝝ ɔtēpſerunt cætera mūdi bona:q ſe inocuos:puros:caſtos:īte
gros:īcorruptoſq; ɔſeruātes extulerūt aium alti⁹ ad guſtandā diuinā excellē
tiā humana quaſi ſordida & abiecta relinquētes.Nā virtus p ſe tā dulcis:tāq;
iocūda res ē ut īcredibiles amatoribus ſuis afferat voluptates.tā nobilis & p̄-
ſtās ē ei⁹ poſſeſſio ut ſuma q̄dā bonoꝝ vbertate ditet poſſeſſores ſuos:quā q
vere ē aſſecut⁹:nihil p̄ter lr̃aꝝ ſtudia dulce:nihil p̄ter dei cognitionē hēt ama
bile:q̄ tā p̄dulcia ſibi bona ſtabilia:ꝑpetua:īcorrupta p̄elegit cuſtodit ɔplecti
tur.Reliq̄ vero mūdi:ſup̄mo tādē guſtu:amara:īfirma:momētanea:corrup-
tibilia:fuco mēdatiora:hilo ianiora:hylla ieiuniora:pappis volātib⁹ leuiora:
fugit:ɔtēnit:abijcit:ɔculcat:Cōtētuſq; ſe ip̄o ac hōeſtiſſimiſ ſuauiſſimiſq; ſtu
dijs ſuis totū nihili mūdū ducit:ruētēq; ēt nō formidat:ī his vero recreat̃:reſo
cillat̃:lætā & iocūdā agit vitā:ridet tātas hoīm tāq; ſtultas:& vltro ſibi q̄ſitas
anxietates:tot ieptias:tot caſſos labores:tot ianes curas:nemī nocet:nemini
moleſt⁹ ē:laudāt eū oēs:p̄dicāt admirāt̃ beniuolētia ɔplectūt̃:fauor̃ ꝓſecūt̃
Quā ver̃ hic btūs q ɔſciæ ſuæ inocētia & ītegritate fruit̃:qđ primū ē:& dulci
us oib⁹ bonū:ſecuriuſq; ſui nullo timor̃ angit̃:nll'a anguſtia torq̄t̃.Nō timet
largas qbus caret:q̄ſq; nihili facit diuitias ſibi a potētioribus eripi:Nō timet
aquoq̄ ſe lædi:q nec queq̄ ſe læſiſſe certo ītelligit.q̄ vere hic fœlix ē:qa tot tan
tiſq; ſemot⁹ curis & picul̃:tātaꝝ vacuus pturbationū ſibi ſp alijſq; iocūdis læ
tet̃ ſp:& oib⁹ quotquot ſūt mūdi honeſtis:& iis ēt q̄ cælitū cōes ſunt pfruat̃
voluptatib⁹:q hūaniorib⁹ ſāctiorib⁹q; đdit⁹ ſtudijs ɔtēnat oia:ɔtēnēſq; oia
poſſideat:Nā poſſider̃ is oia vr̃:nō q oib⁹ abūdet:ſed cui nihil deficiat.Porro
nihil illi đficit:q nihil ɔcupiſcit:ɔcupiſcēs āt nihil ɔtēnit oia:ɔtēnēſq; ita id aſ
ſeqt̃ qđ đſiderat.đſiderio vero ſuo frui:ea demū vera & ſola btitudo bonoꝝq;
oim plēitudo ē.Pa.Hi ergo cū nihil male egerit:pœnaꝝ ēt nihil patiūt̃?Cha
Nihil ꝓrſus:imo pp trāſactā bñ vitā meritū magnū aſſecūt̃.Pa.Quid?Cha.
Vl̃ cæli fiūt īcolæ cōicātq; æternū celeſtib⁹ ill̃ bonis:vl̃ ſi huc đſcēdūt:mittūt̃
ī æliſiū:q loc⁹ ē qetiſ:ac đlitiaꝝ:vbi ſedes fortūatæ:cāpi apricil:æti:oimq; oio

pœnaꝝ exptes.Pa.O ſi mihi ad mōtales redir̃ alñ ɔtigeret:īclamarē q̄ alta poſ
ſē voce:admonerē ꝓ ſuo queq; offō:& dignitate:accuſarē tātā laboꝝ fruſtra
tionē:tātā curaꝝ vāitatē:tot corruptas opiones pu⁊rſaq; iudicia:ſed q̄ maxie
īcreparē q vl̃ magr̃atu quoppiā magno l̃ipio cæteros añcedūt:oñderē tāta q̄
aña ignorabā:ſ; te docēte nūc ītelligo mala eoꝝ grauiſſia dictuq; hōribilia:re
uocarē oēs a vitijſ:ab īferēdiſ iiurijſ:a mollior̃ victu:a ſupflua cogēdaꝝ reꝝ cu
ra:īcēderē đſiderio virtutiſ laudarē inocētiā:p̄dicarē frugalitatē:exhōtarer cū
ctos ad bñ grauit̃ caſtigateq; viuēdū:ad ſe cognoſcēdos:ad ɔtēnendū tot ca
duca:& īſonij cuiuſdā vl̃ ūbræ magiſ ſiſa mūdi bōa.Inuitarē ad hōeſtas arteſ
ad īgenuas exercitatōeſ ad ſtudia lr̃aꝝ ad ſpē ac ɔtēplationē diuia bonitatis.
Ch.Et recte ſane:ſ; vides ne te ripā attigiſſe?Egredē iā.Pa.Et iā egreſſ⁹ ſū ad
iudices eo:placidā opto tibi ſp nauigationē ſalue o charō & vale.Cha.Et ego
ad reliq̄s vmbras redeo.placidos opto tibi ſp iudices:ſalue:o palinur̃ & vale.
Finis.

Lancinus curtius Blanditur Maffeo Vegio Laudenſi.

Iam prodi:tenebras Vegi peroſe
Prodi:nomen habe inter eruditos:
Et profer monimenta:ſolue votum:
Gratam reſpice ciuium tuorum
Mentem.Vergilio pie attuliſti
Olim ſuppetias:Tibi philippus
Franchinuſq; vicem pie reponunt.
Horum fit ſtudio labor perennis
O vates bone:fit tuus perennis
Ex horum ſtudio labor:ſonabit
Dudum gloria nomini parata:
Et confixa rotæ cadentis axi
Illuſtri veterum choro virorum
Clarum carmine:ſplendidum ſoluto
Maffæum eloquio addet ore ſuaui:
Sed dum maius opus notas moratur
Quod conſtare ſibi poteſt ſibi ipſi:
Doctum docte Vegi inter hæc minora
Antiquarium habe ducem & patronum
Antiquarium apollinem ſecundum:
De quo gratia:laus:honoſq; certant
Quæ virtutum eat hoc magis ſuperba:

Prodi ergo e tenebris:ſitumq; linque:
Hoc ſub præſide nil vegi timebis.

MAFEI VEGII LAVDENSIS ASTIANAX INCIPIT.

Vſa refer quæ cauſa metum poſt diruta Troiæ
Mœnia:& extremas clades:incuſſit achiuis
m Principibus:cur certa omnis penderet in vlto
Aſtianacte ſalus danaum:tu diua canentem
Proſequere.Hectorei dicam crudelia gnati
Funera:& afflictæ planctus lamentaq; matris.
Exciderãt:ſæuis euerſaq; pergama flammis
Funditus:& ſuperum lachrymas motura iacebant
Ilium humo ſparſum tota:miſerabile teucris
Supplicium:tumidas graium ſatiauerat iras
Ipſe parens:poſt tot gnatorum fata ſuperbus
Laomeduntiades:aſiæ regnator ad imas
Enſe neoptolomi cæſus deſcenderat vmbras.
Hic finis bellorum:& iam tenebat vtraſq;
Iungebatq; manus læta omnis achaia Pubes.
Dona ferens aris:& diuos laude canebat
Optatos viſura lares:viſura pœnates:
Et dulcis gnatos:nuptaſq; patreſq; ſimulq;
Expectatam armis requiem patriæq; ſalutem.
Tum varios voluens caſus metuenſq; futuri
Argolicos proceres maior cogebat atrides.
Vtq; alto ſtabat ſolio:ſic edidit ore.
Victores danai:quorum res numina lætas
Reſpiciunt:neq; enim noſtræ ſine numine eunt res.
Iam tandem decimo phrygios ſuperauimus anno
Iam tandem ad patrias feſſi remeabimus vrbes.
At vos ſiqua manet magnorum certa laborum
Affectata quies:parua eſt mora:ſtate pelaſgi
Nec celerate oro:meritas neptunia pœnas
Satq; ſuperq; luit fateor:ſat Troia cadentes
Defleuit ſparſos:proprioq; in ſanguine ciues.
Verum & nunc veſtras intenti aduertite mentes.
Nundum adeo cecidere phryges:nũdũ oĩs adẽpta ẽ

Spes teucris.ſupereſt priamide gente ſuperba
Aſtianax.qui ſi fortes maturior annos
Attigerit.quantum exitium clademq; micenis
Portendat:quæ fata:mihi neu credite:calcas
Iſta canit.uos conſulite & calcanta vocate.
Ille quidem.ſiue id ſenior dum troia labaret.
Clam mandauit auus:ſeu fidæ fraude parentis
In Tutum ceſſit:ſed quæſo promite totas
Ingenij vires.tentanda eſt mater:& aſtu
Fallenda atq; dolis:latitantem vt conſcia gnatum
Exhibeat.vos nunc veſtris ſuccurrite rebus.
Dixerat.an rectæ mentes regumq; ducumq;
Quem ſic effari iuſſus laertius heros
Proſequitur.Dux o noſtræ fidiſſime gentis
Non indigna refers.equidem nec ſcire fatebor
Quid calcanta vocem:noſtra hunc ſi ignauia ſeruet
Haud paruo uenturum argis.iam cernere quanta
Cæde fluant riui videor:iam dorica in enſes
Caſtra coacta alto reſonare ad ſydera planctu.
Quod potius precor auertant neq; numina firment
Ecce animum ſubit:& nimium me terret imago
Hectoris:egregio cuius de ſanguine natum
Aſtianacta animis an degenerare paternis
Crediderim? non ſic animi neq; mentis egens ſum.
Nos fracti moneant troes.nos dardana tellus
Edoceat tot quondam opibus:tot viribus ingens:
Nunc æquata ſolo.cui lætitiæq; :doloriq;:
Vna eademq; dies fuerit.breuis hora vetuſtum
Poſtremo imperium rapuit.nos ſtamus eodem
Quo Troia ipa loco ſteterat.timor omnibus idẽ
At vos ſi ſapitis danai:ſi cura futuri
Vlla ſedet generis:priami delere nepotem
Efficite:& prorſus Troianum euertite nomen
Nec puerum vlciſci:tenerumq; haurire cruorem.
Turpe putent & me pietas tangitq; mouetq;

Plus tamen argiuæ matres: gnatiqꝫ nuruſqꝫ
Stringunt me pietate: ſubit patria inclyta mentem
Thelamacus meus ante omnes: atqꝫ optima coniũx
Et carus genitor: quorum hic in funera creſcit
Ipſe ego qͩ reliquum eſt: ſi lingua aut pectore vobis
Vnq̃ profuerim: nunc has aperire latebras
Polliceor: prudentem huius quodcunqꝫ profari eſt
Compellam genitricem arte: ocultumqꝫ fateri
Quippe animos dudum didici. ſimulataqꝫ matrum
Conſilia: incaſſumqꝫ ad nexas vincere fraudes.
Si placet hæc. veſtræqꝫ manet ſententia menti:
En adſum: mandate libens. ego iuſſa capeſſam
Finierat. cunctiqꝫ eadem aſſenſere frementes.
Viderat & parui ſortem aſtianactis iniquam
Alma venus miſerata oculos ſuffudit abortis
Sidereos lachrymis. tum magni ante ora parentis
Conſtitit: has mœſto referens e pectore voces.
Me ne tuo genitor ſolam indignaris amore:
Quid potui meruiſſe: phrigumquæ tanta meorum
Excidia: & graiæ gentis commenta doloſqꝫ:
Euerſamqꝫ vrbem vidi indoluiqꝫ videndo.
Sola ne ſollicitor triſti ſola anxia cura
Semper ero: miſerere pater ſolatia gnatæ
Da non magna tuæ. ceciderunt pergama: & ipſi
Priamide efflarunt miſero de corpore vitam.
Id factum eſt. quæ fata volunt patienter & æquo
Ferre animo præſtat. ſed te rex maximæ cœli
Vnum oro. concede vnum. ſatus hectore forti
Reſtat adhuc: magnæ aſtianax ſpes vnica Troiæ
In quem nũc rapitur nũdum exſaturata iuuẽtus
Graiorum pueriqꝫ caput depactus vlixes
Inſidias ſtruit. & miſeræ ſcelera atra parenti
Nunc illum e tantis potius defende periclis:
Qui ſolus priami de tota gente ſuperſit.
Serua illum precor atqꝫ malis nunc eripe tantis.

Olli hominum diuumqꝫ parens hæc pectore ab alto
Verba dedit. Quid me totiens cytherea fatigas
Ardentis agitans curas. quid gnata querelis
Inflecti veterum non exoranda ſororum
Iura putas: ſtabileſqꝫ æterno fœdere leges
Qui finis priamum: & patriam gnatoſqꝫ manebat.
Nunc idem Aſtianacta manet. neqꝫ vertere duris
Quæ fatis placuere mecum eſt. ſi vertere poſſem
Et priamum: patriamqꝫ & gnatos ſtare videres.
Non tamen Iliacas omnino extinguere vires
Decretum eſt. tuus æneas ſeruabitur. vnde
Magni opibuſqꝫ animiſqꝫ duces naſcentur: & armis
Qui tandem domitas cogent parere micenas:
Quorum ingens toti nomen dominabitur orbi.
Illum ego poſt multos pelagi terræqꝫ labores
Sublimem ad cælum mittã: & diuum numero addã
Hic erit vnde tuos ſolari gnata dolores
Et triſtes troum caſus releuare licebit.
Talibus inter ſe. ſed non contenta quieſcit
Mens diuæ. demumqꝫ leues perlabitur auras.
Conata hectoreæ rurſum ſuccurrere proli
Ideamqꝫ petit regionem. ibi maxima quondam
Mœnia dardanidum poſtq̃ cognouit & vrbem
Euulſam. lachrymas grauiter perculſa profudit:
Tempus erat. quo noctem oriens aurora fugabat
Tunc venus effigiem. fuerat quæ tempore vitæ
Hectoris induitur: non vt ferus arma mouere:
Aut quando in medios horrendum inſurgeret hoſteſ
Magnanimus turmas danaum terrere ſolebat
Fit mœſtus. fletuqꝫ madens. fit pallidus hector
Et foſſum oſtendens pectus: ſqualentiaqꝫ ora
Atqꝫ his andromachem ꝑ ſomnũ affat'. & vltro
Compellat verbis. ſurge o Cariſſima coniunx
O coniunx dum vita fuit: tecum arripe gnatum
Communem. & noſtro ſerua atqꝫ reconde ſepulchro.

Nullus enim tota locus eſt qui reſtet in vrbe
Conſumpſere omnem miſeranda incendia Troiam.
Hunc tibi commendo hic patriæ nr̄æ vna ſalus eſt.
Nec plura.illa altis ſeſe velocior aſtris
Intulit.at tanto andromache perterrita viſu
Nec quicq̄ complexa virum:tamen omnia cari
Coniugis exequitur dicta:& mandata faceſſit.
Interea aduentans ſcelerum fabricator vlixes
Nectebat fraudes animo.quo cingere matrem
Quo capere eloquio poſſet:quæ exordia primum
Sumeret.huc animum meditans mutabat & illuc
Non ſecus ac quando lupus inſidiatur ouili
Quem ieiuna fames cogit.tacito auia greſſu
Arua legit.ſecumq; dolos & triſtia verſat
Facta:quibus tenero lactentem exubere fœtum
Eripiat.ſic laertiales dux ibat.in omnis
Se voluens curas:cui poſtq̄ copia ceſſit
Alloquitur tali defeſſam voce parentem.
Si me dij proprijs voluiſſent viuere votis
Non equidem diræ ſortis tibi nuntius eſſem
Iuſſa ſequens danaum venio cum teucria primum
Vrbs bello peteretur:& æquora adire vetarent
Humano donec placati ſanguine venti
Filia tunc ſacras agamemnonis imbuit aras
Nunc eadem calcas redituros fata manere
Prædicit rurſum graios:cæſoq; piandas
Aſtianacte rates:tu quem rex gentis achiuas
Sorte tulit caſum non aſpernare.pelaſgi
In te omnes conuerſi orant.oſtende vbi natus.
Sic finem impones armis.ſic tutior argos
Læticia explebit requies.venturus hic hector
Iam formidatur danais:longeq; timetur.
Occultum huc reddas pignus:qd turbida frontē
Obducis? torquens oculos.an fallere vlixem.
Fœminea arte putas? verum cogeris:& ipſum

Quanq̄ in vita dabis: nunc ſummo ex aggere buſtū
Hectoreum euellam:prorſus perq; aera mittam
Diſperſos cineres:& ſaltem triſte paterni
Supplicium exoluent manes:pœnaſq; dolebunt
Quas fugiet gnatus:ſed tandem hunc ī mediū affer.
Sic fatus ſtetit illa tremens:altumq; repreſſit.
Quo potuit gemitum:dehinc talia reddidit ore:
O vtinam mea gnate quies:mea gaudia quondam
O vtinam ſupereſſes:& poſt omnia tantum
Solamen matris miſeræ his te gnate lacertis
Complecti:atq; tuo aſpectu me paſcere poſſem
At cecidiſti:& tu in mediis nunc ignibus ardes
Forſitan:aut nihil aſumpto de corpore reſtat
Gaudete:o grai ſum veſtræ nuntia mater
Læticiæ:perijt gnatus:vitamq; reliquit.
His dictis incenſa magis ducis ira:ruebant
Iam famuli intumulum moniti:tum regia virgo
Dulychij ſtetit ante pedes hærois:& ambas
Intendens palmas:tantum precor inquit vlixeſ
Si qua animum mollit pietas auerte dolorem:
Hectora iactari ut videam:miſerere:meaſq;
Sume præces:prohibe īfandum ſcelus:en tibi gnatū
Reddam:at tu melior diræ illum ſubripe morti
Et gnatum:& matrem ſeruato:hic eſt mihi ſola
Afflictæ requies:mœſtæ hic mihi ſola voluptas.
Per ſpes thelamaci:per caſtam coniugem:ego te
Per ſeniorem oro genitorem:ſi tibi cura eſt.
Vlla domus:quæ te rediturum optaq; manetq;.
Huic inopi ſuccurre:& compatiare patenti
Et præcibus moueare pijs:ſi prona potentem
Te fata euexere:negas an parcere victis?
Viciſtis porro:o danai:troiæq; ſuperbas
Euertiſtis opes:iacet ilium opus diuorum
Verum agite:& quantum luceat ſperate ſecundos
Celicolas:lætis nimium neu fidite rebus.

Sæpe etiam damno fœlix victoria ceſſit
Diſcite nunc miſeros tutari. diſcite lapſos
Erigere: & miſereri inopum fractoſq; iuuare.
Fata rotant homines. quanto quiſq; altior hoſtem
Oppreſſit: ſeptroq; potens dominatur: & omnes
Exterret populos: animis tanto addere magnis
Frena decet: dubiam rerumq; agnoſcere ſortem.
Nota loquor. Nunc e patrio deſcende ſepulchro
Aſtiana parue Aſtiana procede: tuumq;
Affare: & dominum ſupplex humiliſq; precare
Pone animos veteres proauoꝝ nomina: & altum
Troianæ genus vrbis: & inclyta mœnia cedant
Quid lachrymiſ maduere genæ? patriam exue mētē
Abijce auos: & diſce pati: quid brachia collo
Innectis noſtro? quid matrem iterumq; iterumq;
Gnate vocas: fruſtra ingeminās: heu heu miſerā me?
Talia iactabat lachrymans: cui turba trementem
Aſtianacta ducis iuſſu: gremioq; parentis
Tutantem ſe nequicq̄: auxiliumq; petentem
Complexu e medio traxit: velut aſtur inermem
Quū volucrē inſeqtur curuis trepidā vnguib⁹ vrgēs
Illa vbi fata videt vitæ ſuprema: profuſis
Ora rigans lachrymis: timidum declinat humoq;
Occultat peritura caput: ſe tali ope tutam
Seruatamq; putans: demum raptoris iniqui
Præda fit: & tenues moriens diuerberat auras
Haud aliter rapitur troiano ex hectore cretus.
Turris erat: cuius cælum faſtigia adibant
Vnde pater priamus troiā oēm: ipſoſq; ſolebat
Proſpicere argiuos: & gnatum bella mouentem
Horrenda: & flammis hoſtes ferroq; prementē
Huc puer aſtianax tecto mittendus ab alto
Ducitur infœlix: circum omnis fuſa coibat
Viſendi pubes ſtudio: populiq; duceſq;
Ille autem haud ſegni paſſu læto obuius ibat.

Huc illuc ſpectans oculis: ſimiliſq; minanti.
Intrepidamq; aciem oſtentans gemuere coacti
Nec lachrymas tenuere: animum vt videre pelaſgi
Ingentem: & tenero præſtantem in corpore formam
Poſtq̄ ad ſupplicium ventum eſt: ſacroſq; vocaret
Fatidicus vates. ipſe vltro e culmine ſummo
Proiecit ſeſe. vitamq; ſub aere liquit.
Fama volans miſeram complebat nuntia matrem
Miſſum alta e turri gnatum: duroq; rotatum
Procubuiſſe ſolo. tum palmis pectora tundens
Sparſa comas. rapido fertur per mœnia curſu.
Aſtianacta petens. quem poſtq̄ agnouit & ora
Fedata: auulſumq; caput: diſiectaq; vidit
Membra. ſuum lachrymis teſtari & voce dolorem
Haud potuit primo. demum miſeranda ſolutos
Suſcipiens artus. quam primum farier ingens
Conceſſit dolor: his percuſſit quæſtibus auras.
Talem ego te gnate aſpicio? talem ne parenti
Seruaſti afflictæ tandem? quis te mihi diuum
Inuidit? quis tantum auſus: quis gnate deorum?
Quæ tibi ſydereos rapuit mors impia vultus?
Egregiumq; decus formæ: & qui plurimus aurei
Purpureus decor oris erat? nunc triſtia cerno
Vulnera. uel potius toto vnum in corpore vulnus.
Nunc cerno laceros artus. taboq; fluentes
Eiectoſq; ſuis oculos e ſedibus o me
Infœlicem: o me miſerandam: talia gnate
Allaturus eras viduæ ſolatia matri?
Hæc requies ſperata? hoc eſt ſolamen adempti
Cōiugis? euerſæ hæc patriæ mihi gaudia reſtāt?
Quo dulces riſus ſoliti: admirataq; verba
Et blandæ voces puerili ex ore cadentes?
Quo cari amplexus abiere? & mutua noſtris
Oſcula fixa genis toties? quod ſydus iniquum
Eripuit te gnate mihi? ne regna paterna

Succedens ſceptro regeres:& magnus auitum
Imperium augeres:quoties ignara precabar
Venturas belli laudes?& ſplendida dextræ
Facta tuæ:vltriceſqꝫ manuſ:proh cæca hoium mens?
Dij contra euertere omnem ſpemqꝫ ire ſub auras
Iuſſerunt.nunc nec leges nec iura ſub actis
Vlla feres populis.neqꝫ viribus hectora patrem
Aequabis.quantum tibi gnatæ ſimillima imago
Patris erat?ſic idem habitus:ſic mens animuſqꝫ
Tu ne puer terror graium?tu ne ille futurus
Excidio:& gentem ferro extincturus achiuam
At quoniam fueras puer.& nundum integer æui
Seruatum a fatis rebar.ſed dira luiſti
Supplicia.& pœnas quæ laomedunta manebant.
Nil veritum in diuos peccare:& culpa nepotes
Criminis inſontes tetigit.nunc ite pelaſgi:
Ite alacres.tutum nunc ſcindite nauibus æquor.
O ſuperum rex magne tonans ſi tangeris vlla
Erga homines pietate.nefas vlciſcere tantum
Nunc iaculare ignes.argiuaſqꝫ obrue puppes
Perde ſalo danaos:qui me crudelia gnati
Fata mei.& lacerum fecerunt cernere corpus.
Hi ſunt præterita fletus quos nocte ferebat
Cõiugis vmbra.nimis mihi cognita.quas mea ꝓles
Nunc ſtatuam buſto pompas quem mortis honorẽ
Supremum ex more:aut q̃ nunc ſolemnia iungam?
Tota incenſa iacet rapidis vrbs diruta flammis
Et quo te reddam tumulo priuaberis igni?
Heu quid agam.cui me ſorti delegit acerba
Fortuna?o ſi qua eſt pietas euellite quæſo
Hanc animã:& gnato ſociã demittite ad ũbraſ.
Talibus implebat cælum lachrimãſqꝫ gemẽſqꝫ:
At vero interea fuſi per littora grai
Aptabant claſſem redituraſqꝫ æquore nauis
Cogebant.tum pyrrhus ouans:& certus eundi

Cui ſors andromachen dederat:non pauca querentẽ
Auulſit genitricem a cari funere gnati
Solatus multum miſeram:puppiqꝫ locauit
Inde omnes ventis tendentes vela ſecundis
Ceſſere:& patrias læti petiere micenas.

Finis.

Carmen Cæſaris ſacci Laudenſis.

Vergilius alloquitur Maffæum vegium venientem in campos elyſios.

Quæ tantæ tenuere moræ?tandem optime vates
 Veniſti:grata ijs quæ magis vmbra locis?
Non tu deſpiciens tentaſti æneida faſtu
 Si tibi quid geſtum eſt:verus amor fuerat.
Gaudeo ꝙ noſtras dicendi ſæpe figuras
 In te contuimur:non leue mentis opus.
Vt phœbi radijs pullos iouis arguit ales:
 Educat hos veros:hos rapit vngue malos:
Sic de te noſtris ſunt facta pericula chartis:
 Et tua ſunt nũmis ęra probata meis
Quo circa ſi te ſedis propioris honore
 Dignabor:puto me iudice tutus eris
Quin alij Phœbo ſtatuunt hoc digna locuti
 Et properant voto quiſqꝫ fauere meo.
Ne dubites accede precor poſt ſæcula longa
 Nemo magis noſtrum calluit ingenium.

Excuſatio a ſcriptione rerum geſtarum Italiæ ad Antonium piſanum.

m Agne vir & magnis Antoni exercite rebus:
 Ne patiar noſtras tantum torpere camœnas:
Ignaua ne me tantum marcere quiete:
Sæpe mones:ſæpe vt noſtro quæ geſta ſub æuo
Et magna & certe memoratu digna videmus
Aonio celebrans hortaris carmine dicam.

Vera mones: vera hortaris? teqꝫ ipſe monentem
Hortantemqꝫ vltro ſequor: amplectorqꝫ: proboqꝫ.
Siue nouas & enim veteres: ſeu mente voluto
Res geſtas: nemo eſt cuius laus inclyta viuat:
Ni virtus inuicta malis: & neſcia duris
Cedere: & aduerſi patiens: præſtantior illum
Extulerit: nullos vnq̃ aſpernata labores.
Quippe vbi fœda quies: & turpis inertia mentes
Irrepſit molles hominum: ſpes omnis abito
Laudis: & optatæ dulciſſima munera famæ.
Plurima magnorum narrarem exempla virorum
Quã multi ingenio q̃ multi inſignibus auſis
Floruerint: poſſem innumeros: niſi longius irem.
Quã ſtatui: verum e cunctis memorabimus vnum
Amphitrioniadē: celebrem quem laude vetuſtas
Extollit: primis illum dubitaſſe ſub annis
Tradunt: virtutis ne viam ſequeretur honeſtam.
Delitias ne magis molles: luxuſqꝫ procaces.
Matronaſqꝫ ipſi dubitanti aſſiſtere viſas
Binas diuerſo longe vultuqꝫ habituqꝫ
Altera præ nitido cultu: facieqꝫ venuſta
Longa voluptatum deducens agmina ſecum:
Spondebat ſi ſe ſequeretur: opeſqꝫ iocoſqꝫ:
Quaſqꝫ voluptates ſecum ambitioſa trahebat.
Altera ſed triſtis: frontemqꝫ obducta ſeueram:
Deformis: ſordenſqꝫ: abiecta atqꝫ obſita veſte
Spondebat longos terraqꝫ mariqꝫ labores.
Spondebat terræ longa atqꝫ pericula ponti.
At deus æthereo demum ut frueretur olympo
Præmia longorum ſupereſſe hæc digna malorum
Propoſito hanc ille eſt ſtatim meliore ſecutus.
Dura licet placuit magis hæc via: concipit ergo
Ille aſprum anguſto fertur quod tramite: & horrens
Ingreditur virtutis iter: non frigora & æſtus:
Non illum ſquallens ve ſitis: male ſuada fames ue:
Non quicquid duri eſt domuit: non quicquid iniqui
Nulla illum aſperitas: nullus ue exterruit horror:
Non illum victi tandem domitiqꝫ tyranni.
Terribiles non formæ illum atqꝫ imania monſtra
At forti præſtans animo quo prouida virtus
Duceret obiectare caput: per quicquid acerbum
Maluit: infeſtumqꝫ foret grauiterqꝫ ferendum.
Inde illum adiutæ cunctæ genteſqꝫ plagæqꝫ
Vltorem ſcelerum: ſeruatoremqꝫ bonorum
Clamantes: miſſumqꝫ e cælo ad publica rerum
Commoda: ſublimem ingenti cum laude tulerunt.
Inde fit ut diuum numero ſacraqꝫ receptus
Aede ſub antiquis fuerit mortalibus olim.
Quid memorem æneam? quid Theſea pyrithoūqꝫ?
Quid fortem eacidam? quo te nunc carmine caſar
Expediam? reliquos ve ſequar: quos ſæcula claros
Priſca tulere viros? noſtram ne referre pudebit
Aetatem? cui nec virtus nec gloria rerum
Defuerit: neqꝫ degenerem ſe grandibus actis
Arguerit? ſunt ætati & ſua nomina noſtræ:
Sed qd ego hæc? ſi quēqꝫ velim cui nomen honori ē:
Commemorare? palam inuenies: nihil ocia turpi
Preſſa ſitu: nihil ignauam potuiſſe quietem
Euehere: & claras in ſæcula mittere laudes.
Verum vbi mentem hominum vitæ melioris amore
Cura: labor: ſtudium capiunt: vbi conſcia virtus
Flammatur: miſerumqꝫ pudet pellacibus æuum
Subdere deliciis: & euntem perdere vitam.
Tunc prædulcis honos alitur: tunc nomina ab atris
Eripiant ſe ſe tenebris: æternaqꝫ viuunt
Quid te dic noſtro quid te ſub principe tantum
Extulerit? quem quiſqꝫ colit: laudatqꝫ: probatqꝫ.
Prætereo reliquas virtutes: quæ tibi diuos
Fautores fecere: & quorum gloria tanta eſt
Parta tibi auſpiciis: ſed te tua cura tuiqꝫ

Indomiti & vigiles:magnum euexere labores.
Conſule quæ ſuperum pater ipſe animalia terris.
Cætera progenuit:q̄ mira induſtria cuiq; eſt.
Quod ſtudium quantus ue labor:q̄tum omnibus idem
Pulcher amor vitæ:q; ſi vnq̄ farier ore
Si poſſent:longis ne putas conqueſtibus aures
Implerent ſummi iouis:& conuicia late
Iactantes:noſtros mores:dextraſq;:animoſq;
Multo incuſarent ſermone:deoſq; mouerent.
Ergo omnes:qd me ip̄e mones:dū corpore ſanguis
Nondū hebetat:qd fruſtra abeuntes ducimus horas
En animus infeſſi vltro vertamus ad altum
Nos virtutis opus:claros quæramus honores.
Qui noſtra conſtent cura:nil maius & ampla
Plus dignum laude:& ſi multis cura laborq;
Optatam attulerint famam:tamen æqua poetis
Gloria nulla fuit ſanctis:ſiue ingenio acri
Siue labore graui:ſed mens diuina ſacrumq;
Numen alit vates:æterno haud carmine tanta
Conficere ingenti niſi diuum munere poſſent.
Quicquid habent celebres a dijs cæpere poetæ
Magna quidem eſt atq; admiranda potentia vatum
Qui morti obſtare:& qui tot præſtantia regum
Nomina:totq; ducum potuerunt tradere famæ
Immortali:& ſe tempus tranſmittere in omne.
Quanta & enim titulis tantis euecta poteſtas
Totq; bonis:quæ fama omnes ſuperauerit annos.
Quanta & enim niſi ſit doctis celebrata poetis?
Quid regale decus:quid ve ingens gloria poſſet?
Quid ſceptra : & domito illuſtres ex hoſte triumphi
Ni ſtudia ipſa forent vatum?quippe vna voraces
Frenat muſa dies:& ab atris ſola tenebris
Eripit innumeros regumq; ducumq; labores.
Sola dare & longum potis eſt extendere nomen.
Quid piramus:quid troia potens:atq; acer achilles.

Quid ue eſſent graiæ tot fortia corpora gentis?
Si nunq̄ egregij ſcripſiſſent carmina vates?
Quid Romane acies:quæ totum ingentibus auſis
Quæ totiens magnis complerunt laudibus orbem?
Quot ſummi heroes:quot in alto culmine reges:
Quot ve fuere duces : qui cum cinere inde ſepultum
Nomen habent:quorum latuerunt pulchra nepotes
Geſta pios:& fama bono quæ dulcior omni eſt
Corruit:& tandem in tenues euanuit auras?
Verum cuncta cadunt:niſi ſancti cura poetæ
Seruet inextinctos fame immortalis honores
Cur tot ſollicitos pateris ſub marte labores
Cur te præduris per longa pericula bellis
Obiectas:niſi manſuræ dulcedine famæ?
Vt quantum valeas armis & pectore tantum
Te celebrent hominum linguæ:perq; oppida late
Fortia bellorum memorentur facta tuorum
Nunc vero huc affer mentem:qua querere famam
Splendoremq; tuis qua tu dic addere rebus
Commodiore via poſſis:q̄ carmine diuo
Ingenioq; poetarum?ſic clarus haberi
Eternum poteris nullo obſcuratus in euo.
Atq; tu tacitas & inertes tempore noſtro
Cum pulchro diuas miraris apolline muſas.
Conſule præteritam ætatem:dum maxima vatum
Floruit:atq; ipſos æquauit gloria cælos
Quanta quies ſtudijs aderat:quæ dulcia gratos
Ocia mulcebant:quæ ſpes non caſſa labores
Quis Cæſar:quis Mecenas:quos nulla tacebunt
Sæcula:ſublimes efferret laude poetas
Tunc canere & varias geſtarum ducere rerum
Ordiriq; vices:pulchrum optatumq; fuiſſet
Nunc quando antiquæ cecidere ætatis honores
Succeſſitq; alijs mutatum moribus æuum:
Magnorum quis geſta ducum:quis grandia auorum

Nomina:quis referet proauos:& carmine ſacro
Magnanimam extollet gentem:& ſuper ethera mittet.
Quis latium induros enſes atq; arma coactum
Belligeraſq; acies:multa & certamina dicet?
Cedo equidem :neq; me ad tam vaſtæ pōdera molis
Conferet vlla dies:quum nec mea parua potens ſit
Ingenij vis tantam animis rem attingere magnis.
Nec me etiam innumeras verſantem pectore curas
Grata ſinat requies:quotiens dum pulcher apollo
Incaluit:varij iucunda poemata caſus
Perturbant cureq; graues : ſiquidem optima ſanctæ
Ocia ſemper amant:& amica ſilentia muſæ.
Numine ſcire putas totum vulgata per orbem
Facta ducis noſtri? q̄ bello magnus & armis.
Sub teneris annis tumidos quot ſtrauerit hoſtes
Expulerit diros propria quot ſede tyrannos
Atq; vnus quot ſceptra manu iurata potenti
Pertulerit:non ſic ſubeunt obliuia mentem
Quis tantam armorum laudem:& pulcherrima reꝝ
Geſtarum monimenta ſuos teſtata triumphos:
Quis ve duces belli præſtantes pectore & armis
Neſciat? vtq; alios taceam:te nomine ſolum
Appello. Tu'ne es piſana Antonius vrbe
Progenitus? quem pugnantem nec robore fortis
Priamides:nec conſilijs anteiret vlixes?
Haud horum ignarus fuerim:ſcio quanta per oēm
Sunt geſta heſperiam:noui facta ardua noui:
Italidumq; acris animos:& prælia ſeua.
Et validis duros infractos viribus hoſtes.
Deuictas captaſq; vrbes:fuſoſq; ſenatus:
Et profligatas acies:genteſq; ſubactas.
O ego ſi noſtræ tantum ſperare camænæ
Auderent:& ſi ſecedere in ocia poſſem.
Ocia ſi caperem ſtudiorum optata meorum.
Quā cuperem tot bella virum præſtantia noſtris

Ferre modis:& res mandare in carmina tantas?
Quā cuperem me ex hac vita diuertere inerti?
Quodq; moues:noſtras q̄ nec torpere camœnas:
Ignaua nec me paterer marcere quiete?
Pulchrum aliquid tentans animis:nocteſq; dieſq;
Inuigilans: & ſi diue mea vota ſorores
Proſequerentur:opus manſurum in ſæcula ferre
Tunc ego quum pugnas italum: quum grādia facta
Narrarem:noſtris tunc nec tu indictus abires
Carminibus:ſed quando negant mihi fata quietem:
Quando meis grauibus nequeo me abſoluere curis.
Non ſeuas in bella manus:nec ab hoſte receptos
Deuicto totiens titulos:neq; cognita toti
Auſoniæ tua geſta canam:non turbine quanto
Quo vultu:qua fronte tuos:quo pectore in hoſtes
Vectus equo inſurgas:& ſtricto interritus enſe
Fulmineaſq; acuens vires:horrendus aperto
Marte ruas:non digna tue præconia dicam.
Hectoreæ virtutis:erunt qui dicere poſſint.
Credo equidem:ſi te priſci & tua ſplendida vates
Geſta domi vel militiæ:terraq; mariq;
Conſpicere:& validi potuiſſent corporis ingens
Robur:& expertas per mille pericula vires.
Aut ſeuum aiacem totiens qui ſe hectora contra
Oppoſuit:vel turnum:animi vel tydea magni
Aut ſeuam æternæ meruit qui nomina famæ.
Aequaſſe:atq; etiam ſuperaſſe illuſtria forſan
Te canerent ſcripta:& toto legereris in orbe.
At poſtq̄ noſtrum nunc es ſeruatus in æuum
Aequo animo pateŕ: & noſtras iam parce camœnas
Torpentes quæſo parce ignauaſq; vocare.
Haud poſſum inter tot curas:tantoſq; labores
Efficere ęternas heroum carmine laudes.
Haud poſſum populos modulando efferre duceſq;.
Quā ſi me hortari tantum perſtaſq; monere:

Ne patiar noſtras a deo torpeſcere muſas
Nec quæ ſunt noſtro tot fortiter acta ſub æuo:
Carminibus noſtris non decantata relinquam:
Curare at pariter debes mihi læte parari.
Tempora: tranquillam ſimul optatamq; quietem.
Pendet harundo manu: tantum placida ocia deſunt.

Caroli Aretini Carmen

Hic Maffee iaces inimica morte ſolutus
Quem ſibi præreptum lingua latina dolet.
Non laſciuus eras quales ſunt ſæpe poetæ
Mens tibi cum caſto corpore ſancta fuit.
Aedita teſtantur centena volumina per te
Ingenij fuerint flumina quanta tui.
Vrbs te laudenſis Vegiorum e ſanguine claro
Aedidit: extinctum Roma vetuſta tenet.

Eiuſdem Pantaleonis Carmen

Vmbria facundo gaudet ditiſſima vate
Illuſtrat populos leſbia dicta ſuos
Mantua at ipſa tuam celebrans Aeneida: fœlix
Vergilij culto diceris ingenio
Flace Anthenorea laudis ſecurus in vrbe es
Nec tua ſit flacci gloria ſtella minor
Mœnidem ſeptem claris ex vrbibus illa
Quæ genuit: tanto eſt nobilitata viro
At pompea tibi laus dat Maffæe corollas
Eſt quoniam titulis inclyta facta tuis

Maffæi vegij Laudēſis poetæ & Oratoris clariſſimi Diſceptatio terræ: ſolis & Auri: Liberq; Philalitis & Veritatis. Necnon de fœlicitate & miſeria: Carmen quoq; Aſtianactis atq; deſcribēdæ re℞ geſtarum hiſtoriæ excuſatio Impſſa mediolani. xiij. maij 1497 per Guillermū ſignerre rothomagenſem regnante Ludouico maria ſfortia Anglo mediolanēſium duce inuictiſſimo.

Vt poſſem vanos profligus mulcere dolores
Ingentesq; animi poenas diſtinguere neruos
Inſtitui & tentare lyram iam tempore longo
Inſuetam caſusq; graues et tædia magnis
Mixta referre malis et quos auferre negatum eſt
Percuſſis ſaltem fidibus traducere soles
Qui dulces reſonare modos et carmine Tardum
Foelici vacuare diem noctisq; canendo
Somnifere condire vicem viridemq; ſolebam
Et teneram ætatem grato donare labori
En pudor ecce nephas nec me crudelia mæſti
Carmina ſollicitant poenarum magnus aceruus
Exoritur nunc dura cano ſuſpiria surgunt
Nunc gemitus atq; ampla meæ faſtidia vitæ
Nunc crudos moueo agricolas rabidūq; furorem
Atq; auidas in furta manus magnosq; vlulatus
Grata veni mors grata aderis quid tempora differs
Quid ceſſas miseramq; negas abrumpere lucem
Grata aderis depoſco vltro properare quid vltro
Quid dubitas me me abſorbens vlciscere poenas
Summe, ſed immites dii crudelia fata
Crudeles cœli crudelia ſydera Tantos
An merui infoelix tam duros ferre dolores
Non Ego collatis corrumpere moenia flamis
Aut tectis mandare faces Latiiq; potentis
Nec volui turbare vices et foedera mondi
Non Ego marmoreis excelsa palatia muris
Optaui aut validis diſpergere tecta lacertis
Non patribus cæsis dulcis pia viſcera matris
Queſiui effuso nec cari ſanguine fris
Non flamis vitam in mediis aut dente feræ
Corripui paſſus ne cruci pendere nec arma

In ſuperos ſcelerata trahens bella horrida moui
Nec latos multa campos in cæde ruentes
Innumeroque hominum ſudantes ſanguine vidi
Cur ergo innocuo crudelia fata nocetis
Que nam horrenda tuli: que nam ſitis iſta nocendi:
Heu dolor infoelicem animam confodite prorſus
Et miſeram media potius ſubmergite terra
Quid faciam: piget o quantum meminiſſe beati
Temporis illud enim ſuspiria pectore ab imo
Ingeminat nequeoque pati ſed terre neceſſe eſt
Inuitus licet ipſe feram proh ſydera quæ nam
Que fuit illa dies qua primum limina mundi
Hæc tetigi ferro potius præſcindere collum
Debuerat cur non rabidæ: preda ferarum
Factus ego poſſem ne iſtas attingere poenas
Iam iam mille aditus variarum triſtia rerum
Fata renaſcuntur, cereris iam munus amarum
Iam riget ore cibus iam mixtus felle lyeus
Interiorem rapit pro grato ſæpe liquore
Singultus lachrymaſque bibo ſuspiria iacto
Sydereos motura polos conuicia miſcent
Larga dapes cererem acuſo cereriſque magiſtros
Aut bacchum aut carnes politamque ſine ordine menſam
Et tacitos ſine honore lares tum pectora pugnis
Percutio repetita meis crudelius vngues
Vltrices in fronte traho nimis impia clamans
Sydera et ingratum qui res hominumque viceſque
Imperio regit et mira ratione gubernat
O ſuperum rex magne tonans ſic ne iſta laborum
Præmia digna refers ſtudii ſolatia primi
Talia ferre iubes: hæc gaudia: maxime coeli
Rector ad hæc ſeruatus eram faſtidia: tantos

Debueram fortaſſe graues tolerare labores
Hæc mea grata dies: hæc eſt mea grata voluptas:
Has mihi blanditias ſtatuiſti o Iuppiter ingens
Hos riſus et delicias: hæc munera tantis
Circumfuſa malis qua nunc vos arte requiram
O ſocii quo ve ore petam: mea gaudia quondam
Et vitæ spes ampla mea que vos loca que nunc
Vel regio uel terra tenet quo ſiſtere tandem
Orbe datur que nos fortuna indigna locauit
Diuerſo ſub sole uagos ſuccurrite quæſo
Hanc inopem placate animam ſolatia ferte
Blandicias cumulate humiles placidoſque viciſſim
Et dulces riſus expectatoſque fauores
Accelerate iocos faciles conuertite paulum
Huc oculos blandique meos palpate dolores
Et moti pietate caput de carcere tanto
Erripite infoelix quid tantum me ocia perdunt:
Cui mea verba dabo: lapides et tecta loquentem
Accipiunt vacuique lares patreque lyeo
Perfuſæ et tu flaua ceres patulique caniſtri
Vos muſcæ et pulices mures ranæ culiceſque
Omnes turba nocens rurſum pecudeſque boueſque
Vos quoque aratra meis tribuiſtis vocibus aures
Hii mihi ſunt comites iſtis ſociantibus vltro
Tempus ago quotiens iterum ſolatia progne
Garrula multa dedit quotiens ſub tempore rurſum
Auroræ philomena ſoror ſtertentia mulsit
Pectora melliflua quotiens cum voce canentem
Audiui cantuſque libens et carmina cæpi
Sæpe quidem mecum miſerarum fata ſororum
Atque itis innocui ſortem miſeratus acerbam
Et patrem et duxi facinus crudele Tyranni

Vix gemitū et lachrimas tenui ſic tempora fallens
Sæpe meos lacera reuocaui a mente dolores
Quin etiam catulum manibus tractare voluptas
Magna fuit dulcesq; iocos, gratasq; mouere
Blandicias· placidum tremulaq; laceſcere cauda
Hiis ego tempus ago tales faſtidia ludi
Diminuūt tales ſocii mea verba frequentes
Accipiunt crebrasq; adhibent ſermonibus aures
Ah quotiens inter cererem uel munera bacchi
Preterita innumeris memini mea gaudia curis
Ingratumq; iouem præſentia tempora voluens
Ah quotiens largo mugitu atq; ore vocanti
Cælicolasq; omnes quotiens crudosq; ferosq;
Et dixi et iuris iurandi vt ſuaſerit ardens
Ira fidem iunxi tum vero inflatus et igne
Terribilis rabie expumans furibundus et amens
Exeo tecta petens uel agros et gramina terræ
Aut riuos et prata comis viridantia pictis
Aut vites cinctasq; ipſis cum vitibus vlmos
Nunc hac nunc illac referens abſq; ordine gressus
Nulla meos minuit canibus fera ſepta dolores
Non viſco volucres non hamo fallere piſces
Et licet in mediis defigere retia campis
Nulla quidem ad miſeros veniunt ſolatia caſus
Sed ſolus quo me ira vocat per ſolis iniquos
Ardores· feror hac illac tacita arua pererrans
Tum duro agreſtes verſantes vomere terram
Inuenio, et duris longisq; laboribus vltro
Inſtantes ſcabrosq; manu tractare ligones
Aut pictas cum falce comas super æquora prati
Tondentes aliudq; alios. vt cura mouebat
Efficere et placidam manibus damnare quietem

Atq; opere exacto cupido tamen addere ventri
Auxilium et captare dapes. et fercula tantis
Digna uiris quotiens risus et gaudia cœpi
Conueniſſe videns omnes ad prandia, in vnum
Quos mores et delicias quæ dogmata credis
Afferri in mediū: quæ pinguia munera demū
Quas dulces ſapidasq; dapes ſuper omnia ſurgit
Larga Ceres thetis eſt largissima pocula bacchus
Rarus habet, veniunt raptæ de vitibus vuæ
Caſeus atq; nuces et mixtis perſica pomis
Cætera de genere hoc tum circum ex ordine fertur
Vas fago inſtructū· ſitibundaq; labra viciſim
Humectant ſiccoq; ferunt ſolatia ventri
Interea incultos verſare ligonibus agros
Dulce fuit raſtrosq; indoctis ferre lacertis
Ah quotiens longa vt faſtidia fallere possem
Tale opus aſſumpsi, noctem ſic ſæpe lacessens .·

Aureus heſperias iam ſol properare ſub vndas
Incipit et tenebræ terras et ſidera cœlum
Spargere tū requiem et politum ſine honore cubile
Exposco innumeras tunc verso in pectore curas
Et varias ſub mente vices dubiosq; reuoluo
Fortunæ euentus nec habet mea cura quietem
Tunc grauia cū orbes oculor~ pondera ſurgunt
Hinc aliæ veniunt paulatim ad tædia pœnæ
Et quamuis molles ſint plumæ ſaxa iacentem
Vel spinas torquere putem per sæpe reſurgo
Vt videam quid ſit nihil eſt tū inde recumbo
Stat velut ante fuit propriæ comitia matri
Irata cum voce fero quod membra reponat
Compoſito diſtensa thoro corpusq; protruus
In plumis ſinat esse meum tunc ſidera dico

Effera crudeleſq; polos et numina rurſum
Surgo inſtant pulices mordent dant vulnera ſcalpo
Crura manus violenta furit ſcabieſq; miniſtrat
Damna tenax relero tunc boſtia nigra tenebris
Nox tegitur reſonant vndæ fluuiiq; ruentes
Inde thorum repeto culicum ſtant agmina pungit
Infeſtant figunt ſtimulos mordaciter inſtant
Aut humeros aut crura petunt aut crura laceſſunt
Morſibus aduerſis corpuſcula ſanguine complent:
Nunc huc nunc illuc ſubeunt conamine toto
Obſiſto quatioq; manus et brachia laxo
Tunc mecum iraſcor placido tunc poſcitur ore
Rex diuum hominumq; parens et voce fatigo
Auxilium ſubeoq; thorum tunc ventre ſupino
Diſtentus iaceo dehinc vertor et ora reuoluo
Aut latus incumbo nunc hac nunc transfror illac
Nunc altus pedibus nunc vertice ſomnia feſſi
Grata negant oculi furor vndiq; mordeo plumas
Hæc nimium meminisse pudet tn̄ accipe quicquid
Dant ſæui inmitesq; dei tunc eleuor alte
Tunc cado tunc iaceo reſupinus corpore nudo
Percutio me ipm̄ iraſcens conuertor ad imas
Partes nunc ſummas repeto nunc ſæpe repono
In medio mea membra thoro dormire negarunt
Me ſuperi ſurgo tunc blanda poemata canto
Et profugum æneam Latium troianq; petentem
Septigenumq; iouem magnorum et funera regum
Belligerosq; enses duri et certamina Martis
Armatosq; viros atq; horrida bella mouentes
Et veneris fraudes cæciq; cupidinis ignes
Furtiuos facileſq; iocos cupidosq; fauores
Hæc mihi deffendunt vitam faſtidia mulcent

O maledicta dies o perfida peſſima rerum
Que me prima tulit tam diram agnoſcere ſortem
Tolle igitur: rationis erit ſuccurre dolori
Quem tua dextra dedit vigiles cur mœnia ſeruant:
Cur claudis portas: coelos et ſydera teſtor
Sola dies tenuit meditantem atq; vrbe morantem
Vix morbus vix peſtis erat vix ulla ticinus
Turpia ſigna dabat tantorum cauſa malorum
Cur igitur fuit vna dies: ſi debita poſco
Cur fugis: expecta liceat penſare furorem
Exilii ſi iuſta fero ſi digna reporto
Conſiliis tormenta meis o numina coeli
Iam cohibete iras patrios donate penates
Et caros fratres et cum genitrice ſorores
Solus adeſt genitor ſolus mihi gaudia pſtat
Huc video interdum venientem ex vrbe dolores
Sæpe meos releuare ſtudet responsa fatetur
A magnis habuisse uiris qui tempore paruo
Optatos intrare lares patriamq; potentem
Efficerent promittit opem nec fingere ceſſat
Sed nequeo falli verbis: verum impiger inſtat
Quantum poſſe datur ſed fata infixa negarunt
Et vetuere viam prob Iuppiter inter amaram
Et ſortem obſcuram ſaltem tractabilis atq;
Gens facilis tua ſacra ſequens mandata fidemq;
Afforet agreſtium dura et ſcelerata dediſti
Agmina multiplices quorum fraudeſq; doloſq;
Innumeras fallendi artes miſeraſq; rapinas
Audaces cupidaſq; manus crudoſq; furores
Ingenium per furta potens actuq; latentes
Nec fundo vacuare licet nec dicere promptū eſt

Sæpe Ego iam dapibus largoq; laceſſere potu
Et blando ſermone piu͠ molibar amorem
Multa iocosa dabam sed tanto audatius ibant
In ſcelera et predas durum et genus omne nocendi
Hii sancti agreſtium mores quo munere dignos
Credideris cupidi egregia si lædere possit
Fraude parant: contra iratus si lumina torquens
Cõspicis auxiliumq; negas et damna minaris
Tunc blandi et placidi veniunt ſeſeq; fatigant:
Pollicitis veſtem polliunt digitisq; repete
Excutient si pilulus erit vel palia tollent
Si forsan cecidere tuis manibusq; reponent
O genus infoelix o gens maledicta pudorem
Iam cognosce tuum, iam desine tuta per agros
Cur audes errare meos sub nocte silenti:
Et foetus auferre tuo sine semine natos
Cur de pampineis maturas vitibus vuas
Abstrahis et nr̃o miſces tua pocula vino
Gens ingrata rapax auidos per prata iuuencos
Cur sinis ire tuos: gens perfida plena veneno
Cur audes riguum gens intractabilis horti.
Cur audes intrare meum: cur tollere foetus:
Nunq; maturum licuit decerpere pomum
Non pruna atq; auido redolentia persica pugno
Omnia dextra rapit mordaceſq; omnia dentes
Exuriunt cupideq; manus in viscera merguut
Ah pudet ah referam: quid tanta solatia cogor
Frenare atq; animo lictanti obſtare taedido:
Dic age fare precor quid ſtas reuerentia cedat
Sæpe quidem dum feſſa rapit precordia mæror
Dum triſtis querulusq; deos et sydera et altos
Irascens accuso polos fuit ampla voluptas

Gaudia reſtituunt animo solatia præſtant
Ocia diminuu͠t hæc si mihi fata negaſſent
Debuerant et enim viuendi nulla profecto
Spes foret interea ſtellas aurora nitentes
Depellit nec nocte quidem mihi gratior ortus
Solis adeſt: somnos repeto propriumq; cubile
Sæpe q͠d in tenebris et opaca nocte negatu͠ eſt
Ah miser o tu͠ doluiſtis fata dolorem
Dura pati: non tot capit altum sydera coelu͠
Quanti fero si sic multis, sic ferre neceſſe eſt

Quæ vos ira monet superi tam carcere sæuo
Hoc miserum damnare caput: quo turbine magno
Mens agitur frenate animos frenate superbum
Iudicium mandate libens ego iussa capeſſam
Eripite a cumulo poenarum et nomine tanto
Eripite a tantis tenebris o Iuppiter audi
Magne præces de rure trahas et transfer ad vrbem
Transfer ad optatam patriam mihi redde penates
Atq; vrbis concede lares: de ciuibus vnum
Conſtitue aſſuetam sociorum iunge catenam
Tunc rapidum iratus iaculare e nubibus ignem
Scinde polos lætus patiar si rura relinquam
Proh facinus. proh rura malis circundata tantis:
Heu mihi villa nocens: heu Pompeiana ſiniſtro
Villa sub augurio tanti mihi causa doloris
Heu villa: heu quondam magni gratiſſima sedes
Pompei. quæ clara iterum sua nomina noſtris
Temporibus seruata tenes quæ prima dediſti
Læta locum. et placida feſſum statione tuliſti
Quo magna eſt roma veniens poſt inclyta laudum
Nomina et ingentes titulos celebresq; triumphos
Laudensem insigni virtute extolleret vrbem

Romananiq; trahens generoſa ad moenia gentem
Traderet illuſtres venturum in tempus honores
Et dici voluit + laudenſem a laudibus urbem
Hinc tibi primus honos urbs ornatiſſima laude
O patria excellens propria hinc tibi ſurgit origo
Romulea de gente ferens, et ſanguine nomen
Tu tamen ante urbem et ſurgentia moenia verus
Pompeana locus Pompeo villa fuiſti
Hæc equidem veteres ſcripturas promere vidi
O villa o magnis quondam bene credita rebus
O procauis o villa meis melioribus aſtris
Cognita que veſana animo ſententia ſurgit
Que rabies que tanta ſitis p̄cordia verſat
Ah miſerere precor votis da frena ſuperbis
Quid turdas iam tempus adeſt iam tempora poſcūt
Iam ſatis ad poenas uentum eſt magnoſq; dolores
O Mediolanū mea ſola et magna voluptas
Aeternum latii decus o ſolamen et ingens
Mentis et ampla quies mea ſpes que tanta cupido
Hanc miſeram quaſſare animam que gloria coepit
Ille ego ſum nec vana quidem nec ſomnia iacto
Quem vigili ſemper docuiſti ſemper amaſti
Quem tua ſollicitas traducere carmine noctes
Et longos condire dies et frangere vocem
Juſſit docta manus (memini) pueriq; trahebas
In magnas vigileſq; vias duroſq; labores
Omnia mandaſti lethæis menſa ſub umbris
Immemor ille ego ſum quem brachia ſtricta ſub ulnis
Ah totiens fouere tuis quis caſus amorem
Mutauit que cauſa recens? miſerere p̄canti
Affer opem concede viam da tollere poenas
Da quarum tu cauſa potens et maximus auctor

Area lata tenet certrem . virgaq; ſatigat
Extrahere incumbunt. et fortia brachia laſſant
Excutere omnes pilos et quilibet anſer
Aggeritur multoq; implent ſibi guttura grano
Proh ſcelus o quotiens immundos maſſibus ipis
Impoſuere ſues nunc Juppiter alte relaxa
Fulmineos nunc torque ignes et contere prorſus
Qui tantum fecere nephas dum feſta reſurgit
Et tua ſacra dies diuinam agreſtis in ædem
Turba fluit. ſed quo nam animo quo mentis amore?
Magne Tonans. tu Teſtis ades ſuper orci tuoſq;
Verba pedes confuſa iocos conuiuia fundunt
Iactantur vocemq; leuant humeroſq; reuoluūt
Crura mouent quatiūtq; pedes et corpore toto
Seſe agitent. animoſq; datos in vota deorum
Ad riſus plerunq; cient ſed gaudia. multum
Attulit illa dies qua largis vocibus unum
Et magno clamore lupum per deuia lato
Ore ſequebantur rapite et proſternite furem
Tolle lupum crucifige lupum ſit clamor ad altum
Æthera latratuſq; canum deponere predam
Eſt opus ite canes inſtate et tollite foetum
Sucula noſtra lupum ſaciabit ſanguine fauces
Polluet. Ite auidi ſuperate et dentibus hoſtem
Attrahite et furta iſta luet cōmittere ſeſe
Non timuit medio latro violentus ouili
Et noſtras intrare fores audatia que nam
Iſta fuit. ſic parua animos hec preda furentes
Traxerat et fruſtrata cohors clamore redibat
Sic repetit plerunq; viam ſic callida vulpes
In pullos ſæuire ſolet ventreſq; viciſim
Sæpe implent lupus et vulpes res iuſta nec ullo

Inculpanda modo geritur ſanctiſsima res eſt
In fures redeunt fures o nobile furtum
Artifices necis arte ſua procumbere dignū eſt
Cætera tam largo percurrere flamine fas eſt
Tamqꝫ amplo ſcelerum cumulo et quemcūqꝫ loquacē
Laſſarent nec ſi centum reſonantia linguis
Ora forent ſatis eloquio comprehendere poſſem
Multa quidem referenda tacens non tranſeo nūdum
Sunt magni longiqꝫ dies meus ille proterius
Ruſticus attulerat pulchrum et memorabile furtum
Sed proprii videre oculi nox alta tenebat
Æthera tunc curis magniſqꝫ doloribus actus
Forſitan exieram portas cœlumqꝫ petebam
Inde duos cumulum cereris miſcere notaui
Area lata aderat binos ſine murmure ſaccos
Implebant tunc ad paleas committere furtum
Aſpexi tacitus diuertor et hoſtia claudo
Poſtera clara dies pellebat ſydera ſurgo
Ad cumulum cereris venio tunc furta latere
Conqueror et ſtygium minitorqꝫ acheruntalacuſqꝫ
Conſulere et magicas conponere carmine ſortes
Se quiſqꝫ inſontem teſtatur fidus amicus
Forte fuit nec longe aberat puerumqꝫ tenebat
Ingenio ſatis edoctum rem ex ordine pando
Inſtruo ſic faciam ſic tu reſponſa parato
Quo magicas cantare artes et dicere fingam
Sis conſtans animo geſtum res ipa ſequatur
Fac videant ſpecular unguem ſic dicito ſaccos
Ablatos binos cereris paleaqꝫ repoſtos
Agreſteſqꝫ fuiſſe meos meminiſſe memento
O placidos dulceſqꝫ deos quecunqꝫ petebam
Quæcunqꝫ optabam proni faciles qꝫ tuliſtis

Per campos errare meos per prata per umbras
Per vacuum nemus et duros ſic fallere caſus
Ecce pudor mediis poſuere ſuperflua ventris
Pondera larga viis nunqꝫ de corpore tantum
Fluxit ouis bonis aut paſtæ per prata iuuencæ
Iſta referre pudet tu nec agreſtia que ſint
Munera tolle memor vindemia pondere in illo
Pinguis et uuarum compreſſio facta iacebat
Sæpe ego ſubridens oculos aciemqꝫ retorquens
Verbula pauca dedi et paruo cū murmure mecū
In ſua vota deos placidos facileſqꝫ vocaui
Conqueſtuſqꝫ fui quod cum mea vinea ventrem
Impleſſet late ſaltem ſub vitibus illud
Depoſuiſſet onus non hæc iniuria non eſt
Iuſta peto dentes rapuerunt viſcera reddant
Recte agitis medicina placet dum tempora poſcut
Mergitis in ventrem cumulatis ab arbore raptis
Excuſſaſqꝫ nuces digito palpatis et ultro
Congeritis duras digeſtu vmea foelix
Succedit virides ſuccincta in vitibus uuas
Vix et enim incipiunt primo ingreſcere tactu
Inſtatis furto rapitis pellitiqꝫ nocentes
Vua fluens e ventre nuces Auicena quid inde
Quid Galiene taces medicina incognita vobis
Iſta fuit totum qui magnis laudibus orbem
Luſtratis leuia iſta quidem complere ſub ipis
Vitibus atqꝫ auidos cumulate ad guttura ventres
Concedo ne forte domum ne fingite paruas
Labruſcas diuinis dimittite vitibus uuas
Vos ſancta et vulgata diu ſententia turbat
Omnia conſtruxit toti communia genti
Rex hominumqꝫ pater magniſqꝫ æquauit egenos

Sed per vim rapuere orbem rapuere potentes
Et partem fecere ſibi miſeroſq; bonorum
Immunes potuere pati verbiſq; pudendis
Vltro inſtant fureſq; vocant et tollere foetus
Communis quos terra tulit crudeliter obſtant
Talia iactantes larga vos uoce notaui
Audiui tacitoq; libens ſub pectore clauſi
Hec multi affluxere dies mea ruſtica fallax
Verſa oculos et clauda pedem deformis et annis
Innumeris confecta pio ſic ore ferebat
Et baculo innitens magni delubra tonantis
Semper adit ſemperq; mouet ſub dentibus hymnos
Sicq; impune deos turbare et cælica iura
Sicq; altos intrare polos ſedeſq; beatas
putas
Turpis anus ſtygioſq; vitare dolores
Falleris ah demens non hæc te ducit ad aſtra
Quid non vlterius ſcribendi impellimus horis
Iam labris da frena tuis agreſtia cædant
Furta animo et placidam tandem compone quietem
Quo raperis: que te præceps ſententia verſat
I potius ſatiaq; animum cur pectore in uno
Tantum claudis onus ſcelerata negotia protir
Quum ſeges alta iacet maturis procuda ſpicis
Ruſtica dextra ſecat cumuloſq; ex more reponit
Heu facinus quotiens media ſub nocte tulerunt
Ad ſegetes ſeſe rapiendas vera fatebor
Sic me dii ſeruent quotiens dum ſemina poſcit
Pinguis humus magnam rapuere e ſemine partem
Ignaroſq; huius dominos ſortiſq; proterux
Infauſtos mirari annos caſuſq; pudendos
Ah pietas quotiens tacitos muſare uideres
Quid referam: quando poſitas ex ordine ſpicas

In medium erupere doli uidere pudorem
Agreſtes videre ſuum vicinia vidit
Miratiq; omnes nouitatem ſæpe timebant
Sic cererem ſaccoſq; ipſos propriumq; dolorem
Ante oculos poſui nunc Iuppiter æthere toto
Magne tona iaculare ignes atq; obrue prorſus
Hoc fallax agreſte genus non tædia curant
Dura nec excutiunt noſtri tormenta doloris
Et pœnas pro melle bibunt quo maximus ardor
Eſtuat inſuetos capio mea munera ſoles
Demus et vites et prata vrrentia poſco
Aut riuos aut arua ſequor tunc tranſtro greſſus
Atq; domum venio qui cænam aut prandia ponat
Nullus adeſt cererem dat campo vina ſuperſunt
Larga quidem multiſq; implet mea vaſa lyæus
Qui pullos carnes ue coquat qui ſufflet in ignes
Qui ue lares purget vel palea ſiue lebetes
Nullus adeſt dominuſq; dapes famuluſq; miniſtro
Officium commune meum nulluſq; mouetur
Ruſticus ad nr̄as pœnas noſtroſq; labores .
Quid tantum curæ agreſtes et acerba canentem
Damna trahunt flecte et placidos ſi cæperis uiq;
Vere locos dulces memorans quos ruſtica riſus
Turba dedit dum feſta dies conſurgit ouantes
Agricolæ indulgent ludis iunguntq; choreas
Rure vacante bouumq; iugo ceſſantibus aruis
Tunc varios agitare iocos atq; arte magiſtra
Corporis egregias certando oſtendere vires
Cura mouet tunc durum humeris imponere ſaxum
Tunc iuuat et validis laterem vibrare lacertis
Extendunt alii curſus et laudis amore
Inſuetos ſaltare pedes artuſq; fatigant

Sæpe etiam firmo circumdare brachia nexu
Fallaces tentare artes et sternere grato
Proditione parant non nullos gloria cantus
Allicit et mediis resonant agrestia tectis
Carmina fœmineæ fundunt modulamina voces
Interea pateras statuunt et vina coronant
Accersunt auidiqꝫ dapes dominamqꝫ profundi
Accusant bacchum iterant et magnus vbiqꝫ
Bacchus adest spondent in proxima tempora vites
Texere pollicitus latum implent aera magnis
Bacche veni repetunt superos ventura fauentes
Si dederit pronosqꝫ operi si viderit æstas
Nulla vnqꝫ tam pinguis humus tam vinea fœlix
Fudit pampineis tam largas vitibus vuas
Nullaqꝫ tam plenis spumans vindemia labris
Nullus ager fessis cumulauit plaustra iuuencis
Quantum ego conficiam sudabo prompta labori
Instabit nec lenta manus repetita ligones
Sæpe meos patietur humus nec vinea falcem
Perdet leta suam quam primu spargere ramos
Incipiet strigamqꝫ comas et brachia tendam
Tunc rigida versata manu doctoqꝫ magistro
Complebit viridi spumantia vasa lyeo
Eia age bacche veni replicant atqꝫ ora resoluunt
O o dant sonitum resonant hæc omnia tari
Vnanimes raptimqꝫ omnes latrare videres
O bibuli qꝫ tanta animos dementia cœpit:
Hæc inter variis fallunt vlulatibus horas
Hospitis inculpant cœnam uel dura minatur
Terga suis crudamqꝫ iubent mandare lebeti
Ceruicem bouis aut cererem maledicere turpem
Incipiunt tunc in vicinos verba resoluunt

Ille gregem nostris pascendum misit in aruis
Quid sim quid valeam nescit iam multa negauit
Furta sed vlciscar tandem nec tanta silebo
Ille nucem insultans omnes ex arbore foetus
Abstulit ille vuas tacita sub nocte canistris
Contulit ille sues riguo conniscant horto
Et totum siccauit olus dulcissime frater
Dic age quid censes: dic compr ille proteruus
Ille mihi ledendus erit crudeliter instant
Et proprios dnos scelerata voce lacessunt
Furcifer: an mundum tellus durissima sontem
Sorbet cum tanto cumulauit pondere terram
Totqꝫ malis nec cessat adhuc: sed maximus ille:
Omnipotensqꝫ deus meritas impendere grates
Et votis bene digna suis exoluere tandem
Dona volet tam magnus opum nutriuit aceruus
Tot fastus tantaqꝫ dedit conuicia linguæ
Effrenesqꝫ animos longe lateqꝫ superbos
Vt primum fortuna fauens dissoluit habenas
Et largas dispergit opes nec cura nec ardor
Incipit esse dei coelos sanctosqꝫ potentes
Despiciunt sine lege ruunt virtusqꝫ vocatur
Horrendum fecisse nephas calcare iacentes
Consumptos grauibusqꝫ malis nos ingere prorsus
Et miseros spoliare parant sub nomine leuo
Agrestes natura tulit vix vlla quietis
Hora datur rigidis versare ligonibus arua
Et rastros tractare decet nos cogit aratri
Cura bouesqꝫ vocant instamus pangimus ire
Ire boues pausant parum tunc terga domamus
Tuncqꝫ caput virga premimus tunc prouocat ira
Excelsum damnare deum tunc regia coeli

Obruitur rapido deſpumant ora furore
Non pluuias fugimꝰ triſtes nõ ſolis iniquos
Ardores ſtamus patimur ſudore necesse eſt
Inserimus cupidi ramos herbasq; nocentes
Vellimus et cultæ mandamus ſemina terrę
Vtilis aggeritur tunc limus prouida spicas
Maturas ſecat inde manus ſegetesq; receptas
Excutiunt inter maiores brachia soles
Spes gaudent florere suas laxantq; furentes
Et multo domini permiſcent horrea grano
Quorum humeri nullos potuerunt ferre labores
Ante focum si regnat hyems si messis ad vmbram
Stant plaudunt ludosq; mouent plumisq; recumbunt
Mollibus et nr̃os derident sæpe dolores
Multa etiam si caſus erit maledicta minantes
Adiicient miſeris velut inſanas furor amens
Impulerint mentes clamabunt Ruſtice quid nam
Quid tulit iſta dies vacuos ſceleratæ per agros
Cur sinis ire boues propera ne parce labori
Colla iugum teneant et aratro iunge iuuencos
O faciles mandare viros vbi meſſa ſequuntur
Difficiles leuia iſta putant si tempore paruo
Saltem fata darent nr̃os ſentire labores
Mutarent voces mutarent verba nec esset
Noſter amarus amor placidam componere mentem
Optarent non nr̃a mouet non pungit egeſtas
O miſeros dominosq; truces frigeſcere nudos
Et laceros plerumq; vident oculosq; retorquent
Nos potamus aquas ſemper ſitibunda negaunt
Tingere labra manus ſtrictissima multa supersunt
Perfidiæ argumenta tuæ vindicta tonantem
Iſta vocat nec ſcinde polos & fulmina torque

Talibus atq; alii magnum ſermonibus implent
Æthera quemque vocant plaudunt aliosq; ſalutant
Ignis ab ore cadit Compellant vocibus vltro
O frater pax grata nouum sufflabit amorem
Tolle recens vinum cuius dulcissimus implet
Ora liquor totum vacua si numina vellent
Deliciis miſcere ſuis ego sponte negarem
Inſtitui dum fata ſinunt gaudere labores
Cras patiar rabidos cras soles vertice nudo
Cras subitus vites patulæ uel tegmina glandis
Cum cerere atq; theti ſine baccho prandia ſumam
Et phæbo hesperias tandem fugiente ſub vndas
In tenebris fessus capiam ſine lumine cænam
Et rape et virides satiabunt viſcera caules
Aut porri aut lentes uel onuſta lagana lance
Et modicum tinget fortassis oluscula lardum
O pingues ſapidasq; dapes o fercula magnis
Digna viris veniant inimicis talia nostris
Ergo age tolle deos faciles placidissima sese
Tempora dant nunc pone tuo ſolatia ventri
O vtinam longum tantis in plausibus annũ
Clauderet iſta dies tunc quem mihi fata dedissent
In moriendo modum laudarem letus et vltro
Acciperem nisi ſub medii contingeret vndis
Defficere atq; animam magno spondere profundo
Tecum bacche mori bibula inter pocula malem
Et potum cum morte decens miscere putarem
Sic fælix ſic lætus ego ſic liber ad aſtra
Transierim bone bacche veni gratissima guſtu
Res geritur gaude frater tibi vina corono
Teq; iterum potare volo bibe ruſtice plena
Pocula tolle libens ſub amæna ſedimus vmbra

Eia age mitte moras pariter cantabimus ambo
Dulcedo communis erit modulamina voces
Grata dabunt in tanta animos in honeſta furentes
Vina cient tantis contundunt aera nugis
Certatimq; fremunt et magnus vbiq; tumultus
Congeritur quod nulla quidem tam plena poteſtas
Dicendi vacuare modos aut ſoluere poſſem
Et varias formas et inania verba iocosq;
Ah quotiens meminiſſe iuuat dum mente voluto
Quos riſus quanta ve animo ſtruxere quietum
Sæpe ego dum moeſto et vario meditamine captus
Optaui lenire meas aut tollere curas
Secretum temere lares tuatusq; notaui
Obſcænos mores luſusq; iocosq; frequentes
Et nugas magnosq; vlulatus verba minasq;
Inſculpsiq; animo cupidus quem tanta fatigant
Tædia et ingentes quis verſat pectore pœnas
Qui frenare ora et riſum compeſcere poſſet
Hactenus hæc ruit inde cohors ſtatuuntq; choreas
Et læti exultant tollunt super aera ſeſe
Iactantur plaudunt reſonat tunc fiſtula ungũt
Formoſas manibus multa cũ voce puellas
Diſcurrunt late bacchantur agreſtia plausu
Verba manus pulſant ego quem tam dira malorum
Carpſerat moliminæ crudos ſorbere dolores
Exiliumq; pati poteram quandoq; voluptas
Ampla fuit requiesq; ingens hii paſcere mentem
Hiis releuare animum cunctantem impellere ſolem
Hiis tardos breuiare dies et fallere curas
Aſt vbi aratra boues ſubeunt vbi dextra ligones
Accipit et longis durisq; ligonibus inſtant
Tunc pereo tunc nullus adeſt vbi lumina pb&

Feſta dies plauditq; iocis agreſtibus aer
Tunc requieſcit humus feſſus requieſcit aratro
Tunc fugiunt curæ tunc dulcia gaudia ſurgunt
O ſacre leges o vos mea iura reliqui
Exul vbi et refugus: vos vos vbi iura reliqui
Rure moror triſtis: tunc lætus in vrbe morabar
Tunc ego cum ſtudiis propriis curisq; vacaſſem
Cum sociis gaudens traducere feſta ſolebam
Tunc gratos riſus, tunc et ſolacia toto
Lætitiamq; omnem capiebam pectore: nullus
Mæror erat nec tot pudibunda et triſtia tanti
Ceſſerunt caſus ſed quod vos iura reliqui
Plus doleo librisq; mei cum legibus almis
Tunc ego colloquium repetebam ruſtica me nunc
Turba tenet tunc de morum ratione loquebar
Nunc qua ſint ſub lege boues ad aratra mouendi
Nunc pecoris ſtudiumq; gregis nunc ſemina terræ
Mandari cura eſt nunc qua ratione receptas
Excutiant virga ſegetes qua ve arte fluentes
Luxurient vites nunc ruſticus vrbe relicta
Prorſus factus ego quondam iam rura colebam
Iam memini que musa dabat generosa Maronis
Ficta tamen patriæ ſub amatis moenibus altæ
Lætus agens pecudes paſcebam ſemper in vrbe
Semper eram ſemper chartas librosq; mouebam
Nunc autem mea rura colo in mendacia cuius
Non ego ſum nec in vrbe moror dulciſſima dona
Mutati felli admixtus me rura dolentem
Pompeana tenent proauorum rura meorum
Deliciæ decus atq; bonum spes maxima quondam
Et regiæ fomenta domus per ſæcula multa
Nunc animi tormenta mei miſereſcite dulces

Annorum o superi ſaltem et vos cura meorum
Accipiat flectatq; animos tria luſtra peregi
Nunc alium voluens fatis ducentibus annum
Etatis mea iſta mex proh iuppiter horrens
Ille fuit morbus caput horum et origo malorum
Illa fuit peſtis que moenia grata Ticini
Corripuit miſeramq; graui cum clade papiam
Detinuit magno immixtam triſtiq; tumultu
Quiq; suos ſubiere vrbes ego tardus in iſto
Rure ſteti mihi tu portas celeberrima claudis
Illuſtriſq; papia tuas nec iam minus altis
Pellor ab ambroſii tectis cur maxime tota
Splendor in europa latii spes summa potentis
O Mediolanum me tanto munere dignum
Esse vetas: ne te ſubeam et tua tecta reuiſam
Iam timidum mihi claudis iter iam moenia late
Obſeruant vigiles ſtant vndiq; causa timoris
Eſt morbus miſeranda tui ſtudiumq; vacare
Efficit heu quid agam: quid tantū fata nocetis
Innocuo ſed vana queror mihi cuncta minantur
Cuncta obſtant nulla eſt pietas quecunq; paraſtis
Perpetiar ſuperi et conſtanti pectore duram
Traducam sortem et longos ſine fine dolores.
Vos claros vates poſtq̄ quo tædia fallam
Hoc ſupereſt repetam modulans et carmina dicam

Ex villa Pompeana 1423 Maffeus vegius laudensis
Pompeana ſua Explicit :

Rex ſuperum politis cara cum coniuge curis
Inſtituere nouas intra ſua tecta vocatis
Cælitibus menſas medio et conuiuia coelo
Tunc Athlantiadam genitor diuumq; hominumq;
Ad ſe se vocat et placido ſic pectore fatur
O rerum interp̄s fidiſſime gnate mearum
Vade deos ſcitare epulis accumbere nr̄is
Conueniant ſedet hæc noſtræ ſententia menti
Nec mora iuſſa patris referens Cyllenius alas
Innectit pedibus curſuq; per æthera fertur
Interea magno cæleſtis regia luxu
Completur læti menſas poſuere miniſtri
Ipsa domus latos niueis ellata columnis
Fundebat radios natoq; inſignis in auro
Purpureas pulchro ſeruabat in ordine gemmas
Aurea Criſolitis ſplendebant atria, et ingens
Argentum, et se se fulua obſtentabat iaſpis
Ipse pater diuum ſolio ſublimis in oſtro
Conspicuus ſceptrum dextra geſtabat eburnum
Inde vt quiſq; ſuis monitis parebat: ad altas
Concurrunt superi ſedes et limina complent
Quorum introgreſſu facta eſt magni aula tonantis
Candidior niuibus, ſplendore ardebat imago
Diuorum et miro coelum candore replebat
Venerat et quanq̄ ſenium tardaret euntem
Primus erat summo proprior Saturnus olympo
Filius hunc placida venientem fronte recepit
Oblitus veteres caſus, et ſede locauit
Pene ſequens lætis ſtabat gradiuus in armis
Sydereo tectus clipeo cui maximus hæros
Ĩpreſſus ſtricto herebat mucrone philippus
Anguigeramq; ferens æterna in secula gentem

Fulmineo flagrabat equo et fælicibus armis
Exultans se ſe in medios interritus hoſtes
Auſpicibus ſuperis inter ſeſe arma ferebat
Tale fuit diui ſcutum mauortis at illum
Sanguineos voluentem oculos ammisqꝫ furentem
Blanda venus placidis antiquæ haud neſcia flammæ
Lenibat dictis gnatum leuaqꝫ tenebat
Phoebus — Tum pulcher phoebus quem circū diua ſororum
Musæ — Turba comes graditur palla radiabat in aura
Tractabatqꝫ lyram gemmis auroqꝫ nitentem
Illi intextus erat diuina cambius arte
Aureus et medio præſtans fulgebat in auro
Ipse pios clara memorabat laude poetas
Sanctorum celebres vatum teſtatus honores
At poſtq̄ superum pater vna et regia Iuno
Conspexere almas et cognouere ſorores
Complexus caris iunxere atqꝫ oscula diuis
Inde celer perfecta ferens mandata parentis — Mercurius
Ante iouem poſitis maya ſatus aſtitit alis — Luna
Poſt vultuqꝫ habituqꝫ decens. diana modeſtos — Pallas
Progreditur deiecta oculos pharetrasqꝫ gerebat
Iuxta aderat pallas visu pulcherrima ad ipsū
Tendebatqꝫ iouem seqꝫ intra tecta ferebat
Scutum insigne tenens læua quo viuida magni
Mocænatis opus diuum splendebat imago
Anguigeriqꝫ arcana ducis fidissimus idem
Consilia et curas alto ſub corde fouebat — Cybele
Huic mater diuū cybele et taumantias iris — Iris
Et qui templa colunt nili tum candida vitis — Vesta
Vesta albis cincta atqꝫ circundata spicis — ceres
Vna omnes aderant pulcher ſine cornibus ibat — Bacchus
Frondentisqꝫ manu tyrsos bis natus agebat — Vulcanus

Lemnius aſtabat claudo pede maximus alti — Neptunus
Rector erat nudas plantas cui tempora guttis — Genius
Cæruleis multoqꝫ rorabant imbre capilli — Fortuna
Tum genius dubioqꝫ incedens lubrica passu — Cloto lachesis
Fortuna et triplex fatum dehinc phama palesqꝫ — Antropos
Paxqꝫ ſalus fauorqꝫ bifronsqꝫ in limine Ianus — Pax salus
Et conſanguineo charites sociante hymeneo — charites hymeneus
Et flora et carna atqꝫ Numæ cū coniuge consus — Flora
Aurora — Et cum carmente concordia mensqꝫ laresqꝫ — Carna ægeria consus
Horæ — Maieſtasqꝫ et honor placido et reuerencia vultu — Carmentis concordia
Dies — Et pietas simul et victoria mater honoris — Mens lares Maieſtas
Pliades — Aſtrea atqꝫ fides virtusqꝫ et ſacra voluptas — Honor reuerentia
Hyades — Aurora atqꝫ horæ atqꝫ dies pliadesqꝫ hyadesqꝫ — Pietas victoria
Escvlapius — Quiqꝫ coronides olim se vertit in anguem — Virtus voluptas
Amphitrioniades inuictus viribus ibat — Hercules Castor
Anchisaqꝫ ſatus gemini lædaqꝫ creati — Æneas Polux
Romanusqꝫ ſuo cum cæsare tecta quirinus — Quirinus Cæsar
Regia cōplebant omnesqꝫ ex ordine diui
At vero poſtq̄ rerumqꝫ hominūqꝫ repertor
Conuenisse videt ſuperos ipse ocius altis
Quemqꝫ thoris iube et ſtracto diſcumbere in oſtro
Olli mandatis parent manibusqꝫ recentes
Accipiunt lymphas regalis curia læto
Miſcetur cætu vario per tecta frequentes
Diſcurrunt famuli motu pars pocula mensis
Pars cererem ponit pleno se nectare diui
Diffundunt dapibus veſcentes corpora curant
Poſtq̄ victa fames epulis rex altior vnus
Iuppiter ad ſanctas conuertit lumina musas
Reginam ante omnes compellans talia fatur
Gnata decus. noſtrū spes nominis vnica noſtri
Vnde mihi æterna & nullo delebilis æuo

Gloria quesita est quae meqꝫ meosqꝫ labores
Quae totiens nostros celebrasti diua triumphos
Nunc o nunc q̄ñ laeti tua carmina poscunt
Caelicolae cane pulchrum aliquid quod mulceat aures
Dixerat at filios lauro collecta capillos
Calliopae suauem diffudit carmine vocem
Tum canit anguigerum prestantem pectore et armis
Haeroem quo non latiis ingentior oris
Aut bello aut pietate fuit non aptior alter
Imperio nec iustitia p̄stantior alter
Tum memorat quantis magni post fata parentis
Attulerit clades latio iurata potentum
Turba virum: quot quot saeui ex regesqꝫ tyranni
Orbatas proprio lacerarunt principe sedes
Quae rabies quis amor sceptri que tanta cupido
Inuasit mentes italum et sancta ocia rupit
Tum vero tenera surgentem aetate philippum
Haud defectum animis patriae neqꝫ mentis egentem
Aerumnis posuisse modum qui fortior vnus
Sustulit intrepidum caput et foelicior omnes
Strauit et optatam patriae rebusqꝫ quietem
Restituit tandemqꝫ sua se in sede locauit
Namqꝫ canebat vti ferro flammaeqꝫ cadentem
Magnanimus mira virtute adiuuerit vrbem
Et pulchrum ingenti seruarit laude Ticinum
Quantaqꝫ apud sortem foelicis gloria laudum
Principis euexit sese que vota secundis
Instituit superis gens diro exempta tyranno
Attollens duplices summa vsqꝫ ad sydera palmas
Et tritum magno pugnaret robore tandem
Vipereis ornata iubis vexilla tulisse
Amplexamqꝫ vltro victritia signa Cremonam

Vsqꝫ padum atqꝫ vltra positas paccauerit vrbes
Vsqꝫ etiam occiduus qua sol caput occulit vndis
Mouerit ingentis animos et moenia late
Reddiderit primae ditioni et fortibus ausis
Insistens nulli bellorum laude secundus
Externas iterum parere coegerit oras
Vt bello indomita et longo dominata per aequor
Genua victa iugum tulerit sic cognita tanti
Fama ducis volitans totum penetrauit in orbem
Cantabatqꝫ animos dextrasqꝫ sincerum ab angue
Prostratos cessisse et fortem marte philippum
Deiecto celebres caepisse ex hoste triumphos
Tum varias belli pugnas et gesta ferebat
Tum fractos captosqꝫ duces quos anguiger haeros
Munere donabat multos dehinc robore tolo
Italiam in duros enses atqꝫ arma coactam
Intratasqꝫ manus tum vero pectore forti
Intrepidum tot sceptra vnum coniuncta tot hostes
Sustinuisse ducem memorans sic diua canebat
Inde et claros fati haud ignara futuri
Venturos magni haerois cantasset honores
Quas latio pugnas gereret quis viribus enses
Corriperet qua vi tumidos contideret hostes
Sed vetuit diuū pater atqꝫ silentia iussit
Tunc sic pauca refert haec vsqꝫ ad sydera gentem
Anguigeram phrygio generata e sanguine dignus
Euexi titulis nec ipsa ex stirpe philippus
Prodiit et claris virtutem laudibus auxit
Extulit ardentem ad coelos ego maxima tandem
Polliceor verum que sit nostra ipsa voluntas
Praetereo neqꝫ enim fas est sic ore locutus
Iuppiter astabant superi mixtoqꝫ fremebant

Aſsensu hic finis fandi tunc quisqꝫ deorum
In proprias redire domos rex Ætheris alta
Sede manens placidam duxit per membra quietem .ſ.

Maffei vegii laudensis : Ad Saluatorem nrūm
in Sepulchro positum Carmen .ſ.

Te ne ego magne pater : te ne alti rector olympi
Te ne ego ſic lacerum . indignos crudeliter artus
Sic positum aspicio : quem non vaſti atria coeli
Non mundus capit ipse : tegit breuis vrna ſepultum
Nec miseri aſsiduos lachrymarum fundimus amnis :
Tanta nec æterno deflæmus funera luctu :
At tellus tremefacta : latensqꝫ in nubibus aer
Cunctaqꝫ turbatis flærunt elementa figuris .
Fleuit sol nigra vultum ferrugine tingens
Ipsaqꝫ lugubri crines velauit amictu
Auctorem miserata ſuum moeſtissima phoebe
Atqꝫ auerſa nouus perculsit sydera terror .
Heu dolor heu pietas : heu quæ manus impia tantū
Ausa nefas . tunc cum diris mens excidit auſis :
An ne parum fuerat patrium modo linquere coelum
Nec dedignatum miſere commercia terræ
Quodqꝫ deum miſcens homini (mirabile dictum)
Inducere humanos non faſtidiueris artus :
Triſtia quin diræ passus ludibria gentis
Ferre crucem : et noſtro voluiſti occumbere loeto .
Ceu quondam charæ diuulsus ab ubere matris
Mitis vbi extructas agnus mactatur ad aras
Noſtra luens commissa tuo nos ſanguine ſeruas :
Dulciaqꝫ æternæ das noſcere præmia vitæ
Tu uero pater omnipotens : Pater vnice rex

Cui coelum : et magni famulatur machina mundi :
Da ſeu te infirmæ tangunt contagia partis :
Terra prometheumqꝫ lutum primordia noſtra :
Seu dolor et fussæ spes non indebita mentis
Nec tua difficilis noſtræ clementia culpæ
Vt qui moeſti pii repetentes orgia ſacri
Annua ſollemni colimus miſteria luctu
Per te pacate defunctis munere vitæ
Supremus vacuas cum spiritus ibit in auras
Elisii læta arua poli : ſedesqꝫ beatæ
Policitiqꝫ tui pateant non irrita dona .ſ.

BRITISH
28MY93
MUSEUM